

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

1936

LETO XXXVII

11-12

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravišтво je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije naročnino in članarino pa upravišтво / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čec.

Vsebina št. 11.—12.: O ljudskem vzgojniku. Vinko Brumen. — Pouk čitanja. Zazula Rafael. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Teorija in praksa protialkoholnega gibanja. Alf. Kopriva. — Pregled pedagoškega dela v l. 1936 pri nas. K. A. — Knjige Slov. šol. matice za l. 1935. Et. Bojc. — Slomšekova izdaja šolskih knjig. Vinko Brumen. — Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica«. A. Klementina. — Slomšek-Pestalozzi. E. Deisinger. — Genij volje. E. Deisinger. — Kronika mladinske glasbe. Karel Reiner. — Kaj moramo vedeti o koroškem plebiscitu? K. S. — Književne vesti. — Beležke. — Razglednik. — Kazalo.

DEŠKA PREDPUBERTETNA DOBA

Spisala profesorica Ema Deisinger

Pisateljica te knjige se je odločila, da poda o malo raziskani deški predpubertetni dobi posebno znanstveno razjasnitev. Predstavila je sliko, kako je življenje dečka od 11.—14. leta podobno nekemu valovanju, ki nekaj išče, se pa zopet izgublja v sebi. Na izredno zajemljiv način in v prav lepem jeziku je pisateljica pokazala, kakšen naj bi bil pri taki mladini razgovor o postanku človeka. Posamezna poglavja se ozirajo na versko, estetsko in drugo čustvovanje. Izčrpna so poglavja o socialnem čustvovanju, o redu in pravičnosti. Veliko gradiva je pisateljica nabrala iz šole in iz prostih spisnih nalog dečkov. Knjiga je samostojno delo v našem slovstvu in ni kak prenos iz tujega. Take tvarine niti drugi narodi niso uredili. Za knjigo bi se morali posebno zanimati starši, da vedo prav ravnanje z mladino in jo prav zaposliti. Priporočamo to delo v nakup šolskim učiteljskim in drugim knjižnicam. Dobiva se pri Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani in pri pisateljici v Mariboru, Majstrova 17, II. nadstropje. Cena je Din 16.—.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Vinko Brumen

O ljudskem vzgojniku

Ko se človeško dete narodi, še ni človek v kulturnem in zgodovinskem pomenu besede. V sebi nosi le možnosti, da to še kdaj postane. Toda ob sodelovanju njegovih osebnih zasnov in zunanjih vplivov se njegova kulturna človeškost vedno bolj prebuja in razvija, iz človeškega otroka postaja človek. Ta razvoj traja vse življenje in se nikoli docela ne završi. Nikoli ne more trditi ta ali oni poedinec, da je cel, to je povsem dodelan človek, ki je dosegel najvišjo stopnjo svoje popolnosti. Do zadnjega diha se borimo, da pridemo do svoje prave podobe. O tem iskanju človekove prave podobe, o tem učlovečevanju človeka govori pedagogika, zlasti teoretska pedagogika in filozofija vzgojstva.

Oglejmo si to učlovečevanje nekoliko natančneje! Mlado človeško bitje je že na svet prineslo prirodne zasnove (Anlagen) svojega kulturnega razvoja. V njih so kakor v kali skrite možnosti in meje poznejšega življenja. Kajti človeško bitje ne zmore ničesar, kar nima temelja ali vsaj možnosti že v prirodi.

Vendar se prirodne zasnove lahko razvijajo ali pa zamró, okrnijo. Na duhovno (in telesno) rast človekovo ne vplivajo samo one. Tudi zunanji činitelji pri tem sodelujejo. Najvažnejše med temi so obrazovalne vrednote, to so one kulturne vrednote, ki kot žive sile oplojajo in hranijo prirodne nastavke, da zaživé, rasto in zoré. Vsaka prava kulturna vrednota vsebuje skrito obrazovalno silo, toda sprosti se ta in do živega ter plodovitega stika s prirodnimi nastavki pride le, če je prirodni zasnovanosti človeka prikladna (adekvatna)¹ in če se dotakne duše v pravem trenutku, ko so »njive izorane«².

Okrog mladega človeškega bitja polje kultura od njegovega prvega diha dalje. V kakem »plodovitem trenutku« se lahko ta ali ona vrednota dotakne mlade duše in jo oplodi za kulturno rast. Večina pa valovi mimo. Zato je zlasti na višji kulturni stopnji potreben še poseben posredovalec med kulturnimi vrednotami človeštva in mladim bitjem, ki naj postane človek, sodelavec pri kulturnem prizadevanju. Temu posredniku pravimo vzgojnik, nastopa pa lahko kot učitelj, vzgojitelj, dušni pastir, oče, mati, mojster, prijatelj itd. Njegova naloga je težka, saj mu mora biti duša uglasena na dve strani. Nežno mora razbirati in po možnosti razbrati pri-

¹ Prim.: Kerschensteiner, Das Grundaxiom des Bildungsprozesses... 1917.

² Prim.: Copei, Der fruchtbare Moment im Bildungsprozeß, 1930.

rodno zasnovanost mlade duše ter vsaj nekako zaslutiti njen osebni ideal, to se pravi, ono stopnjo in obliko človeškosti, ki jo prav ta mlada duša more in vsaj podzavestno tudi hoče doseči. Obenem pa mora prisluhniti tudi kulturnemu življenju svoje dobe ter izbrati v njem one vrednote, ki so primerne duševni sestavi njegovega gojenca. Naposled pa mora še s finim pedagoškim taktom pripraviti in morda v primernem trenutku tudi podpreti ploden stik med mlado dušo ter izbranimi kulturnimi vrednotami³. Vse njegovo prizadevanje pa mora biti prežeto z živo zavestjo dvojne odgovornosti. Saj je odgovoren za pravilno duhovno rast mladega bitja, kateremu lahko pomaga pri iskanju njegove prave podobe in možne človeške popolnosti, ali pa ga pri tem še ovira. Odgovarja pa tudi človeštvu in kulturi, kajti z vsakim rojstvom pride nov delavec v »gospodov vinograd«, in mnogo lahko prispeva vzgojnik, da bo novo bitje v resnici kdaj sodelovalo v kulturnem življenju, ali pa mu bo le v breme.

Vendar pa vzgojnikovega vpliva ne smemo precenjevati. On je in ostane le pomočnik. Najvažnejše mora storiti vsakdo sam. Saj se pač v vsakem človeku bolj ali manj jasno izraža težnja, da bi dosegel svoj osebni ideal. Vse krčevito hlastanje, ki ga opazamo v življenju, je le eden izmed izrazov te velike borbe za svojo pravo podobo pri posameznikih in višjih edinicah.

Posameznik pa je le delec one velike družine, ki ji pravimo človeštvo. Kar se dogaja pri poedincu, se dogaja tudi pri vsem človeštvu. Vsa ta velika družina se trudi, da bi izčistila svojo pravo podobo. V tem naporu je veliki smisel vsega človeškega življenja, dejanja in nehanja. Uspeh tega napora pa je kultura, ki je dvojna, notranja in zunanja. Prva in važnejša je notranja, zunanja je le tej v pomoč, nastaja pa kot viden izraz notranje sile in prizadevanja. Ves znanstveni, umetnostni, socialni, politični, verski, gospodarski, tehnični... napredek služi le enemu in najpotrebnejšemu: notranji kulturi, to je izobrazbi človeštva v celoti in v posameznikih.

V veliko reko tega občega prizadevanja pa se zlivajo potoki in potočki manjših prizadevanj raznih človeških edinic in posameznikov. Važna prvina je zlasti kulturni razvoj one edinice, ki jo imenujemo l j u d s t v o , n a r o d. Tudi tukaj nastaja ob sodelovanju notranjih in zunanjih činiteljev prava narodna kultura, notranja in zunanja. Ljudstvo se bori za svoj pravi obraz in izraz. Pri tem mu uspeva, da ustvarja znanstveno, umetnostno, socialno, politično, versko, gospodarsko, tehnično... zunanjo kulturo, ob njej pa tudi samo notranje kulturno raste in zori.

Vsako ljudstvo nosi že v sebi pogoje, možnosti in meje svoje kulture, a te se lahko razvijejo le ob živem stiku ljudskih prirodnih z a s n o v z obrazovalnimi v r e d n o t a m i. Pa za narod velja isto ko za poedinca: ne more mu vsaka kulturna vrednota sprožiti in oploditi kulturne rasti, temveč le tista, ki je prirodnim zasnovam primerna ter se dotakne narodne duše v pravem trenutku. Zato tudi ljudska in narodna enota potrebuje dobrih v z g o j n i k o v. In naloga teh je prav tako težka kakor naloga

³ Kerschensteiner, Die Seele des Erziehers..., 1921.

poedinčevega vzgojnika. Tudi njihove duše morajo biti uglašene na dve strani. Razbrati morajo prirodno osnovo ljudskega žitja in bitja ter vsaj zaslutiti oni kulturni ideal, ki tej zasnovi najbolj odgovarja. Obenem pa morajo prisluhniti idejam dobrega, lepega, svetega, resničnega ... in kulturnemu življenju sosedov, da s sadovi njihovega prizadevanja oplode kulturno rast svojega ljudstva. Skrbeti morajo, da s finim pedagoškim taktom pripravijo ploden stik izbranih kulturnih idej in vrednot ter prirodne ljudske osnove, da se v tem stiku spočne lastno kulturno življenje naroda ali dobi vsaj nov pogon. V vsem tem prizadevanju pa mora tudi ljudske vzgojnice prežemati zavest dvojne odgovornosti. Vsemu človeštvu odgovarjajo za kulturne sile svojega ljudstva, ki jih lahko vsaj v skrajnem primeru ožive ali zamore, svojemu ljudstvu pa odgovarjajo za kulturo, notranjo in zunanjo, ki jo to more doseči, če pravo prizadevanje njegovih vzgojnikov uspe.

Tudi naše ljudstvo nosi v sebi prirodno darovitost in kulturno sposobnost. K nam so prihajali mnogi vzgojniki; prinašali so svojih kulturnih vrednot in skušali so sprostiti naše kulturne sile. Niso pa imeli smisla za našo posebnost. Zato nam je kulturni razvoj močnejše vzplamtel šele takrat, ko so iz našega ljudstva samega vstali vodniki in preroki ter mu kazali pot v »deželo duha«.

Od tedaj se tudi pri nas vrši pristno skupno učlovečevanje. Naše ljudstvo išče svojo pravo podobo in gradi svojo lastno kulturo, pa pomaga posameznim členom naše narodne skupnosti pri gradnji njihove osebne kulture. Oploja se ob kulturnih pridobitvah tujih ljudstev in oploja njihovo prizadevanje s svojimi kulturnimi vrednotami. Tako vrši svojo nalogo in svoje poslanstvo v skupnosti vsega človeštva. O tem zorenju in kulturnih naporih govori naša zgodovina. Kolikor pa gledamo vse to dogajanje z vidika občega in poedinškega učlovečevanja, ga gledamo pedagoško. Iz naše kulturne zgodovine vobče postane potem zgodovina našega izobrazbenega prizadevanja. Pri tem pa nikakor ne smemo misliti samo na šolo. Kar se vrši v njej, je le del obrazovalnega prizadevanja, ki ni niti prvoten, morda niti ne najvažnejši.

Lepo število večjih in manjših vodnikov in prerokov nam odkriva zgodovina naše kulturne rasti. Vso njihovo veličino in ves njihov pomen pa bomo šele tedaj videli, ko bomo mogli natančno preceniti, koliko so pravilno prisluhnili nezvestnemu žitju in bitju svojega ljudstva, kulturnim utripom ostalega človeštva in klicu kulturnih idej, koliko so nabrali živih sil in z njimi v pravem trenutku oplodili naše kulturno hotenje in koliko so se pri tem zavedali odgovornosti za nadaljnjo usodo svojega ljudstva in vsega človeštva, katerega drobci smo tudi mi.

Za boljše življenje otrok

Bili bi manj plemeniti od nekdanjih ljudi v jamah, če se ne bi trudili, da bi naši otroci imeli varnejše in boljše življenje nego je naše lastno. To delo ima dve skrivnosti: ljubiti in spoznavati. Z znanjem in z ljubeznijo se ustvarja svet.

Anatole France: Drobci.

Pouk čitanja

(Konec.)

Glas in črka l.

Ko odletijo ptičice, nastopijo hladnejši dnevi. Hladni oblaki ženejo preko neba težke oblake, iz njih obilno pada dež. V takih dneh se otroci dolgočasijo. Ne vedo, kaj bi se igrali. Tako se je godilo tudi Tončku in Mihcu. Bistremu Tončku pa se je tudi za ta čas posrečilo najti prav lepo igranje. Skozi okno je videl, kako ob dežju izpod hišnega žleba teče močan studenček, pa je sklenil narediti mlinček. Hitro sta ga izgotovila z Mihcem in se nad njim radovala. Ker pa v dežju nista mogla stati zraven mlinčka, sta svojo napravo narisala. Narisala sta hišni žleb, spodaj pod njim pa vrteče kolesce. Vesela sta bila tudi svoje risbe, pa jo narišimo še mi. Tonček je v berilu našel črko, ki je zelo podobna hišnemu žlebu. Ker ni vedel, kako bi jo čital, je povprašal očeta. Oče pa mu niso nič odgovorili. Zajeli so iz škafoz kozarec vode in jo z visoka vlili nazaj v škof, pa vprašali Tončka, kakšen glas čuje, ko se voda preliva.

Kar so napravili Tončkov oče, bomo še mi v šoli. Otroci prelivajo vodo in oponašajo glas l. Po žlebu se pretaka voda in daje glas l. Zato bomo črko z obliko žleba čitali za l. Ker je žleb dolg, bomo tudi črko l delali dolgo, tiskamo in pišemo jo zato čez 2 vrsti.

Glas in črka n.

Pozna je jesen. Polja so že prazna, sadno drevje stoji golo, le eno drevo še nosi okusen sad. To je kostanj, ki otroci v jeseni tako hrepenijo po njem. Mrzli vetrovi pihajo, zato si pastirji na paši radi kurijo ognje in pečejo krompir in kostanj. Kostanji pa so navadno stara in visoka drevesa. Težko in nevarno je plezati nanje. Kdo nam pomaga stresti sladki sad iz teh orjakov? To je jesenski veter. Zato sta Mihc in Tonček ob vetrovnih dneh rada zahajala pod kostanje in rada prisluškovala pihanju vetra. Bolj ko jima je veter pihal krog ušes, več je ležalo po tleh kostanja. Da bi vetru dala več moči in korajže, sta ob pobiranju še sama pritegnila z vetrom in oponašala: n n n. Oponašajmo ga še mi!

Pihanje vetra že znamo oponašati. Zdaj pa narišimo še Tončka in Mihca, ki se sklanjata nad kostanji, ko jih pobirata. Prav tako sta doma risala tudi Tonček in Mihc črko take upognjene oblike, pa sta čitala za — n.

Otroci še oponašajo pobiranje kostanja in pihanje vetra in jim je tako dovolj močno utemeljena razlika med u in n.

Glas in črka m.

Priroda postaja iz dneva v dan bolj pusta in mrzla. Zato je čas povsem primeren, da se z otroki pogovorimo o domačih živalih. Najobičajnejša je gotovo krava. Potem, ko smo v stvarnem nauku povedali o kravi,

kar in koliko se komu zdi važno in potrebno, opozorimo otroke na kravji glas. Radi sorodnosti med m in n so potrebne mnoge vaje, ker poznejše popraviljanje vzame več časa in napora kot ga vzame prvotno, če se tako temeljito priučuje. Potem narišimo na tablo kravo, gobcu narišimo podaljšek do tal in dobimo obliko črke m, ki je otrokom brez nadaljnjea dovolj jasna.

Glas in črka r.

Za obravnavo malega tiskanega r uporabim ragljo; ta ima zelo dobro obliko črke in tudi točno proizvaja glas ter kaže, kako se s tresenjem jezika ta glas proizvaja. Za uvod lahko uporabim kakšno dogodivščino Tončkovo, ali pa postopam krajše.

Po tem ali onem primernem uvodu pokažem otrokom ragljo in jo zavrtim. Otroci z veseljem slišijo ropot, posebno v šoli. Nato ponavljajo glas raglje zborni. Ko je tega dovolj, pa dam ragljo vsakemu posameznemu učencu, da jo zavrti in ponovi njen glas. Tako se prepričam, če vsi otroci zmorejo ta glas, oni, ki ga ne obvladajo, morajo dlje vaditi. Ko so te vežbe končane, narišem na tablo raglo in otroke vprašam, kako bi čitali črko take oblike. Brez dvoma vsi takoj odgovoré, da je to znamenje za črko r.

Glas in črka t.

V stvarnem pouku se obravnava stanovanje. Za učilo je dobro imeti stensko uro.

Otrokom povem sledečo zgodbo. Tonček in Mihec sta bila sama doma. Nista vedela, kaj bi delala, pa sta začela ogledovati uro na steni. Kaj rada bi bila videla tistega možica, ki dan in noč sedi v uri in poganja nihalo, da brez počitka niha na levo, niha na desno in udarja t, t, t...

Za kratek čas poslušamo tudi v šoli tiktakanje stenske ure, če pa je nimam, pustim, da otroci drug za drugim poslušajo tiktakanje žepne ure. Ves obraz jim kar žari od veselja nad tem užitkom — ki je sicer tako malenkosten, vrinjen v učno uro pa dobi vse višjo vrednost.

Tonček in Mihec bi bila torej rada videla skritega možica v uri. Potegneta torej mizo k steni pod uro, se spravita nanjo in hočeta odpreti vratca pri uri. Pri tem pa sta bila tako nerodna, da sta sklatila uro s stene. Ura je obležala na tleh, žalostna sta jo pobrala in s težavo nazaj obesila. Toda ura je molčala, tudi nihala ni več imela. Ležalo je na tleh. Tonček in Mihec sta se tako prepričala, da tiktakanje ure dela nihalo. Narišimo nihalo ure! Kako ga bomo čitali.

Še eno tiktakanje sta zvečer doživela Tonček in Mihec, to je bilo tiktakanje leskovke.

Glas in črka b.

Pri stvarnem pouku se obravnava semenj ali sv. Miklavž.

Tinček je od sv. Miklavža dobil boben. Mihec in Tonček sta si iz papirja naredila kape in se igrala vojake. Spredaj je korakal Tonček in

udarjal na boben, za njim pa je marširal mali Mihec. Po hiši in okrog hiše se je ves dan razlegal glas bobna b b b, lahko tudi bum, bum. Narišimo veselega vojaka Tončka z bobnom. Risati je treba Tončka, ki koraka od leve na desno, to je v isti smeri kot tudi pišemo. Samo posebi umevno je, da je treba risbo prikrojiti namenu, rišemo torej Tončka z vzdignjeno roko in batom v njej, nato pa noge zberemo, češ, da črke ne rabijo nog. Črko, ki pred seboj boben nosi, čitamo za b.

Glas in črka z, ž.

Stvarni pouk: zima. Kaj pozimi delamo? Pri Tončkovih so pozimi začeli delati novo vrtno ograjo. Tonček in Mihec sta imela pri tem dovolj zabave. Pomagala sta kopati, žagati, sekati, seveda sta bila le v napotje, a dolčas jima le ni bilo. Pravo veselje pa sta doživela, ko je bila ograja izgotovljena. V ograji so bila lepa vratca in na teh vratih se je dalo kaj lepo voziti sem pa tja. Z vso vnemo sta se Tonček in Mihec lotila te zabave. Toda vrata niso menda bila prav nič vesela tega posla. Kadarkoli se je Tonček ali Mihec nanje spravil, že so kar najbolj žalostno zacvilila z z z. Končno je tudi oče zaslišal to obupno cviljenje in prišel gledat, kaj je. Zdaj pa sta cvilila Tonček in Mihec. Ko sta nekoliko pozabila na očetovo mazilo, je Tonček vzel tablico in nanjo lepo narisal nova vrtna vratca. Med risanjem seveda ni pozabil ponavljati, kako so mu vratca cvilila, ko se je na njih vozil. Zato je križ v vratih čital za »z«.

Narišimo še mi taka vrata in take črke.

Tonček in Mihec se na domačih vratih nista smela voziti, rada pa bi se. Pri sosedovih so imeli ograjo tudi krog dvorišča. V tej ograji so bila stara železna vrata, zgoraj okrašena z zvitim železjem. Na ta vrata sta se spomnila in jih brž hitela preizkusiti. Radi starosti so bolj okorno tekla, pa tudi cvilila niso tako glasno. Če se je Tonček na njih pognal, so le pritajeno zaškipala ž ž ž. To je bilo obema bratcema kar prav. Pa ni nič pomagalo. Opazila jih je sosedova dekla in z metlo nagnala domov. Vendar se je Tonček tudi iz te dogodivščine učil, spoznal je glas ž. Za njegovo znamenje pa je zopet narisal križ v vratih in nad njim okrasek v podobi kljuke. Poznal je glas in črko ž. Narišimo oboje.

Glas in črka h.

Pred božičem je šel Tonček z materjo na obisk k stricu. Pri stricu je bilo zelo prijetno, imeli so tam mladega psička. Ta se je s Tončkom kar brž sprijaznil, vlačil ga je za hlače, skakal krog njega in veselo lajal. Mati so Tončka pri stricu pohvalili, da je priden, Tonček pa je povedal, kako se sam uči čitati in pisati. To je strica tako razveselilo, da je Tončku ponudil malega psička. Ves vesel ga je Tonček odnesel domov. Doma pa mu je pri kozolcu napravil lep hlevček, seveda so mu tudi oče pri tem pomagali. Tonček in Mihec sta imela dela in zabave dovolj. Novi pasji hlevček je zvečer narisal v svoj zvezek, zraven pa zapisal hov, hov. Tako

napravimo še mi! Kako bomo čitali črko, ki jo tvori pasji hlevček ob steburu kozolca? Čitali bomo h.

Glas in črka d.

Pred prazniki so prišli v vas cigani. Šli so od hiše do hiše in prosjačili. Otroci so se skrivali in bežali pred njimi. Ciganom ni ničesar zaupati.

Med cigani je bil tudi eden, ki je pod pazduho tiščal čudno muziko in vanjo pihal. Tista ciganova muzika je venomer piskala: dideldidaj, dideldidu. Tonček ji je zato dal ime ciganova duda. Zvečer, ko so doma vrata zaprli in se ni več toliko bal ciganov, je pa tisto dudo in črnega cigana narisal v svoj zvezek. Rad bi še napisal ciganov dideldidu, pa ni znal črke d. Pa je sklenil in za črko d upodobil ciganovo dudo. Zdaj pa še vsi otroci malo po cigansko zaigrajte, potem pa bomo risali cigana, dudo in črko d.

Glas in črka j.

Zimsko veselje: sankanje.

Zima je. Sneg kar naprej pada v gostih belih kosmih. Vse je belo. Tudi ceste, ki so bile jeseni tako hladne in grde so zdaj pokrite z belim snegom. Po njih sankajo otroci in od samega veselja vriskajo: jujuju! Kdo zna lepo in glasno zavriskati? Zavriskajmo vsi. Korajžen deček se ne boji zime. Kadar zavriska še kapo dvigne visoko v zrak!

Kdo bo to pokazal. Vriskati zdaj znamo, zdaj pa še narišimo dečka, ki se pelje na sankah in vriska: jujuju. Sanke ne vriskajo, pa narišimo le dečka brez sank, s kapo nad seboj. To je črka j.

Glas in črka p.

Stvarni pouk: prometna sredstva.

Tonček je imel v mestu bogato teto. Na praznik sv. Treh kraljev sta se z očetom peljala k njej na obisk. To je bilo Tončkovo največje veselje, kajti prvič v življenju se je peljal z avtomobilom. Najbolj je občudoval šoferja in kar brž bi mu hotel pomagati. Posebno mu je ugajala trompeta in kadar je šofer nanjo pritiskal, da se je na daleč razlegalo: po, po, po, tedaj je Tončku obraz kar žarel od veselja. Ko je šofer videl toliko radost Tončkovo, mu je pustil, da je sam nekajkrat zatrobil. Tonček se je zdaj čutil že celega šoferja, le to si je želel, da bi ga videl Mihec.

Ko je prišel nazaj domov, je Tonček kar naprej risal avtomobile. Posebej pa je risal tudi trompeto, ki je bil tudi sam nanjo trobil. Poleg avtomobilске trompete je narisal še črko o in napisani zlog čital po.

Otroci, kdo zna napisati pa, kdo pe itd. Narišimo znaj pa še mi avto, avtomobilsko trompeto in črko p.

Glas in črka c, č.

Kmalu po božiču so mati naročili Tončku, naj napravi gnezdo za kokljo. Hitro sta se z Mihcem spravila k delu in gnezdo je bilo skoro gotovo.

Nato so mati vanj položili jajca in kokljo, Tončku in Mihcu pa naročili, da morata skrbeti za kokljo. To delo sta rada prevzela. Dan za dnem sta prinašala koklji zobanja in vode. Po 3 tednih pa sta bila za vso skrb poplačana. Iz jajc so se kobacala prelepa piščeta, drug za drugim. Zdaj je bilo posla še več, pa tudi veselja nič koliko. Mala piščeta so veselo čebljala krog bratcev: civ, civ, civ.

Nekatero pišče je čivkalo že v jajčecu, takemu sta Tonček in Mihec sama pomagala iz okrogle ječe. Tonček, ki je vsako stvar tako rad narisal, je tudi rad risal, kako se valè piščanca. Zraven risbe bi rad napisal še civ, civ. Ker pa črke c še ni poznal, je zanj narisal prebito jajčjo lupino. Bomo pa še mi tako.

Tonček je skrbno pazil na piščančke, nikdar niso bili lačni, nikdar žejni. Zato so hitro rasli. Na glavi so jim najprej začele rasti lepe rdeče rože, ob straneh pa lepo pisane perutničke. Zdaj pa so dobili tudi močnejše glasove, niso več čivkali, začeli so čivkati: čiv, čiv. Tonček ni bil kar nič v zadregi, kako bi napisal ta njihov čiv, čiv. Nad črko c je narisal rožo in črko čital za č. Narišimo piščančka z rožico, zraven njega pa napišimo: čiv, čiv.

Glas in črka g.

Pri Tončkovih niso redili samo kokoši, ampak tudi goske. Te pa so imele svoje največje veselje na mlaki za hišo. Tonček je imel goske rad, pa tudi goske njega. Marale pa goske niso Tončkovega psička in kadar so ga zagledale, so se vse hkrati začele nad njim dreti: g, g, g, nakar jim je kuže odgovarjal: hov, hov, hov. Vendar pa so se goske najbrž le bale ostrih kužetovih zob, kajti vedno so jo kar najhitreje ubrale na mlako, kamor kužek ni upal. Brez strahu so iz vode zmerjale svojega neprijatelja in kričale nad njim: g, g, g. Tonček jih je rad gledal tako hude in jih narisal celo vrsto. Narišimo jih še mi. Narišimo še črko tem goskam podobno, kako jo bomo čitali?

Glas in črka k.

Kralj in gospodar kurjega rodu je petelin. Ni le lep, ampak tudi skrben in junaški varuh svoje družine. Tujemu petelinu ne pusti na svoj dvor. Skrben gospodar prvi vstaja in zadnji gre k počitku. Tako tudi petelin. Ko na vasi še vse mirno spi, že začno kikirikati petelini. Tonček jutranjega kikirikanja petlinov ni nikdar slišal, preveč rad je spal. Zato je pa čez dan toliko rajši občudoval in poslušal domačega junaka, kadar je izzival druge peteline na junaški boj.

Da bi narisal črko k, je Tonček narisal odprt petelinov kljun, nad in pod kljunom pa še s črtico označil njegovo rožo.

Nato je v svoj zvezek zapisal: kikiriki. Pišimo to še mi! Pišimo še druge besede, ki vsebujejo glas k.

Povedal vam bom, kaj se je bilo zgodilo Tončku in Mihcu lansko poletje. Vročega dne sta šla v gozd nabirat jagode. Nabiranje jagod pa je vedno nevarno, med dračjem in listjem lahko leži skrita kača. Toda Tonček in Mihec na kače nista mislila, mislila sta samo na rdeče in sladke jagode. Naenkrat pa sta oba prav blizu sebe zaslišala jezen glas sss, sss. Ozrla sta se in na parobku poleg sebe videla pisano kačo. Vzdignila je glavo, jezo gledala v oba dečka in kar naprej sikala: sss. Spočetka se Tonček in Mihec od strahu nista upala ganiti; ko pa ju je minil najhujši strah, sta zdirjala po bregu navzdol. Vsa zasopla sta prišla domov. Doma ni bilo ne očeta ne matere. Šla sta v hišo in da lažje pričakata očeta, je Tonček narisal na tablico zvito kačo in rekel Mihcu: »Glej, to je sss.« Tudi mi bomo črko, ki je podobna zviti kači, čitali za s.

Ko je čez nekaj časa oče prišel domov, sta mu dečka povedala, kaj se jima je pripetilo. Brž se je oče odpravil, da gre kačo pregnat. Tonček pa mu je šel kazat, kje je kača bila. Ko sta prišla na prostor, se je kača še vedno sončila. Bila pa je pazljiva in je brž ugledala Tončka in očeta. Zdaj si ni upala sikati. Potegnila se je iz parobka, oče in Tonček sta samo slišala, kako je zašumelo v suhem listju. Kača je zbežala, ni je bilo več. Tončku pa je bilo še tisto šumenje v listju grozno in ga ni več pozabil. Doma pa je narisal še eno kačo, vijočo se po suhem listju in Mihcu povedal, kako zašumi, kadar se kača vije po listju. Narišimo še mi kačo, nad njo pa dva lističa, čitali bomo tako črko za š.

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

37. Marijina hišica v Lorêtu.

(Dalje.)

Nazareška hišica je bila srečna. V njej je stanovala Sveta družina, Jezus, Marija in sv. Jožef. Pobožno izročilo pravi, da so apostoli po Jezusovi smrti to hišico spremenili v cerkev. Nevernik, katerih je bilo v sveti deželi mnogo, niso spoštovali svetih krajev. Bati se je bilo, da ne bi Marijine hišice podrli. Pa tega Bog ni dopustil. Pobožno izročilo pravi, da so leta 1291. po Kr. angeli hišico prenesli v hrvatsko Primorje, na Trsat blizu Reke, oziroma Sušaka, kjer je ostala tri leta in pol. Leta 1294. so jo angeli zopet odnesli ter postavili na Laško blizu mesta Lorêt, kjer stoji še danes. Pri prenesenju je obstala v lavorjevem (lorbarjevem) gozdu. Po tem drevju se Marijina hišica imenuje tudi lavretanska, ker se »Lorêto« po latinsko imenuje Lauretum. Romarji so hodili na ta kraj na božjo pot. Zato je nastalo tukaj več hiš in slednjič mesto Lorêt. Litanije Matere božje se zato imenujejo tudi lauretanske litanije. Marijino hišico sedaj objema veličastna cerkev, katero je začel zidati okoli leta 1468. papež Pavel II. Dozidana je bila leta 1587.

Katehet lahko otrokom o tem pripoveduje, če hoče. To je samo legenda, dogma pa ni.

38. Sveti Janez Krstnik.

Slišali ste že, dragi otroci, da je bilo Marijini teti ime Elizabeta. Tudi to ste že slišali, da je angel Gabrijel tudi njej že prej kakor Mariji napovedal, da bo sina dobila. In res ga je dobila. Dali so mu ime Janez. Bil je zelo svet. Še mlad je šel v puščavo, v samotni kraj, kjer je premišljeval svete reči, molil in delal pokoro. Nosil je obleko iz velblodje dlake in usnjen pas okrog ledij. Jedel je med divjih čebel in kobilice, torej hrano revnih ljudi jutrovih krajev. Pil je vodo iz studenca. Vina in nobene močne pijače ni pil. Zato je patron abstinentov, to je takih ljudi, ki se zdržijo opojnih pijač. Otroci, posnemajte sv. Janeza v tem! Zdržite se močnih pijač, kakor žganja, vina, piva, ki škoduje telesu in duši! Kdo pije žganje ali vino? Torej nobeden. Katera pijača je najbolj zdrava? Tako je, voda iz studenca. Katera še? Dobro, dobro, sadna voda, zlasti pa mleko. Ali imate doma dovolj mleka? Kaj ne, na kmetih je dovolj mleka. Hvalite Boga, da imate tečno hrano in zdravo pijačo. Čaja pa ne pijte, čaj slabi. Le čaj iz zdravilnih rož je dober za zdravje. Dober in koristen je tudi malinovec. Torej, dragi otroci, imate dovolj pijač, ki so dobre za zdravje ter jih smete brez skrbi uživati. Ko boste postali veliki, boste smeli brez škode piti kozarec vina ali piva za potrebo in po priliki, toda vedno zmerno. Žganja pa nikoli ne pijte, ker je strup za vsakega. Ali ste videli že pijanca? Kaj ne, kako je grd, umazan, pa hoditi ne more, kako kolne, grdo in neumno govoriti! Slabši je od živali, ki nima pameti. Da ne boste vi tako nesrečni, prosite sv. Janeza Krstnika, da nam izprosi od Boga milost treznosti.

39. Sveti Janez Krstnik krsti Jezusa.

Ko je bil Janez Krstnik 30 let star, mu je Bog ukazal, da naj gre učiti. Zato je zapustil puščavo ter prišel k reki Jordanu in učil. Reka je velika voda, kakor Sava, Soča, Drava, Krka. Od vseh strani so hodili ljudje, da so ga poslušali. Kaj je pa učil? Govoril je: »Delajte pokoro, Odrešenik je blizu.« Mnogi so se poboljšali. Te je sv. Janez krstil, oblil jih je z vodo iz reke Jordana, zato mu pravimo sv. Janez Krstnik. Ta krst je bil znamenje pokore. Kakor voda očisti telesne madeže, tako pokora očisti dušne madeže, grehe. Rojstvo sv. Janeza Krstnika obhajamo 24. junija. Na večer pred rojstvom ali godom kurite kres. Njegovo smrt pa obhajamo 29. avgusta. Sv. Janez Krstnik ima torej dva godova. Razen Marije nima nobeden svetnik dveh godov. Kdo ima njegovo ime? Še deklic je nekaj, dečkov pa še več. Posnemajte njegove lepe čednosti!

K sv. Janezu je prišel tudi Jezus, ko je bil 30 let star, ter je hotel, da ga sv. Janez krsti. Sv. Janez se je pa branil, rekoč: »Jaz sem potreben, da me ti krstiš, pa prideš ti k meni.« Jezus pa je odgovoril: »Božja volja je, da me krstiš.« Tedaj ga je sv. Janez z vodo oblil. S tem je Jezus naznanil, da se hoče za nas pokoriti. Nekaj posebnega se je zgodilo ob Jezusovem krstu. Ko je sv. Janez krstil Jezusa, je Jezus stal v vodi. Po krstu pa je stopil iz vode in molil. Med tem pa so se nebesa odprla in sv. Duh je prišel

nad Jezusa v podobi goloba in Bog Oče se je oglasil: »Ta je moj ljubi Sin, nad katerim imam veselje.« Torej pri Jezusovem krstu so se dale spoznati tri božje osebe. Bog Oče se je oglasil, Bog Sin je molil ob reki Jordanu, Bog sv. Duh je prišel v podobi goloba. Mi pravimo, da se je razodela presveta Trojica.

Katehet pokaže biblično sliko o Jezusovem krstu.

40. Jezus se posti v puščavi.

Po krstu je šel Jezus v puščavo. Tam se je postil 40 dni in 40 noči. V spomin na ta Jezusov post imamo tudi mi pred Velikonočjo 40 danski post, ki se začenja pepelnično sredo s pepeljenjem ljudi. Duhovnik vsakega pepelji, to je v tem, da pepela potrese na glavo in govori: Spomni se človek, da si prah in se v prah povrneš! Te besede je Bog govoril Adamu v raju po grehu. Vsak človek mora umreti, ker sta Adam in Eva grešila. Tudi vi, otroci, boste morali umreti prej ali slej. Večkrat se spominjajte smrti, da se boste laže greha varovali ter srečno umrli. Kadar greste mimo pokopališča ali vidite pogreb, spomnite se, da boste morali tudi vi umreti ter molite za duše rajnih, ki so morda v vicah ter se jim hudo godi. Ko človek umrje, se duša loči od telesa in bo ločena do sodnega dne. Na sodni dan se bo duša zopet združila s telesom po božji vsemogočnosti. Po smrti telo pokopljejo v zemljo, iz katere je vzeto, duša pa mora iti na sodbo. Če je popolnoma čista, gre v nebesa, če pa še ni popolnoma čista, ampak ima še majhne grehe, obsodi jo Bog v kraj, ki mu pravimo vice. Duše v vicah še ne gledajo Boga in zraven tega še hudo trpijo, dokler ne postanejo popolnoma čiste. Same si ne morejo pomagati. Zato jim pravimo uboge duše. Mi jim pa lahko pomagamo, če zanje molimo. Zato, otroci, molite radi za duše v vicah! Ko bodo prišle v nebesa, bodo pa za vas pri Bogu prosile. Tudi post lahko darujete dušam v vicah. O postu si tole zapomnite: Razločujemo dvojni post, namreč zdržek mesnih jedi ob petkih in nekaterih drugih dneh. Ta post veže vse, ki so stari že sedem let, torej tudi vas. Drugi post je pritrgovanje v jedi. Ta post pa vas ne veže, ker še niste stari 21 let. Smete se najesti do sitega večkrat na dan. Toda iz ljubezni do Jezusa, ki se je za nas postil, si tudi vi včasih malo pritrgate v jedi! Predvsem se pa varujte greha in slabe družbe!

Katehet bo razlagal o postu učno uro pred pepelnico, da otroci bolj razumejo cerkveno opravilo. Povabi jih k pepeljenju.

41. Hudi duh skuša Jezusa.

Ko se je Jezus postil 40 dni in 40 noči, je bil lačen. Tedaj je pristopil k njemu hudi duh ter ga je skušal. Načrtoval ga je, naj ga uboga. Trikrat ga je načrtoval. Hudi duh je vedel, da je Jezus lačen. Zato mu reče: »Če si Sin božji, reci, da naj bodo ti kamni kruh.« Jezus pa je zavrnil hudega duha z besedami svetega pisma: »Pisano je, da človek ne živi le od kruha, ampak od vsake besede, ki pride iz ust božjih.« Ali bi bil Jezus mogel

narediti iz kamenja kruh? Mogel. Saj Jezus je Bog, ki je vsemogočen. Vse lahko stori. Zakaj pa ni spremenil kamenja v kruh? Zato ne, ker je hudi duh to hotel. Kar hudi duh od nas hoče, ne smemo storiti.

Iz puščave je hudi duh peljal Jezusa v sveto mesto Jeruzalem. Ondi je bil tempelj, kar že veste. Hudi duh postavi Jezusa vrh templja, na streho, in mu reče: »Če si Sin božji, skoči doli, zakaj pisano je: Svojim angelom je zavoljo tebe zapovedal, da naj te varujejo.« Ali je Jezus skočil doli? Ni skočil, ampak odgovoril je hudemu duhu: »Zopet je pisano: Ne skušaj Gospoda svojega Boga.« Hudega duha ne smemo nikdar poslušati.

Nato je vzel hudi duh Jezusa na visoko goro, s katere se je videlo daleč okoli, in mu pravi: »Vse to ti dam, ako predme padeš in me moliš.« Tedaj mu reče Jezus: »Poberi se, satan! Zakaj pisano je: Gospoda svojega Boga moli in njemu samemu služi.« Hudi duh je odšel. Učili ste se že, da zavrženi angeli, hudi duhovi, ljudem le hudo želijo. Jezni so, ker niso smeli v nebesa iti, zato tudi nam ne privoščijo nebes. Le v peklu bi nas radi videli, zato nas neprenehoma skušajo, zapeljujejo v greh. Da bi laže svoj namen dosegli, si pridobijo pomočnike, hudobne ljudi, da bi nas v greh zapeljali ter spravili v pekel. Zato, otroci, bežite pred hudobnimi tovariši in tovarišicami, ki kolnejo, grdo govorijo, lažejo in morda kradejo. Tudi vi bi se navadili takih grehov ter bi se tudi vi pogubili.

42. Jezus dela čudeže in uči.

Iz puščave je prišel Jezus zopet k reki Jordanu, od tod pa v Kano Galilejsko na ženitnino, kjer je storil prvi čudež. Na ženitnino so bili povabljeni Jezus, Marija in Jezusovi prvi učenci, ki jih je dobil na potu v Galilejo. Prvi njegovi učenci so bili: Andrej, Janez, Peter, Filip in Jernej. Ti so bili prej učenci sv. Janeza Krstnika. Na ženitnini pa je vino pošlo. Na Marijino prošnjo je Jezus pomagal. V obednici je bilo šest kamnitih vrčev za vodo. Jezus reče strežnikom: »Napolnite vrče z vodo.« In napolnili so jih do vrha. Nato jim reče: »Zajemite sedaj in nesite starešini!« In nesli so. Ko pa je starešina pokusil, je bilo dobro vino. Jezus je vodo v vino spremenil. S tem je pokazal, da je Bog. To je bil prvi čudež, ki ga je Jezus vpricho svojih učencev in drugih ljudi storil.

Potem je Jezus začel učiti. Kaj je pa učil? V šoli se učite pisati, brati, računati in druge koristne reči. Ali je Jezus tudi to učil? Jezus pa tega ni učil. Učil je ljudi, kaj naj verujejo in storiijo, da pridejo v nebesa. Vsega si ne morete zapomniti, kar je Jezus učil. Predvsem vam bom razložil najvažnejše verske resnice, katere je Jezus najprej učil in katere mora vsak kristjan znati in verovati, ko pride k pameti. Teh resnic je šest, namreč: 1. da je Bog; 2. da je Bog pravičen sodnik, ki dobro plačuje in hudo kaznuje; 3. da so tri božje osebe: Oče, Sin in Sveti Duh; 4. da se je Bog Sin učlovečil, da bi nas s svojo smrtjo na križu odrešil in večno zveličal; 5. da je človeška duša neumrljiva; 6. da je milost božja za zveličanje potrebna.

Katehet razloži vsako uro nekaj resnic ali kakor more. S skupnim ponavljanjem se bodo učenci v šoli vse hitro naučili. — Pokaže biblično sliko o Jezusovem prvem čudežu v Kani.

43. Jezus pomiri vihar.

Jezus in učenci so se vozili po jezeru. Nastal je vihar. Bil je tako močan, da je bil čoln v nevarnosti. Jezus pa je spal v čolnu. Učenci so ga zbudili ter prosili, naj jim pomaga, da ne bodo utonili. Jezus pa je zapovedal viharju in morju in nastala je velika tihota. To je bil velik čudež, da so se ljudje čudili in govorili: »Kdo je ta, da so mu pokorni celo vetrovi in morje?« Jezus je Bog, gospodar narave in naravnih sil.

Ker je Jezus vedno več čudežev storil, je bilo tudi vedno več takih, ki so njegov nauk radi poslušali in verovali. To so bili Jezusovi učenci. Prvih pet sem že imenoval. Nekatere je še posebej učil. Teh je bilo 12. Imenoval jih je apostole ali poslance. Tri je imel posebno rad: Petra, Jakoba in Janeza. Vseh 12 pa najdete v litanijah vseh svetnikov. Jezus je namreč učil samo v svoji domači deželi, ki se imenuje Sveta dežela. V druge dežele pa je poslal apostole, da so učili. Kdor pa hoče druge učiti, se mora poprej sam učiti. Apostoli so učili po celim znanem svetu. Učili so pa to, kar so od Jezusa slišali.

Katehet razloži učencem, kaj je jezero. Jezus se je vozil v čolnu ali v ladji. Katehet lahko nariše čoln na tablo. Vpraša učence, če so že videli jezero, morje, čoln, ladjo. Jezero, po katerem se je Jezus vozil, se imenuje Tiberijsko ali Genezareško jezero. Ker je zelo veliko, dolgo je namreč pet in pol ure in široko dve in pol ure, so mu rekli tudi morje, Galilejsko morje. Še danes slovi po svoji lepoti in po Jezusovih čudežih. Pokaže biblično sliko o viharju na morju in nadaljuje šest resnic. Ponavlja nove in stare z vsakim učencem posebej in z vsemi skupaj. Učenci morajo biti vedno zaposleni. Zato vpraša vsako uro vsakega učenca vsaj nekaj malega. Tudi slabih učencev ne sme prezirati, da jim ne vzame poguma.

44. Jezus nasiti pet tisoč mož.

Jezus se je s svojimi učenci prepeljal čez Galilejsko morje v samotni kraj. Za njim je šla velika množica, da bi ga poslušala. Učil je ves dan. Ko se je že mračilo, so apostoli rekli: »Odpusti množice, naj grédo v bližnje vasi ter si kupijo živeža.« Jezus jim je rekel: »Ni jim treba odhajati, dajte jim vi jesti.« Odgovorili so mu: »Nimamo tukaj več kot pet hlebov in dve ribi, a kaj je to za toliko ljudi.« Jezus je rekel: »Velite ljudem sesti.« In ljudje so se usedli. In vzel je Jezus tistih pet hlebov in dve ribi, pogledal v nebo in jih blagoslovil. Nato je hlebe razlomil in dal učencem, da so jih polagali pred ljudi. Prav tako so razdelili tudi ribi. In vsi so jedli ter se nasitili. Potem je Jezus naročil učencem: »Poberite ostanke, da se ne končajo.« In nabrali so jih dvanajst kosov. Teh pa, ki so jedli, je bilo kakih pet tisoč mož brez žena in otrok. Kaj ne, otroci, to je bil velik čudež, ki ga more le Bog storiti. Jezus je Bog, zato je tudi njegov nauk resničen.

Pri tej priložnosti je Jezus obljubil boljši kruh, svoje meso in svojo kri v jed in pijačo. Obljubil je sveto Rešnje Telo. Bog še vedno množi kruh v naravi, da nas preživlja. O tem sem vam govoril, ko sem razlagal

vzdrževanje in vladanje sveta. Otroci, bodite Bogu hvaležni za vsakdanji kruh, ne metajte ga po tleh, molite vselej pred jedjo in po jedi!

Ko so ljudje videli take čudeže, so Jezusu verovali, ko je učil.

Katehet pokaže biblično sliko o pomnožitvi kruha. — Nadaljuje šest resnic. Mogoče je prišel do konca. Ponavlja jih z učenci na koncu vsake učne ure, kadar koli mu preostane toliko časa.

45. Jezus obudi Jairovo hčer.

Jezus je delal tudi druge čudeže. Ozdravljal je samo z besedo razne bolnike: gobave, mrtvoudne, slepe, obsedene. Celo mrtve je obujal v življenje. Prišel je k Jezusu mož z imenom Jair, ki je bil načelnik shodnice. Imel je hčerko, ki je bila tako bolna, da je umrla. Pokleknil je pred Jezusa ter ga prosil: »Gospod, moja hči je umrla. Toda pridi, položi nanjo svojo roko in bo živela.« Jezus vstane in gre z njim. Ko stopi v hišo, najde ondi mnogo ljudi, ki so jokali. Jezus jim reče: »Kaj jokate? Deklica ni umrla, ampak spi.« Ljudje so se mu posmehovali, ker so vedeli, da je umrla. Jezus veli vsem ljudem iti iz hiše. Sam pa gre v hram, kjer je dekllica ležala. S seboj je vzel dekličine starše in izmed učencev, ki so ga spremljevali, Petra, Jakoba in Janeza. In prijel je deklico za roko ter zaklical: »Deklica, rečem ti, vstani!« In dekllica je takoj vstala in hodila.

46. Jezus obudi mrtvega mladeniča.

Nekega dne je šel Jezus v mesto Najm. Z njim so šli njegovi učenci in velika množica. Ko so se bližali mestnim vratom, so srečali pogrebce. Nesli so mrliča, edinega sina matere, ki je bila vdova. Z njo je šlo mnogo ljudi iz mesta. Mati je zelo jokala po svojem edincu. Jezusu se je v srce smilila ter ji je rekel: »Ne jokaj!« In pristopil je in se dotaknil nosilnice, nosilci pa so obstali. Jezus reče mrliču: »Mladenič, rečem ti, vstani!« In mrlič sede ter začne govoriti. Jezus ga je dal materi. Jezus je Bog, kar uči, je resnica.

Katehet ponavlja šest resnic ter naj dela na to, da jih bodo tudi slabejši učenci znali.

47. Jezus obudi Lazarja.

Pičlo uro od Jeruzalema je bil trg z imenom Betanija. V tem trgu sta prebivali sestre Marta in Marija. Imeli sta brata, ki mu je bilo ime Lazar. Jezus je imel vse tri rad. Prigodilo pa se je, da je Lazar hudo zbolel. Sestri sta Jezusu sporočili: »Gospod, glej, ta, ki ga ljubiš, je bolan.« Jezus je pa še dva dni ostal na kraju, ki je bil daleč od Betanije. Medtem je Lazar umrl. Ko so Judje v okolici to zvedeli, so šli v Betanijo, da bi sestre tolažili. Šel je tja tudi Jezus s svojimi učenci. Ko je prišel do Betanije, je bil Lazar že četrti dan v grobu. Dal si je pokazati grob, kamor so ga bili položili, ter rekel: »Odvalite kamen!« Marta pa reče: »Gospod, že trohni, zakaj štiri dni že leži v grobu.« Na ponovno zahtevo

Jezusovo so odvalili kamen. Jezus pogleda kvišku, moli k svojemu nebeškemu Očetu in zakliče z močnim glasom: »Lazar, pridi ven!« In Lazar oživi ter stopi iz groba. Bilo je mnogo prič, da Judje tega čudeža niso mogli tajiti. Zato so Jezusa ne samo sovražili, temveč so ga sedaj sklenili celo umoriti. Mnogo Judov pa, ki so videli, da Jezus celo mrtve obuja k življenju, je verovalo vanj.

Katehet pojasni, kako so Judje mrliča pokopavali. V skalo so vsekali grob, mrliča zavili v rjuhe, ga povezali s povoji na rokah in nogah ter ga potisnili v skalnato votlino in grob zaprli s kamnom. Pokaže sliko o Lazarju. Katehet ne prikazuje Jezusovih čudežev po časovnem redu, ker prvenci še toliko ne razumejo, ampak postopoma, od čudeža nižje vrste do čudeža višje vrste. To napravi na male učence globok vtis.

48. Zapoved ljubezni.

Dragi otroci! Slišali ste dosedaj o nekaterih Jezusovih čudežih. Pa Jezus je storil še veliko drugih čudežev v pričo svojih učencev ter s tem dokazal, da je Sin božji, pravi Bog. Ljudje so mu radi verovali, ko je učil. Jezus je učil resnice, katere moramo verovati, da bomo prišli v nebesa. Najvažnejše take resnice že znate. Kdo zna že dobro šest resnic? Večina jih zna. Povej jih! Še ti jih naštej! Nekateri jih še ne znate gladko, posebno četrta se ustavlja. Pa vendar jih morate v tej starosti vsi znati in verovati, da boste zveličani. Povejte jih vsi skupaj! Dobro ste jih povedali. Kmalu jih boste vsi znali. Doma jih večkrat ponavljajte! Ako katere ne znate, pa druge vprašajte, posebno pa mamo.

Jezus je pa tudi učil, kaj naj storimo, da bomo prišli v nebesa. Prišel je k Jezusu bogat mladenič ter ga vprašal: »Dobri Učenik, kaj naj storim, da prejmem večno življenje?« Jezus mu je odgovoril: »Ako hočeš v življenje iti, spolnuj zapovedi!« Mladenič je vprašal: »Katere?« Jezus mu je naštel deset božjih zapovedi. Te že znate. Kdo zna vseh deset? Torej vsi. Pa jih povejte vsi skupaj! Dobro.

Jezus je deset božjih zapovedi potrdil in pojasnil. Pismarji in farizeji so jih večkrat napačno razlagali ter ljudi v grehe zapeljevali. Posebno so krivo razlagali zapoved ljubezni, na kateri sloni vseh deset božjih zapovedi. Zato ima Jezus zapoved ljubezni za največjo zapoved. Pravi namreč, da moramo Boga ljubiti čez vse, svojega bližnjega pa kakor samega sebe. To je v bistvu samo ena zapoved. Kdor ljubi Boga, ta ljubi tudi bližnjega, vsakega človeka, ker je vsak človek po svoji neumrljivi duši podoba božja. Pismarji in farizeji pa so učili: »Ljubi svojega bližnjega, dobrotnika in prijatelja, in sovraži svojega sovražnika!« Jezus jih je pa zavrnil in rekel: »Ljubite tudi svoje sovražnike, delajte dobro tem, ki vas sovražijo, in molite za tiste, ki vas preganjajo in obrekujejo!« (Dalje.)

Vest in sodnik

Vest brez Boga je kakor sodišče brez sodnika.

Lamartine, Girondius.

Teorija in praksa protialkoholnega gibanja v narodni šoli

(Konec.)

Toda to ni lahko, posebno za učitelja ne. O mnogih današnjih vaških in trških gostilnah in hotelih pa bi bilo še celo mnogo govoriti. Ko bi se vsi učitelji zavedali dejstva, da je v nekaterih krajih oštirska politika predvojnne, vojnne in povojne dobe stotim tovarišem zagrenjala marsikak dan in leto življenja, bi se izogibala do najsikrajnejših slučajev takih ljudskih shodnic. Kajti po reku »beseda da besedo« ter omamljen od pančanih pijač, se zaplete marsikdo v kako nepotrebno nesoglasje, ki ima često zanj, za šolo, za tovariše in za našo stanovsko stvar večje ali manjše škodljive in neprijetne posledice. Kolikokrat padejo, največkrat v krčmah, besede, ki nepremišljene, v omami alkohola ali samo dobre volje, ko se počutijo pri kozarčkih vsi kot »bratci«, dovedejo do ovaduštev, do najpodlejših podtikavanj, namigavanj, ki imajo često nedogledne posledice za posameznika, kakor za stan. Ko bi mogli izdati statistiko, koliko krivičnih premestitev, nepotrebnih disciplinskih preiskav, odpustov iz službe, nasprotstev in sovražnosti, hinavščine, onemogočenj raznih koristnih naprav, uredb itd., je alkohol povzročil samo v vrstah našega stanu! Kljub temu pa vedno čujemo, kako ta ali oni tovariš, oslavljen od opojnih pijač, zakajenega vzdušja gostilne in kvartopirske strasti, kvanta in goflja stvari, ki naš stan omalovažujejo, katere odpor proti šoli, ki še po marsikaterih vaseh ni izginil in katerega je največkrat iskati v trenju vaške inteligence in njenih grehov preteklosti, še povečujejo. Alkohol je naš največji denunciant! On je naš najpodlejši podtikovalec in sovražnik. Politika v oštarijah je med vojno naše tovariše gnala v ječe. Alkohol je najglasnejši in najnesramnejši provokater in omizja, kjer on kraljuje, so skotišča kovarstev.

Mi, ki vodimo mladino k luči, pa moramo proč iz mračnih kotov beznic.

Sicer je bilo začetkoma razveseljivo dejstvo, da je politika gostiln zgubljala svoj pomen. Prosuetni domovi, telovadnice, čitalnice, to je mladino in učitelje odvrčalo od gostilne. Toda zdi se, da se po nekod zopet vračamo v to vzdušje nazaj.

Seveda, bo kdo rekel, kaj pa problem prehrane učiteljeve na kmetih, stanovanj, prosuetnih domov itd. Še vedno je mnogokje gostilna edina, kjer more učitelj dobiti hrano in stanovanje, edini »prosuetni dom«, edini lokal, kjer se morejo zbirati vaščani k tej ali oni prireditvi. Šola še, žal, ni mogla postati, večinoma vsled skromnosti in pomanjkanj sredstev, povsod središče gospodarskega in kulturnega dela, šolsko dvorišče še na vaseh ni postalo nekako javno igrišče in zbirališče vaške mladine, šolski vrt še ni postal odrasli mladini in vsem vaščanom nekako javno učilo, razstava, ki je uspešnejša od vseh prirejenih razstav in predavanj. O šolskih gospodarskih poslopih pa sploh govoriti ne moremo, ker jih ni, saj še za kurjo stajo ni mnogokrat prostora.

Ti problemi učiteljeve prehrane in reforme šolskih poslopij in zemljišč, kateri so vsi v posredni zvezi z alkoholnim vprašanjem, pa zahtevajo novih iskrenih besed, za katere pa je potrebna nova razprava.

Gostiln pa, kakršne so bile svojčas po vaseh, kjer je gostilničarka pivcu rekla, »zadosti imate za danes!«, ali mladini, »Angelovo češčenje zvoni, molimo, potem pa domov pojdite!«, takih pa danes bržčas ne najdemo več. Bile pa so in bi tudi danes bile silno potrebne.

Sicer se gostilničarska zadruga posebno z naraščajočim tujskim prometom resno trudi, da zboljša nele higienske razmere po gostilnah, ampak da pomaga tudi vzdržati pravne prilike v svojih mejah na dostojni višini. Po vaseh pa sta učitelj in duhovnik prva poklicana, da pomagata v tem pogledu, v prvi vrsti pač z lastnim zgledom.

Saj so hvala Bogu tudi na kmetih vsestransko izvrstno vodene gostilne, ki jim je za dobro ime v materialnem in moralnem oziru, katerim ni toliko za to, koliko litrov ga gost spiye, ampak kakšni so gosti, ki prihajajo v njo. Tudi v gostilnah lahko vzgajamo, samo dosledni moramo biti v vzdržnosti in zmernosti, v dostojnosti in — malobesednosti ter premišljenosti.

Če pa ne znamo biti taki, pa je bolje, da imamo z njo čim manj opravka.

Izven šole je torej protialkoholna propaganda zelo težka, včasih nemogoča. Toda obup nad uspehom ni na mestu. Glavno je, da pridobimo za treznost šolsko mladino, da vzgajimo po posameznih krajih vsaj po nekaj zavednih abstinentov, posebno med moškim naraščajem. Uspehi bodo res začetkom malo vidni, rasto počasi, toda doživeli bodo, če ostanemo dosledni, marsikje vesela presenečenja pri našem trudu, posebno, če ostanemo v kraju dalje časa.

Primerno bi bilo, da mladeničem in mladim gospodarjem — abstinentom izkazujemo posebno pozornost sami in tudi oblasti. Kakšna bi naj bila treznostna vzgoja odraslih, ki je ne smemo prezreti, četudi postavljamo glavno težišče na šolsko mladino, je predmet zase. Če je le mogoče, pridobimo vsaj interes staršev za to vprašanje, da ga upoštevajo pri vzgoji njihove mladine in pomagajo podpreti učiteljstvo vsaj v toliko, da ne porirajo doma sproti, kar mi gradimo. Posebno v tem pogledu, pri alkoholnih pijačah, se to najpogostejše dogaja. Prva pa je mladina. Zato skušajmo načeti vprašanje protialkoholne vzgoje, po prednjem razgledu na občo situacijo v tem vprašanju, osobito med učiteljstvom, to pa v našem najožjem delovnem okviru, v razredu, v šoli.

III.

»... Potem pa so prinesli ata sladkega vinčka. Potem smo ga vsejo pili...« (Iz spisa »Na pustni torek«, deček 3. šol. l.) »Če ni obilno kruha pri hiši, je hudo, pa še hujše je, če mošta ni!« (Iz spisa »Letošnja letina«, deček 4. šol. l.) »Ko sem prišla domov, so mi dali mati mošta in kruha« ali »... Predno sem šla v šolo, so mi dali mati žganja, ker mi je bilo slabo« (iz spisa »Včerašnji dan«, 4. šol. l.) Na koncu treznostnega tedna smo pisali spis »Kako in zakaj se odločim?« Povedal sem jim, naj piše vsak

po resnici. Izid je bil sledeč: $Od\ 22 + 34 = 56$ učencev 3. do 8. šol. leta se jih je odločilo $5 + 19 = 24$ za popolno abstinenco z razlogi, ki so si jih pri pouku in pri čitvu osvojili. Odgovori s samolastnimi utemeljitvami so bili redkejši. Škoda, da tudi teh nisem bil zabeležil! Zanimivejši so odgovori »zmernejše« struje, teh je bilo $8 + 12 = 20$. »Kadar imamo mošt, ga pijem samo na mastno jed. Imam pa rajši vodo in mleko.« »Včasih ga poskusim.« »Ob praznikih ga že pijem, drugače pa ne.« »Sami tako nimamo pijače. Če pridem v kako hišo in mi jo ponudijo, že malo izpijem.« »Saj bi ga ne pila, me pa silijo, pa ga rajši pijem.« »Meni se norca delajo, če ga ne pijem. Zato včasih pijem.« »Naši pravijo: zmirom ni treba piti, ob nedeljah ga pa že smeš!« »Mošt že pijem, žganja pa ne!« »Žganje pijem le v čaju.« »Samo, če sem bolna, mi dajo žganja piti.«

Ostali so vztrajali, $9 + 3 = 12$ po številu, »neomajno pri svojih načelih«. Ti so kar naravnost priznali: »Jaz da bom pil, če ga le dobim!« »Včasih ga dobim dvakrat na dan, pa ga vendar ne morem zlit, če mi ga ponujajo!« »Kadar mi dajo mošta, ga pijem, drugače pa ne.« »Letos ga tako ne morem dosti piti, ker ga nimamo.« »Moja mama vsak večer pijejo mošt predno grejo spat in ga še meni dajo. Če ga mama, ga tudi jaz.« »Ata ga tudi, pa še niso bili pijani.« »Naš dedek so že stari, pa vedno pijejo. Meni pravijo: 'Le pij ga, da boš tudi ti postal tako star kakor jaz!'« »Pri nas je slaba voda in je zelo daleč.«

Iz zgornjih odgovorov razvidimo, da je krivda te treznostne nezavednosti otrok po večini nepoučenost doma v alkoholnem vprašanju, tradicija, predsodki, neumnost, zloba, gospodarska zanemarjenost, pomanjkanje pitne vode, nedostajanje volje, navada itd.

Žal mi je, da nisem posebej zbiral vsa leta vse posebno zanimive celoletne spise o alkoholu, ampak so zgornji le večinoma iz zvezka za prapovpisne in slovnične napake.

Iz razgovorov z otroki med odmori ali prilično med učno uro sem zvedel, da se je 13 leten učenec, ki je služil za hlapčka, na gospodarjev god tako napil z ostalimi hlapci, da se je do krvavega pretepal. Zopet drugi je obiskoval s hlapcem ob nedeljah gostilne in z njim pil. Tudi sam si ga je privoščil, celo »frakeljček«. Prisotnim se je gotovo zdel »fejst pobič« — bil je v resnici močan za svojih 14 let — in so mu še iz svojih kozarčkov ponujali, potem so se mu pa, ko se je opotekal po cesti, grohotali. V neki nemški trgovini, kjer je bila na prodaj tudi pijača za stoječe goste — seve je ta trgovina nekje na meji v Jugoslaviji — so se nemški trgovec in nekaj njegovih somišljenikov pošalili z otrokom revnega slovenskega hlapca tako, da so mu dajali piti likerja, prav za prav so mu ga kar vlivali v usta. Seveda je bil potem »hec« z dečkom, ko je ves omamljen meril cesto in začel kmalu bruhati. Tam je bila večkrat taka navada, posebno pred prevratom. Potem so pa rekli: »Die Windischen sind so lauter Kretene«. Značilen je bil sledeči dogodek. Videl sem, da je sicer precej naobražena gospodinja Nemka dajala za »likof« tudi nedoraslemu, še šoloobveznemu otroku, ki je z drugimi odraslimi pomagal pri luščenju

bučnega semena (Kernheppeln), isto količino »žganja s čajem« kakor odraslim. Ko sem jo opozoril, da to ne gre, mi je, nekoliko ironično, odvrnila: »To mu ne more škodovati! Pri nas je navada, da vsak, tudi če je otrok, dobi enako. Sicer pa vidite, bolj neumen kakor je, sploh ne more več postati!« Navsezadnje je otrok vendarle dobil drug čaj — z manjšo količino žganja. To je seve moralo biti. Sicer so pa Nemci zelo upoštevali tepčke kot hlapce in dekle. Še slovensko so se z njimi potrudili govoriti. Že vemo, zakaj! Tole epizodico omenjam zato, da bi uvideli, da vendar ne bomo uporabljali proti samim sebi isto orožje, kakor so ga — in ga še — uporabljajo naši narodni nasprotniki in kapitalisti proti našemu življu za raznarodovalne namene in za naše politično, gospodarsko in fizično oslabljenje in uničenje.

Pripominjam še mimogrede, da bi moglo učiteljstvo, ki je ob prevratu prišlo v naše obmejne kraje, marsikaj povedati. Žal, da pri nas o takih zadevah preveč molčimo, iz napačne previdnosti, obzirnosti in iz pozabljivosti, dočim naši narodni sovražniki še laži pretvarjajo v velike afere, da s tem glasno prekriče krivice, ki jih delajo sami nad našimi ljudmi, ter z vsemi sredstvi prepričujejo svet o njihovih »svetih pravicah« v tem ali onem vprašanju.

Skušal sem torej vselej pred nadaljnjimi ukrepi za vzgojo protialkoholne zavesti spoznati otroke v tem pogledu. Tako sem tudi vselej v začetku šolskega leta dognal, kolikokrat pije vsak vino, mošt ali žganje. Zadnje so pili do pijanosti »le« 3 dečki, 1 se je skoraj zastrupil (2 šol. l.). Od spredaj navedenega števila učencev jih je 5 + 1 pilo vsak dan mošt, i. s. 2—3 krat dnevno: dopoldne ali opoldne, popoldne in zvečer. To so bili vsi otroci, ki so služili. Od teh — 3 + 1 — so si smeli sami natočiti iz vrča. Vsi ostali — tudi zmerni pivci — so pač pili priložnostno po enkrat dnevno — »en krigl«, ali le nekajkrat tedensko, ali le ob nedeljah in praznikih, poleti več, pozimi bolj ob kolinah, v pustnem času, domačih plesih, jeseni ob trgatvi, klešaraji, pomladi ob vožnji gnoja ter ob raznih rodbinskih dogodkih.

Otrokom seve nikdar ne zavračajmo njihovih odkritosrčnih izjav ali protitrditev z ostro besedo. Karanje za njihovo napačno mišljenje in početje ni pravilno vzgojevanje in bi naš uspeh le zadrževalo. Tudi ne obsojajmo pred otroki povzročiteljev otrokovega nazora in dejanja. Otroci sami kmalu uvidijo, da so trdovratni zagovorniki alkohola — tudi slabi učenci, zaostali po duhu in večkrat tudi po telesu in da so navadno tudi njihove domače razmere slabe. Na način, ki ne žali prizadetega učenca, razložimo kvarni vpliv zauživanja opojnih pijač otroku samemu ali v primerni obliki vsem učencem, ko nanese na to pogovor. Tudi s starši je dobro govoriti, z redniki in gostilničarjem. Pač tudi tu velja pregovor, da dobra beseda dobro mesto najde.

Vsiljivi seveda s svojimi nazori ne bodimo ne pri otrocih, ne pri odraslih. Ako znamo biti vztrajni in dosledni, so nam uspehi zagotovljeni. Seve, zadovoljiti se moramo z malim.

V šoli vpeljimo postopno odvajanje od pitja opojnih pijač. Seveda zahteva to stroge doslednosti, začetkoma tudi nemalega napora, potrpežljivosti, predvsem pa odkritosrčnega razmerja med otrokom in učiteljem.

Učenec se zaobljubi: 1. da ne bo pil do polnoletnosti; 2. da ne bo pil do konca šolske dobe; 3. da ne bo pil do konca šolskega leta in tudi čez počitnice ne; 4. samo do konca šolskega leta; 5. da ne bo pil do Božiča, do Velike noči, do rojstnega dne ali do kakega ali od kakega posebnega datuma; 6. da ne bo pil ves mesec ali n. pr. ves pustni čas; 7. da ne bo pil ves teden.

Abstinent 1. in 2. stopnje se podpiše na posebno polo — obveznico — morebiti ornamentirano z besedilom zaobljube in z verzi kakega našega pesnika. Ta zaobljuba, ki je tudi kos državljske vzgoje, vzgoje k zvestobi načelom etike, religije, visi na steni šolske sobe. Ima prostora za morebitne pozneje pristopivše člane Mladih junakov. Te seve prej preizkusimo. Mladi junaki 3. in 4. stopnje naj bi tudi imeli take obveznice v obliki spominske knjige. To seve ni novo, sam sem pred leti videl take obveznice na avstrijskih šolah. Treba pa je te obveznice tudi od časa do časa prekontrolirati in zasledovati otrokovo doslednost. Pri ostalih stopnjah vprašujemo otroke, ali so se svojih zaobljub držali. Tudi te imamo vpisane v poseben zvezek. Kontrolo pod našim vodstvom lahko vodi abstinent 1. ali 2. stopnje. Po dobro prestani preizkušnji kakega učenca se sme doba podaljšati, ako pa se je pregrešil, napravimo znamenje v zvezek in otrok poizkusi n. pr. vzdržati se ves prihodnji teden. Tudi Podmladek Rdečega križa je vodil take statistike, ki jih je pisal vsak član zase in jih je potem pokazal učitelju.

Gre tu v glavnem za namen, da namreč vzgojimo otrokovo voljo, da vzbudimo v njem čut samoodgovornosti, poštenosti, resnicoljubnosti — v tem slučaju za smoter, ki je vzgoja k treznosti.

Vem, da bo marsikdo rekel, da je to otročje, da bi pri prenapolnjenem razredu, morda celo s skrajšanim poukom, ko mora štediti z vsako minuto, da ustreže vsaj deloma učnemu smotru, tej kopici učnih predmetov, da bi zdaj, ko zbira tiste pare za M. M., M. J., P. J. S., P. R. K. itd., vodil še statistiko, prav za prav kar celo vrsto statistik o tem, kolikokrat kateri otrok malo mošta poskusi, nak! Razen tega še propagiramo mirovno idejo, štednjo, za večji konsum domačega sadja in izdelkov domače obrti, podčrtujemo stanovsko-kmečko, pomorsko, humanitarno, državljsko in nacionalno zavest, vse polno lepih vzgojnih nalog. Nazadnje — ali morda znajde še kdo kaj — pa še sistematična treznostna vzgoja, dirigirana morebiti z odloki, dopisi ...

Na videz je vse to res. Toda le zato, ker je način, kako to opravljamo v šolah, napačen. V resnici so se z vsem tem, vsaj z večino vzgojnih smotrov, bavili v šolah že davno pred nami; marsikaj je bilo takrat prisiljenega in vendar so se oprijeli mnogi dela z veliko praktičnostjo. Danes, ko

gre samo za nas, za naše ljudstvo v svobodni domovini in državi, pa je vse to mnogim balast. Postoterjeno praktično in iskreno bi se morali lotiti teh nalog. Storili bomo vse, kar nam je v danih prilikah najmožnejše. Zgornje naloge, ki jih nalagajo šoli — z vzgojo treznosti vred — pa so nam le dokaz, da mora biti šola vedno bolj življenjska. Razen tega pa je to nalaganje težkih, a za srečno bodočnost naše jugoslovanske države, vendarle sladkih bremen, le ponovno potrdilo, da je naše šolsko delo s svojimi mnogimi nalogami, ki je druga lepša, koristnejša in nujnejša od druge, si se vendarle prepletajo tesno druga v drugo, ker so le manjša in večja kolesa k velikemu kolesu naše narodne, državne, materialne in duhovne sreče, etičnega in fizičnega zdravja ter podviga njegove kulture in civilizacije, prvo delo.

Tako služijo tudi vsi predmeti, od verouka do telovadbe, vsem navedenim smotrom in v nezmanjšani meri tudi k vzgoji k treznosti. Ni namen tega članka, da pove, kako to storimo. Tudi ni potrebno. Učitelj, ki iz življenskega zreljšča poučuje in vzgaja v šoli, učitelj, ki je sam treznih nazorov, bo našel mnogo priložnosti za utrditev treznosti, katere potrebo bo danes uvidel vsak razumnik brez kakih znanstvenih dokazov. Sicer res človek včasih podvomi o koristi svoje doslednosti v pogledu protialkoholne propagande, ko najdeš včasih n. pr. v lepakih, ki jih izdajajo tkzv. »merodajni činitelji«, ali celo v koledarju sicer nadvse resne in ljudske publikacije — pri časnikih te to ne prime tako — stavek, ki je vse prej nego propaganda za protialkoholno gibanje. Toda tudi izredne prilike in čas, ki narekujejo sicer resnim ljudem nejasno in neodločno besedo, ter »kšeft«, ki ga zasledujejo časniki, ne smejo omajati našega idealizma. Idealist ni kompromisar. Resnica o alkoholu je tudi samo ena, t. j. da je škodljiv, posebno mladini. Pisatelj V. Winkler pa je neke napisal, da je resnica dinamič, ki lahko razžene svet. Ko bi le razgnala trhli svet naših predsodkov vsaj o alkoholu!

V naših vzgojeslovnih listih in publikacijah se doslej nismo kdo ve kako zanimali specialno za alkoholno vprašanje. Vzrok je seveda v tem, da so oni učitelji, ki so čutili potrebo o tem pisati, pisali za mladino neposredno v »Mladem junaku« in v naših leposlovnih mladinskih listih, ali pa so poleg strokovnih člankov naših zdravnikov pisali v »Zdravje« ali v »Prerod« oz. v »Treznost« (ki je pa, žal, ni več), »Po božjem svetu«, bodisi da so pisali posredno o tem vprašanju v drugih člankih o vzgoji vobče ali pa izdali primerne brošure (P. R. K., Pero Horn, J. Grad, Stupica). Žal, da takih knjižic gre vse premalo med našo mladino. Morale bi biti bolj ilustrirane, živahnje pisane, mislim one, ki so pisane neposredno za mladino.

Kako vzgojno bi vplivalo, ako bi otrok, ki se resno trudi, kljub zapeljivemu okolju, ostati dosleden »Mladi junak«, dobil v dar in vzpodbudo tako knjižico. Po nekaterih državah imajo trezne družine posebne privilegije. V teh gmotno težkih časih je seve težko pričakovati državne pomoči. Prej moramo imeti dobro organizacijo.

V zadnjih letih sta izšla, poleg že omenjenega Žgečevega članka »Pijančevanje, družba in vzgoja«, v vzgojeslovnih revijah Čičkov članek »Alkohol in mladina« v Slov. učitelju l. 1930, str. 81, ter daljši dober članek v »Popotniku« 1932-33 štev. 7 od R. Horvata »Hočemo zdravo mladino«. Slov. Šolska Matica je razen z Jurančičevo knjigo »Iz šole za narod«, ki direktno in indirektno rešuje problem alkohola na kmetih, ter z Doberškovo knjigo »Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka na Prevaljah«, ki ta problem prikazuje v industrijskem kraju, prispevala k alkoholnemu vprašanju res lep Milčinski-Puharjev članek »Pijanec pred sodiščem«. V tem članku pisatelj upravičeno pravi: »V naši javnosti pride vse mogoče in nemoogoče na vrsto, samo za vprašanje alkoholizma ni pravega umevanja.«

Šola torej s samo propagando ne bo nikdar uspela, ampak le takrat, če bo znala razviti duševno aktivnost posebno našega kmečkega človeka, ki bo v stanu reformirati svoje gospodarstvo po racionalnih ekonomskih principih. S tem se bo njegov intelekt razvil do višine, da bo uvidel kvarnost alkohola, ki še zdaj, po ljudskih predsodkih, pospešuje telesne moči. Z izboljšanjem posameznega človeka, združeno z izboljšanjem njegovih gospodarskih prilik, začeni od šolske dobe naprej, praktičen, etičen, socialen in verski pouk združen s praktičnim gospodarskim in higienskim poukom, bo privedlo do močne treznostne zavednosti.

Kadar bomo vzgojili generacijo, ki bo prepričana o tem, da je dobro jabolko več vredno od mošta, da je mleko koristnejša pijača od alkohola, da je lepa in koristna knjiga več vredna kakor žganjarski kotel, da je šport v božji naravi bolj zdrav od posedanja v zatohlih beznicah, da je čut odgovornosti in vzajemnosti višji od lahkomišelnosti in sebičnosti, da je štednja več vredna ko potratnost, da je pamet boljša ko žamet, takrat bodo tudi vprašanja, kakor oskrbe s pitno vodo, izločanjem šmarnice iz naših vinogradov, zboljšanja sadjarstva itd. itd., za kar si danes belimo glave ob vprašanjih, kakor o obnovi naše vasi, naših šolskih razmer, realnost.

Napačno pa sodimo sami in sodijo drugi, ako mislijo, da bodo učitelji iz te alkoholne greznice voz sami izvlekli. Izvleči ga pa moramo vsi in ga tudi bomo. Toda le z dobro voljo in požrtvovalnostjo združenih moči.

K. A.

Pregled pedagoškega dela v l. 1936 pri nas

Naloga vzgojeslovnih časopisov je tudi, da vsaj zabeležijo vse važne dogodke v naši pedagoški provinci in to iz vidikov objektivne znanosti, čeprav gledano iz svetovnonazornih stališč. Vsak letnik naših vzgojeslovnih listov bi moral prikazati celotno sliko vsega prekoletnega dela, ki spada vsaj neposredno v splošna vprašanja vzgoje in pouka, predvsem našega ljudskega šolstva¹. Taki letni pregledi ne dajo le posamezniku potrebnega

¹ Jezikoslovci (Šolar!) imajo za edino pravičen izraz »ljudska«, drugi (Tominšek) pa »osnovna« šola.

vpogleda v glavna žarišča in osrednja gibala vsakoletnih pedagoških dogodkov v ožji in širši domovini, ampak so važen vir cnemu, ki bo pisal kdaj zgodovino slovenskega šolstva, njegovih predstavnikov in njihovih stremeljenj ter razmer v posameznih dobah, v katerih so se ista sprejemala in uveljavljala ali odklanjala in umikala.

Letošnje leto se je tozadevno pokazalo pri nas, kljub mnogim oviram, kot precej plodovito. Predvsem je omeniti tu tri dogodke, ki so jasno pokazali neomajen idealizem našega učiteljstva, ki kljub mnogostranskim težavam stremi nenehoma navzgor, v svesti si, da le dobra znanstveno-strokovna poglobljenost, vezana s praktičnimi izkustvi, obe pa temelječi na neprestano notranje uglašujoči se osebnosti, daje posamezniku, kakor vsemu stanu, ono hrbtenico, ki bo uspešno z drugimi stanovi, kakor z duhovniki, umetniki, zdravniki, sodniki, znanstveniki, gospodarstveniki, državniki i. dr., dvigal kulturni in z njim ves ostali nivo naroda z geslom iz naroda za narod. Napačno je namreč, da si katerikoli stan prisvaja neko vlogo narodnega voditeljstva. To je mamilo, ki poraja domišljavce, ki so navadno slepo, brezoblično orodje, kateri postanejo lahko v brezvestnih rokah iz sograditeljev — sorušitelji. Postati pošteni, zvest in marljiv sodelavec na zgradbi srečne narodove in državne bodočnosti, to je naloga, ki jo lahko uspešno dovrše vsi stanovi le z medsebojno složnostjo. Danes velja to bolj ko kdajkoli prej, posebej pa še za naš narod in za našo državo.

Anketne pole o življenju našega otroka, katere započetnik je bila mariborska Pedagoška centrala in katere namen je bil, zbirati po vsej dravski banovini podatke za pedagoški kongres, ki bi se moral vršiti letos v Belgradu, a se vrši prihodnje leto v Ljubljani, so bile v letošnjem letu prvo vidnejše pedagoško delo, pri katerem so sodelovale vse slovenske šole z vsem učiteljstvom. Žal, so mnoge šole sprejele to kot preveč uradno, tako da slika celotnega našega šolstva ne bo mogla biti tako popolna, kakor bi bilo to želeti in kakor to zahteva tako veliko in važno delo. Vzrok je pač bil tudi v prekratnem roku, v pomanjkanju materiala (tehtnice), prepovršne razlage in pripravljenosti, ponekod nedostajanje one doraslosti, ki ga tako delo zahteva, težavah z izpraševano deco in prebivalstva samega itd. Je pa ta anketa bila prva važna stopnja k sličnemu krepkejšemu delu za proučevanje vsega našega slovenskega otroka, kateremu v našem mladinoslovju še ni posvečeno nobeno pomembnejše delo in še čaka svojega ustvaritelja.

Drugi pomembnejši dogodek je bilo od Pedagoške centrale prirejeno poučno potovanje naših šolnikov v bratsko Češko-slovaško od 19. do 31. maja. Mislim, da ni preuranjena trditev, da je s tem postavljen važen mejnik v našem vzgojstvu, ki se je doslej v teoriji in v praksi naslanjalo po večini na izsledke in izkušnje šolstva v Avstriji in v Nemčiji, dočim prevzema odslej pretežno »novo slovansko usmerjeno pedagoško orientacijo«, kakor piše Gustav Šilih v uvodu češkoslovaške številke »Popotnika«.

Z omenjeno anketo in z iskanjem stikov z demokratičnim bratskim češkim in slovaškim narodom, katerih kulturna ravan je z našim slovenskim najsorodnejša, pa se bomo približali samoniklosti v lastnem šolstvu in upamo, da bomo mogli tudi mi kmalu delati na lastnih reformnih poizkusnih šolah. O ekskurziji je pisalo med drugim »Jutro«, obširneje pa »Učiteljski tovariš« od 11. in 18. junija.

Da res v našem vzgojstvu živahno vre in da se bodo kmalu izčistili pojmi in mnenja o tem, kar hočemo z našim, doslej še motnim, včasih brozgavim, slovenskim šolstvom, v žlahtno in pitno dušno, duhovno in telesno krepčilo, je pokazalo dejstvo, da se je 1. letošnjega junija ustanovilo novo »Pedagoško društvo« v Ljubljani. Predstavilo se je javnosti s svojim prvim pedagoškim tečajem od 18. do 22. avgusta. O tečaju samem so obširneje poročali »Slovenski dom«, in to za vsaki dan tečaja posebej, ter »Učiteljski tovariš« od 3., 17. in 24. septembra. Otvoril je tečaj dr. K. Ozvald s predavanjem »Obrazovalni pomen svetovnega naziranja in ljudske morale«, problem, ki je danes zelo v ospredju. Sledila so sledeča predavanja: dr. V. Brumen: »Učitelj, vzgojitelj, človek«; sinteza teh treh — vzgojnik — je ideal. A. Hreščak: »Kulturni in gospodarski problemi sedanjega časa«. Gospodarstvo, da je stožer, okoli katerega se sučejo vsa dogajanja? Resna vprašanja se nizajo drugo k drugemu, le resen in vsestranski študij dovede do razvozljanj. Da presekamo gordijski vozle z mečem? M. Mencej: »Individualna in socialna pedagogika«. Ali ni srednja pot prava? E. Bojc: »Pomen strukturne psihologije za moderno pedagogiko«. V koliko more človek preko samega sebe? Kako nam je potreben študij psihologije! Učijo nas tega takrat, ko še nismo zanj dorasli; 17, 18 letne, ko je vsa naša notranjost nerazumljiva zmeda. Pozneje ni prilike, ne časa, ne denarja za ta študij. In vendar bi nam bila takrat v življenju, sredi dela med mnogoliko duševno strukturo mladine, najpotrebnejša. V. Čopič: »Milje in življenje našega šolskega otroka«. Je res 50% naših otrok brez vsakodnevnega kruha, 5% brez vsakodnevnega zajtrka, brez rednega mleka vsak dan, ponekod 50% brez telesnega perila, nad 60% takih, ki alkohol zauživajo? Ali ne poučujemo tudi higijene? »Domovina, ti si kakor zdravje, mi pa smo jetični tvoji sinovi!« je napisal pred 13 leti mlad pesnik Jožko Krošelj v »Utrinkih«. Kdaj bo bolje? J. Pahor: »Fašistična vzgoja«. Šola in puška! »Fašistična vzgoja je poizkusila potisniti kolo zgodovine nazaj v nasprotju z večno potjo civilizacije navzgor. Tako početje nima obstanka, ker je protinaravno, kajti zmagalo ne bo nasilje, ampak pravica.« Ali bodo uresničene te predavateljeve besede? Ne bo prej izkravela naša kri tam preko? Srce v bolečini, pest v gnevu se krči. Dr. St. Gogala: »Značaj in vzgojljivost«. Zopet psihologija, čeprav praktična. Koliko tisočev mladih ljudi nehote in nevede pokvarimo, ker nismo znali psihološko pravilno ravnati. L. 1922 sem napisal v dijaškem leposlovnem listu »Utrinki« v pesmi »Odlomek iz vrtnarjevih pesmi« kot učiteljski II. letnika: »Ko pa sem nekoč odlomil v vrtu drevescu prvi mladi brstič,

sem se prestrašil za hip sebe in življenja.« Zavedel sem se takrat vse odgovornosti svojega vzgojiteljskega poklica in se ustrašil. Šolar: »Vzgojni pomen slovenskega jezika«. Škoda, da referata ni slišalo vseh 4200 slovenskih učiteljev-ic ter vsi naši mešč. in srednješolski profesorji! Nikdar več ne bi pustili, da se kdajkoli mešetari z našim slovenskim jezikom. Z njim stoji in pade naša narodna in državljanska zavednost. D. V o d n i k o v a: »Delo kot vzgojni in metodični princip«. Lepo! Kako pa je z našim lastnim stanovskim delom? Koliko je in celo mora biti izvršenega takega dela, ki mu je vzgojni princip ničev! Načrti, material, sistem, uprava... A. Č e r n e j: »Principi moderne metodike«. Dobro smo razumeli, da bi res moralo biti drugače, kakor je, in da bi lahko že ti principi meso postali, pa krme ni; zato še naprej lačni želodčki, škarnicliji namesto zvezkov, 90 otrok v razredu namesto 45, 20 beril namesto 90 itd. Vemo, znanost gre svojo pot. Želimo in delamo na to, da najde vesel sprejem v znotraj in zunaj prenovljeni slovenski šoli. D r. K. O z v a l d: »Poročilo o študijskem potovanju po Nemčiji«. Smo še kljub naši skromnosti rajši tu doma, ko tam. 70 sob na razstavišču v Münchenu prikazuje pod naslovom »Ljudstvo in šola« nemško šolstvo. Mi bi bili z eno zadovoljni. Seve pa naj pokaže užitne »slovenske pedagoške žgance, ne nemške neprebavljive knedle«, kakor je Lulik v debati želel. Te je treba šele skuhat. Jih še mešamo. V. Č o p i č: »Vtisi s turneje po Češkoslovaški«. Kako je že povedal? »Potrebno je, da učitelji potujemo iz kraja v kraj in da ob tujem delu merimo svoje delo. Tudi mi smo že nekaj ustvarili, da lahko s ponosom pokažemo drugim. Da so Čehi in Slovaki pred nami, je vzrok v tem, da sta kulturni nivo in življenjski standard pri njih višja. Duh svobode, demokratičnost, je izraz celotnega javnega življenja, kar se očita tudi v šoli. V šolah je uspeh le tam, kjer ima učitelj svobodnost dela. Njih princip je: celotnost in življenjskost pouka. Od dela do teorije in zopet k delu. Uspeh pa je merilo vsega.« — Pri nas pa, tako se včasih zdi, je glavno merilo — kopicenje besed.

Imena predavateljev, ki so vsi znani pedagoški in kulturni delavci, so bila že sama na sebi jamstvo, da bo ta prvi tečaj, o katerem je zaradi tega poročilo obširnejše, svoj namen, ne le kot propaganda za društvo, ampak za našo pedagoško rast močno pospešujoč, povsem dosegel. Predavanja so bila vsa na znanstveni višini, večinoma, tudi za njihove podane probleme manj uvedenim, podana v razumljivi obliki. Naraščajoče število obiskovalcev, od 177 do 230 iz vseh krajev banovine, je to potrdilo. Misli, ki so jih podali predavatelji, so bile več ali manj zgoščeni prikazi vseh najvažnejših problemov, ki se zajedajo v živo v naše stanovsko in narodovo življenje, in kateri so, kakor je to pravilno zadel predsednik dr. K. Ozvald ob slovesu, povečali v vseh lakot po znanju.

Posredno iz anketnih pol, neposredno in glasno pa po ekskurziji s svojim odmevom v 1. številu »Popotnika« 1936/37 ter po tečajnikih iz pedagoškega tedna v Ljubljani je enodušna želja po temeljitejši strokovni izobrazbi učiteljstva. Uvedba večmesečnih tečajev za mladinoslovne vede

in skorajšnja temeljita reforma izobraževanja učiteljskega naraščaja je postala tudi pri nas po 18 letih problem, ki zahteva, da pride kmalu v odločilni stadij — izvršitve.

Et. Bojc

Knjige Slov. šol. matice za l. 1935

Letos so prišle knjige SŠM v roke svojih naročnikov nekoliko pozno. Zamudo je povzročila gospodarska kriza, ker se je bilo bati zaradi okrnjenja mesečnih prejemkov bojkota ozir. ovir tudi pri naročbi teh za naše učiteljstvo tako nujnih knjig. Pa i te ovire sta čast in pa uvidevnost učiteljstva premagala in za naslednji letnik se obetajo knjige spet pravočasno. Tri knjižice: vsakoletni Pedagoški zbornik, Senkovičevo Novodobno šolsko delo ter Hessenovih Petnajst let sovjetskega šolstva in komunistične obrazbene politike — so tudi letos prinesle mnogokaj v ročno knjižnico naših šolnikov, kar bo še povečalo razgled po pedagoški provinci in služilo kot pomagalo pri metodičnem delu našega učitelja, ki ga bo poglobilo in utrdilo.

Naj se najprej malo pomudimo pri letošnjem **Pedagoškem zborniku**, ki vsebuje letos spet pestro čtivo. Bezjakovemu spominu so posvečene začetne vrstice. Prof. Sovre nam — v njemu lastne slogu — prikaže ob dvatisočletnici Horacijevega rojstva vrednote, ki jih hrani in posreduje antika še za naš čas, ki tone v materializmu. Pravilno in v izbranih sintetskih podobah in primerih nakaže, kako potrebni smo te antične duhovne injekcije in bogate človečanske hrane, ki jo nudi vprav tudi Horacijeva umetnost. — Prof. dr. Ozvald je prispeval dve razpravi. V prvi: *Na prelomu?* — poglavju o pedagoški fakulteti, katere problem je zadnji čas postal aktualen. naniza nekaj upoštevanja vrednih zahtevkov; gre za to, da se izpremeni »duhovni habitus človeka« v učitelju, ker le duhovna prenovitev tega — ne pa morda »novi učni načrti in drugačna metodologija« — more ustvariti novo šolo. Zlasti naglasi potrebo odprte duše učitelja(ice). Današnje učiteljišče nudi preveč enciklopedizma v svojih številnih predmetih, razen tega pa potrebuje učiteljiščnik sestavnejše izobrazbe in razgleda po kulturi, preden prične sam metodično-didaktično nastopati pred razredom. Tu je tudi vzrok neke izobrazbene okrnjenosti in življenjske domišljavosti, ki se rada drži vprav učitelja(ice), ker današnje učiteljišče ni bilo v stanu pri štirinajstletniku(ici) organično zgraditi tistih osnov izobrazbe, ki bi bile za vzgojno in šolsko delo nujni temelj. Več tega nudi gimnazija ozir. srednja šola (četudi — zlasti današnja — še veliko premalo). Dalje razglablja ob poudarku pedagoške izobrazbe, kako naj bi univerza s svoje strani in pa širši razgled po pedagoški realnosti z drugé izpolnila vrzel in odpravila »gluho lozo«, ki ovira organsko rast kulturnega življenja, pri čemer naglasi pomen življenjske pedagogike, ki ji služijo tudi publikacije SŠM. Tudi poznanje obrazovalnih dobrin je za učitelja nujno, ako naj uspešno oploja z njimi otroka. ki se vrašča v življenje. Po teh se srednješolcu duša bolj odpre kot učiteljiščniku, zato zahteva po gimnazijski naobrazbi učitelja ni prazna, a za nadaljnjo pedagoško izobrazbo bi bilo treba poskrbeti drugače, ker univerza služi predvsem teoretičnim in znanstvenim metodam in raziskavanju. — Fr. Germ je prispeval daljšo, prejšnji sledečo razpravo o študiju fonetike, ki po svoji strokovni in informativni zasnovi brez dvoma spada v pedagoški zbornik saj nas z njo seznanja avtor z osnovami te — pri osnovnem pouku, zlasti gluhonemih, a i vseh otrok — tako važne vede. — Dr. Stanko Gogala podaja dalje v najobširnejši razpravi, kar jih je dosedaj izšlo pri nas o tem vprašanju, duhovni obraz sodobne mladine; tudi vsebinsko je ta razprava najizčrpnjša

in bogata. Pisatelj poudari posebnost današnje mladine, ki jo pravilno gleda v njeni samostojnosti, razgibanosti, praktičnosti, stvarnosti. Trdi, da je današnja mladina mnogo prej duhovno zrela, kot je bila mladina prejšnjih rodov. Vendar je treba tu razlikovati predvsem mladino, ki je svetovno vojno doživela, in tudi one rodove po vojni med seboj.¹ Tako bi morebiti ravno v resnosti do življenja in njegovih vprašanj našli drugačno stanje, kot ga na splošno morda pravilno postavlja v tem pogledu G. za današnjo mladino. Sicer pa sam priznava, da je vrednost spoznanja tej mladini najbolj tuja stvar in da pri njej prevladuje vidik »pametnosti« nad vidikom pravilnosti (str. 64!) v vsakem pogledu. V nadaljnjem razgrinja G. obraz šolske mladine v njenem odnosu do šole, do doma, do avtoritete z zelo točno in tenkočutno izraženimi potezami duha sodobne mladine. — Josip Jurančič je v nadaljnjem prispeval nekaj odlomkov iz dela »Kmečko vprašanje in vzgoja« k poznavanju kmečke mladine, ki pa morda ravno zaradi svoje neizdelanosti ni izšel v posrečeni obliki, četudi je tema nad vse aktualna. Na splošno je tudi stanje kmečke mladine, kakor ga nam prikazuje avtor, že preveč sproletarizirano in, če velja n. pr. za Haloze, ga ne moremo posploševati. Narava in delo v njej bosta vedno ustvarjala — kljub vsej revščini — drugače nastrojeno dušo, kot je n. pr. duša tovarniškega ali rudniškega delavca. Tudi konservativnost, ki ni zgolj negativna lastnost našega kmeta, in idilično nastrojenje njegovo ni in ne bo nikoli izumrlo (razen v Rusiji, kjer se je i kmet nasilno sproletariziral na ljubo državnemu velekapitalizmu nekaterih židovskih i. dr. komunistov). Še vedno je vas najboljši rezervoar narodove samobitnosti, kreposti, morale, veselja ter zadovoljstva, četudi ne morda v toliki meri, kot bi si to želeli v sedanjem času. Še vedno velja zanjo tista romantična slika, ki jo je pesnik zajel pred nas in nas romantik ogrel zanjo, le da je moralo vse to marsikaj utrpeti v tej dobi krize, a vendarle tvori in bo tvorilo vprav to značilnost in jedro kmetstva; gospodarsko stanje, ki ga ima pisec v mislih, je le prozaična eksistenčna podlaga vsemu temu po svoje strukturiranemu kmečkemu življenju. O Desetem bratu in Krjavlju pa vsakdo ve z Jurčičem vred, da sta to karikaturi in nikak karakteristikon za kmečki milje svoje dobe (str. 83, 84). Res pa je, da se danes etnološke znamenitosti umičejo do neke mere civilizatorični navlaki, da kmečki človek naših dni izgublja na fantazijski nastrojenosti in postaja sila realen in stvaren pod pritiskom boja za gospodarski obstoj in da današnji njegovi izomiki že marsikaj ne odgovarja v higienskem oziru. A tu gre le za razvoj in za nikak prelom, za prilaganje novim časovnim razmeram in za nikako degeneracijo kmetstva, ki po J. postaja nekako nezmislivo in sedanji obliki denarnega gospodarstva in zasebne lastnine (str. 85 i sl.). Po kratko in deloma enostransko podanem razvoju in bistvu kmečkega stanu, preide k vprašanju kmečke mladine. Ko najprej ugotovi nedostatke v higienskem oziru, se loti še idejnih, kjer predvsem pokaže na absolutno pokorščino ter strah kot »bistvo cerkvene vzgoje« poleg dogem. Navaja tudi dve preglednici o stanovanjih in posteljah šolske mladine pri Sv. Marku niže Ptuja. — Vinko Brumen je prispeval odlomek iz študije o Slomšku-pedaگو pod naslovom: *Slovenske začetne šole*, ki je prav dober prispevek k zgodovini naše šole. V njem razkriva zlasti razvoj tkzv. »nedeljskih šol«, ki so prav za nas Slovence vse od Kumerdeja pa preko Slomske in še do l. 1869. značilne in pomembne, ker so bile protiutež nemškimi šolam, ki so zaradi neupoštevanja materinščine slabo vplivale na naš tedanji kulturni napredek. — Ernest Vranc je prispeval nekaj misli k problematiki učiteljskega »mladega rodu« pod naslovom: *»Mi gremo naprej...«* V tem članku razpreja z nekega le preveč samo gospodarskega vidika svoje misli o idejni usmerjenosti učiteljskega »mladega rodu«. Uvodoma skuša zarisati duhovni obraz našega učiteljstva v preteklosti, pri čemer citira Cankarja in

¹ Prim. moja razpravo: Mladina ob svetovni vojni, DiS. I. 1933, št. 7-8.

Ozvalda. Vendar se v opreki z onimi, ki trdijo, da je jedro nove šole v globljem spoznanju psiholoških in metodičnih zakonitosti, postavlja na stališče, da je ta mogoča le v novi obliki življenja ali z drugimi besedami: le v družbi in njeni socialno-ekonomski ureditvi, in očita mlademu pokolenju, da je »docela prezrlo« zasidranost ideje o novi šoli v ustroju današnjega družbenega življenja (prim. str. 120) z izjemo Žgeča, Doberška in Jurančiča, ki pa so ostali brez pravega odmeva, in še dveh »družboslovnih« tečajev, ki jih je priredilo JUU (v l. 1927—8) v Ljubljani. Prepričan je, da se more le šola obračati po življenju, t. j. po ekonomskem in socialnem ustroju družbe, ne pa da bi ona vodila življenje, in tako zameta vsa večnoveljavna pedagoška načela, izvirajoča iz psihološkega spoznanja in izobrazbenih smotrov, sklicujoč se na »kaotično sedanjost« (str. 122). To je seveda spet ekstremno stališče, resnično prava pot pa bo v organični sredi, pri čemer velja oboje, a vendar tako, da gre spoznanju prednost pred časovnimi razmerami in da šola življenje spremlja in dviga ter deloma, zlasti duhovno, tudi usmerja. Moti se tudi, ko prikazuje strukturno psihološke izsledke v kolektivnem, družboslovnem smislu sedanjega »kolektivnega stremjenja« v nasprotju z individualizmom »razlagajoče psihologije«. Strukturni psihologiji gre zasluga v tem, da nam kaže svet in človeka resda »celotnostno«, a tudi v hierarhičnem organičnem smislu enote, ožir. osebnosti in kulture sploh (Kreuger!). V nadaljnjem navaja nekaj razgovorov z učiteljskimi tovariši(-ami) o njih idejni usmerjenosti, ki so pa, žal, nesistematično podani, komentirani osebno po piscu in razporejeni po tipih. Zaključuje s citatom V. Winklerja, ki naglašja usmerjenost učiteljstva do delovnega ljudstva. Kakor je torej prispevek vsebinsko aktualen, je pa premalo poglobljen in enostranski. — Sledi razprava dr. K. Ozvalda: Starost pa mladost v življenju poedinca in v organski celoti ljudstva. Z njo je razgrnil pred nami prezanimiv problem razmerja oz. vrednotenja mlajših pa starejših s stališča kulture in stvarjanja. »Šele na ta način, da zoper 'teze' starejših stopajo 'antiteze' mlajših, se poraja 'plodoviti moment' za resnično kultiviranje poedinca in kolektivov, to je za raznovrstne — 'sinteze'.« — »Kajti vsak pretirani kult mladine je v resnici pač — starostni pojav, resignacija v prid nedoraslemu dediču.« Duhovna kultura gre gotovo po starostni lestvi navzgor, ker jo vsak poedinec z rojstvom, oz. puberteto šele začenja na novo, kolikor ni dispozicijske dednosti, le kvaliteta te osebne kulture zavisi tudi od mladostnega in poznejšega okolja in usode. Zato ne moremo zanikati — z avtorjem — smisla, vrednosti in notranje nujnosti mladosti in starosti ter moramo pristati na njegov zaključek: eno in drugo! — Drago-tin Cvetko uvršča nadalje Socialno strukturo dijakov na mariborski klasični gimnaziji, ki je zanimiva in prikazuje tisto, kar bi morali imeti na vsakem vzgojnem in učnem zavodu — statistiko življenja po-edinih učencev (po soc. sloju in pripadajočem učnem uspehu, pa morda še higieničnih in značajnostnih, t. j. psiholoških opažanjih). — Anica Lebarjeva priobčuje poročilo o varstvu deklet, jaz pa obravnavam delo pok. nadzornika Novaka (Biografija kranjskih šolnikov), ki bo, upajmo, kmalu, dopolnjena s štajerskimi šolniki, izšla, ter ob koncu še Načrt za šolski muzej, ki naj bi se kmalu udeležil!

Senkovičevo **Novodobno šolsko delo** je zgoščen osnutek idejnih smernic za izdelavo in izvajanje učnih načrtov za osnovno in višjo narodno šolo (obseg 112 drobno tiskanih strani), mimo katerega bo težko šel, kdor bo hotel izčrpno in vestno poseči v vsebinsko mnogostrano problematiko didaktično metodične strani osnovne in višje narodne šole. Avtorju gre zasluga, da je raztreseno gradivo o tem zbral v knjigi, izdajateljici SSM pa, da jo je založila in podala v roke našemu učiteljstvu. Morebiti bi ob označitvi smotra šoli in iz njega sledeči didaktiki, oz. metodiki še trebalo k zamisli harmonično razvite osebnosti, ki jo naj izoblikuje šola in vzgoja, dodati še to in ono, kar pisec ne

upoštevata (n. pr. verski, umetnostni, etični itd. moment), in bi bila potrebna še ta in ona razlaga, ali več, kakor nam je podal, od avtorja težko zahtevamo, ko vemo, koliko truda ga je stalo že to delo. Pravilno je tudi avtorjevo evolucionarno gledanje na reorganizacijo našega šolstva, pri čemer tudi dovolj upošteva organičnost in tisto srednjo črto, ki edina vodi do napredka mimo skrajnostnih poskusov in zamisli. Pravilno naglaša (gl. zaključno besedo!) realno stališče glede na današnje stanje šol, ki »nas iztrezni in prisili, da ne delamo velikih koncesij teoriji, ne sme pa nas zavesti, da bi se odrekli pedagoški strukturi pouka ali kateremukoli temeljnemu načelu, ki velja za delovno ali aktivno šolo«. Najprej navaja pisec obči del, potem učne predmete po vrsti, kot zaključek pa posebne pripombe (o smislu in nalogi viš. nar. šole, o delovnem pouku, organizaciji šol. dela v prenapolnjenih razredih, o poti k razredni zajednici, o načelu življenjske bližine pouka). Zlasti dobro označi pot preko narodne k obči člov. kulturi in načelo domorodnosti (19), ki se pri nas še vedno ne upošteva dovolj, konkretno pa razredni dnevnik, nekakšno zanimivo kroniko vsake krajevne šole (39). Za učitelja je res nujno, da prouči življenjski prostor (okolje!) svoje šole, preden prične s svojim delom, »tako da vzpostavi odnos ali zvezo med tem okoljem in med potrebo otroka po duhovni rasti« (100), iz česar bo šele mogel najti tudi »pravi vidik za izbor učne snovi in za občevarje s svojimi učenci«. Poleg Gogalove Metodike izpred nekaj let smo dobili v tej knjižici dopolnilo s predmetno-didaktične strani za osnovno šolo.

Petnajst let sovjetskega šolstva in komunistične obrazbene politike je 93 strani obsegajoča knjižica, ki je prav, da je bila izdana zaradi tega, ker bo marsikomu odprla oči ob natančnih statističnih ugotovitvah, kako boljševiška Rusija ravna s šolo in pedagogiko, ki jo je usužnjila popolnoma političnim in militarističnim (sic!) težnjam bolševizma in komunizma.

Pisatelj razdeli knjigo po potrebnem uvodu, kjer se sklicuje na vire, navedene v knjigi: »Fünfzehn Jahre Sowjetschulwesens« (Berlin, 1933), na štiri glavne periode, odgovarjajoče vsebinski strani šol. reformacijskega razvoja v Rusiji, to so: »utopistična« perioda (1918-21), »absolutistična« (1922-1926), kjer oriše spreminjajočo se idejo enotne šole in propadajočo idejo delovne š., potem periodo stabilizacije sovj. šol. v letih nove ekonomske politike (NEP) od 1927 do 1929, kjer je govor o »novi kulturni politiki« in »stabilizaciji« učnih programov, o napredku elementarnega šolstva, o višjem in strokovnem šolstvu, politiki razrednega izbora (selekcije) ter o napredku nacionalnega šolstva, in končno periodo sovjetskega šolstva v petletki (1929-1934), o uspehih njene obrazb. politike in kulturnega bojnega pohoda ter končno o obnovi učne šole. Voditeljica prve periode je bila Nadežda Krupskaja, Ljeningova žena, ki je s svojimi spisi podala osnovo za sistematično preorientacijo šolske politike v smeri marksistične pravovernosti. Njena zamisel osebnosti je sicer bila individualna, vendar kolektivno vzgojena v produktivnem šol. delu posameznih strokovnih vrst. »Ideal je postala zahteva, naj šola z otroškim vrtcem popolnoma nadomesti družino« (13), sicer pa je bila zamisel šol. reforme v tej dobi sorodna »sodobnim radikalnim pedagoškim teorijam« in zahtevam evropskega gibanja »nove vzgoje«, v naslednji periodi se je ta utopija zavrnila in odslej je glavna naloga ruske šole, »reproducirati kvalificirano delovno moč« (20 in nasl.). »Čista znanost je meščanska hinavščina« (34). V tretji dobi je družboslovje privilegirani predmet, v katerega se je zgostil kompleks celotne učne snovi (42). Velja pa izbor komunizmu najzvestejših in najpokornejših (51). V četrti dobi petletke pa je Šulgin razvil teorijo o »propadu šole« v komunističnem družabnem redu (61 zg.). »Dialektični materializem« postane glavni predmet. Na vseh univerzah ustanavlja »stolice za vojno znanost«. Vsak poedini učni zavod je v vojaškem pogledu podrejen vrhovnemu poveljstvu tega ali onega armadnega zbora, čeprav nosi vse stroške vojaške izobrazbe sam. Tudi devetletne pa sedemletne šole,

se »priključijo rdeči armadi, zopet tako, da postane vsak regiment in drugi odgovarjajoči armadni oddelki »šef« te ali one šole. Tako postane torej vse šolstvo ne le člen produkcijskega procesa, ampak hkratu tudi člen vojnega aparata sovjetske vlade«. Če navedem še, da je bilo l. 1932. v moskovskem osnovnem šolstvu celo nad tretjino učiteljev, ki so imeli samo ljudskošolsko naobrazbo (75), potem si lahko vsakdo ustvari svojo sodbo o »čudežih« boljše-viške kulturne dejavnosti na polju šolstva. Pisec označi z Dostojevskijevimi besedami podani razvoj: »Izhajam iz neomejene svobode, pa prihajam končno do neomejenega despotizma...«

Razprave o Slomškovih spisih

Vinko Brumen

Slomšekova izdaja šolskih knjig

(Dalje.)

VIII. Slovenski berili

Terezijansko-jožefinska doba je v vrsti šolskih knjig ustvarila tudi berila, a poznejša franciscejska je zopet tudi v tem le prav malo izpremenila. Ta berila so vsebovala deloma nabožno (n. pr. kar ves katekizem, le brez vprašanj), deloma npravstveno in deloma že tudi realistično berivo. Prvo berilce je bilo priključeno že abecedniku; poleg tega pa je tedanja šola poznala za podeželje še berilo I. del in tega posnetek (= malo berilo I. del), ki je vsebovalo le nabožno berivo (katekizem), berilo II. del in poseben odtis prvega poglavja iz tega (= »vadenje za brati...«), ki je vsebovalo pestrejša berivo (posebna berila za šole po mestih) in »male povesti«, ki so vsebovale npravstveno poučne zgodbe. Kot šolsko berilo pa so mogli služiti tudi evangeliji in šolski zakoni.¹⁴¹ A zlasti »male povesti« so vzbudile odpor škofijskih ordinariatov, ker da so bile »čisto neuporabne«. Namesto njih so uvažali raje Jaisove zgodbe. Tudi študijska dvorna komisija je že leta 1807 uvidela, da bo treba »male povesti« nadomestiti s kako drugo knjigo,¹⁴² vendar je ostalo vse pri starem in proti »malim povestim« se je moral še Slomšek boriti. Saj smo jih mi prav ta čas, ko so že mislili na nadomestilo, dobili v prvem prevodu.¹⁴³

Zato ni čudno, da so tržaški reformatorji izdali tudi berila, prav tako pa Slomšek ni mogel mimo tega. Že v pismu Vodušku, s katerim je sporočeno mnogo besed z malo smisla in čisto nič o Bogu, Sicer pa si glede novih beril še ni bil čisto na jasnem in je vprašal Voduška za svet.¹⁴⁴ In nekaj ročil, da mu je ministrstvo naročilo, naj pregleda slovenske šolske knjige, je naglasil, da želi spraviti »male povesti« iz šole, ker da vsebujejo

¹⁴¹ Helfert I, 534 sl.; Weiß II, 706 sl.; Ilešič, O pouku, 24 sl.; Brumen, »Blaže in Nežica«, 10.

¹⁴² Weiß II, 708; Jaisove zgodbe so izšle tudi v slovenščini dvakrat: v Šamperlovem (1836) in Cegnarjevem (1849) prevodu (Simonič, 174).

¹⁴³ V Debevčevem (Ilešič, »Popotnik« 1901, 360; Kidrič, Zgodovina, 453).

¹⁴⁴ AZN I, 128.

časa ga je zadrževala skrb za nove abecednike in katekizme. A Vodušek mu je medtem poslal pač več različnih beril obenem z računicami in svojimi kat(ekizemskimi) rokopisi.¹⁴⁵ Izmed teh beril imenuje Slomšek v zahvalnem pismu Vodušku le »Rußheims Lesebuch«, ki da ga je imel itak pri roki.¹⁴⁶

Ko je potem Slomšek končal delo na katekizmu in so mu tudi abecedniki dozoreli, se je v začetku leta 1851 lotil beril. Vendar se je bal začeti s tem delom, ker da je v slovenščini že močno zaostal in se tudi ni mogel več vživeti v nove šolske prilike.¹⁴⁷ Kljub temu je kmalu nato prvo berilo že sestavljal¹⁴⁸ in je svoje delo do 22. febr. 1851 tudi dovršil. Sam sicer ni bil zadovoljen z njim, a tolažil se je, da je bila naloga pretežka za neveščaka, kakor je pisal Vodušku.¹⁴⁹

Kmalu nato je Slomšek poslal novo berilo še »v pretreso« dr. Muršecu v Gradec, ki mu je pregledal že tudi katekizem in katerega naloga je bila zlasti skrbeti, da bodo nove šolske knjige zadovoljile tudi prebivalce Slovenskih goric.¹⁵⁰ Bleiweisu je Slomšek sredi marca sporočil, da je malo berilo dovršil in ga »g. Muršecu v Gradec v pretreso poslal«.¹⁵¹ Muršec mu je pač kmalu ustregel, kajti 21. marca 1851 je Slomšek že predložil namestništvu obenem z abecednikom in katekizmom tudi rokopis »Malega berila za prvošolce«.¹⁵² Sredi leta (1851) se je to že tiskalo na Dunaju,¹⁵³ v začetku naslednjega leta se je tisk bližal koncu¹⁵⁴ in je berilo izšlo še pred 27. apr. 1852, ker ga je »Šolski prijatelj« ta dan že naznanil.¹⁵⁵ Mesec dni pozneje (29. maja 1852) so ga naznanile tudi »Novice« s pripombo, da »od mojstra pisateljev, ki pišejo za ljudske šole, se sme le kaj izverstnega pričakovati.«¹⁵⁶ Vendar ni povsem zadovoljilo. »Šolski prijatelj« je ponovno pisal o njem: »Več ko edno leto smo ga pričakovali in težko pogrešali. Hvala Bogu, de ga saj enkrat imamo; slava pa svitl. spisatelju, ki ga je tako izverstno osnoval in spisal, de se lahko z vsakim drugim berilom meri. Kar v njem stoji, je vse zlata vredno. Vendar mo-

¹⁴⁵ AZN I, 131.

¹⁴⁶ Učitelj na celovški normalki K. Rußheim »je izdal berilo »Der Jugendfreund« (1. del 1849) z izvrstnimi sestavki, izmed katerih bi bili mnogi še danes uporabni. Za to je pač uporabil rokopis nekega berila za prvi razred mestnih in podeželskih šol, ki ga je izdelal in predložil po naročilu študijske dvorne komisije na Dunaju na temelju predpisanega programa v letu 1843 ali 1844, pa ni bilo odobreno.« (Weiß II, 968). Drugi del tega berila ni izšel (Strastil von Strassenheim, Bibliographie..., 74). O Rußheimu gl.: Wurzbach, Biogr. Lexikon, 27. Th., 297.

¹⁴⁷ AZN I, 138.

¹⁴⁸ AZN I, 139.

¹⁴⁹ AZN I, 140.

¹⁵⁰ ZMS VI (1904), 155; Glaser III, 127; SBL II, 182.

¹⁵¹ AZN I, 314.

¹⁵² AZN I, 143.

¹⁵³ »Novice« 1851, 152.

¹⁵⁴ »Novice« 1852, 11.

¹⁵⁵ »Šol. prijatelj« 1852, 144.

¹⁵⁶ »Novice« 1852, 170.

ramo tudi očitno povedati, kar nam ne dopade. Pisavne pismenke so predrobne, tiskarski pogreški posebno v šolskeji knjigi hudo motijo in slednjič se nam cena 15 kr. sr. predraga zdi.¹⁵⁷

Vse te ugotovitve jasno pričajo, da je »Malo berilo za prvošolce« sestavil Slomšek, da pa ga je poslal »v pretreso« tudi Muršecu (in morda še komu — Vodušku?) ter je docela neumljivo, kako ga more literatura (Marn, Glaser, Simonič) pripisovati Rozmanu.¹⁵⁸ Tudi tega nisem mogel ugotoviti, kako je dobil Musi za sodelovanje pri tem berilu 5 zlatnikov in pri velikem 7.¹⁵⁹ Morda je kaj pomagal, pregledal rokopis ali kaj?

Ko je Slomšek izgotovil in predložil namestništvu »malo berilo«, se je nameraval lotiti »berila za drugi razred«.¹⁶⁰ Vendar ga je še nekaj časa zadrževala skrb za »Ponovilo«, za katerega je iskal sodelavcev,¹⁶¹ tudi težka bolezen,¹⁶² in je mogel šele 2. nov. 1851 zopet sporočiti Vodušku, da želi (pač Veliko) berilo sestaviti.¹⁶³ A sedaj je delo pospešil in na koncu leta (30. dec. 1852) je mogel pisati Bleiweisu: »Ravno sim tudi Veliko Berilo za II. odred ljudskih šol doveršil.«¹⁶⁴ O nadaljnji usodi tega berila ne moremo iz Slomškovih pisem zvedeti ničesar. Bleiweisu je Slomšek šele 12. maja 1855 poslal oboje beril, mu nekoliko pojasnil namen, ki ga je imel pri sestavljanju in ga prosil, naj »kako trohico Berila za pukušino v Novicah« pokaže in »slabo delo, ne v (Slomškovo) čast, marveč v korist šole ... rojakam« naznani.¹⁶⁵ Bleiweis mu je ustregel ter je berili naznanil v daljšem članku v dveh številkah »Novic«, obenem pa je ponatisnil članek »Najdražje blago« iz malega berila. V tem opozorilu omenja kot čas izida za Malo berilo leto 1852, za Veliko pa 1855.¹⁶⁶ Po Simoniču je izšlo Veliko berilo 1855 in 1856 z naslovom »Veliko berilo in pogovorilo za vajo učencov drugega odreda«. Simonič ga pripisuje Slomšku.¹⁶⁷ V drž. študijski knjižnici v Ljubljani sem dobil le izvod iz leta 1856, naslov pa se glasi le »Veliko berilo in pogovorilo«; avtor ni imenovan. Sicer pa za to berilo avtorstvo itak ni sporno, redno se pripisuje Slomšku. Musijev honorar (7 zlatnikov) za sodelovanje pri tem berilu pa sem itak že prej omenil.

»Malo berilo«, ¹⁶⁸ ki naj po priporočilu učnega ministrstva »v šoli prvega odreda serce učencev oživi za Boga in véro, za cesarja in do-

¹⁵⁷ »Šol. prijatelj« 1852, 160. (Sicer ga naziva »Malo berilo za prvešolce«, a misli Slomškovo »Malo berilo za prvošolce«; saj namiguje na avtorja, pa po času izida in v ceni se strinja s podatki o Slomškovem berilu.)

¹⁵⁸ Marn, »Učit. tov.« 1886, 278; Glaser III, 284 sl.; Simonič, 24

¹⁵⁹ Gl. »Slov. uč.« XXXI (1930), 86.

¹⁶⁰ AZN I, 145.

¹⁶¹ O tem še pride.

¹⁶² AZN I, 149, 314; Kovačič, Slomšek II, 77.

¹⁶³ AZN I, 149.

¹⁶⁴ AZN I, 317.

¹⁶⁵ AZN I, 319.

¹⁶⁶ »Novice« 1855, 171, 175.

¹⁶⁷ Simonič, 27.

¹⁶⁸ Malo berilo za prvošolce. Na Dunaju, 1852. — Isto: 1854. 8°. 160 str.

movino, za resnico in pravico ogreje«¹⁶⁹ ter je namenjeno srčni izobrazbi učencev, začenja z »lepo besedo učenikom in učencom«. Sledijo sestavki in pesmi, ki se izrazito nanašajo na šolo (»povaba« v šolo, pesem »veseli šoli«, »perva skerb«, ubogega očeta je pošiljanje otrok v šolo, »kako se v šolo hodi«, »pridna Rozika«, ki je prosila, da je niso zadržali doma in je smela v šolo, »dva slaba šolarja« itd.). Za temi izrazito »šolskimi« sestavki, ki tudi naravnost uče lepega vedenja v šoli ter izven nje, pridejo taki, ki obračajo pažnjo na Boga, nato taki, ki govorijo o starših. Vsi ti obsegajo nekako polovico berila. V drugi polovici nudi berilo zgodbe iz vsakdanjega življenja otrok, ki imajo tudi neko skupno noto, dasi je to teže označiti. Morda bi lahko rekli, da hočejo z npravstvenimi navodili spremenljati otroški »vsak dan«. Vmes pa se tudi tu nahajajo nekatera čisto šolska navodila (»poduk lepo pisati«, »kako se s koristjo bere«...). Berilo vsebuje tudi več leposlovnih sestavkov, med njimi kakih 10 pesmic. Zaključujeta ga dva spisa, ki govorita o smrti uri, ter daljša vrsta »slovenskih pregovorov«.

Na mnogih mestih se razločno vidi vpliv »Blažeta in Nežice«. Nekateri sestavki so neposredno vzeti od tam v celoti ali vsaj deloma, drugi pa obravnavajo isto snov ko nekatera poglavja v »Blažetu in Nežici«, niso pa vzeti od tam. Marsikateremu spisu lahko najdemo izvirnik ali sorodnika v starejših šolskih knjigah, pri Jaisu in morda še kje.¹⁷⁰ Po sestavi pa bo berilo najbrž izvirno.

Sestavki so tiskani v različnem tisku (pokončnem, ležečem, mastnem, tankem, velikem, drobnem, pisanem...). Na koncu jim je često priključen kak nauk v verzih ali kaj podobnega. Včasih je spravil avtor pod isti naslov najrazličnejše stvari, ki so le rahlo povezane med seboj: leposlovna berilca, pesmi, npravstvena navodila, praktične nauke in podobno. Odstavki so često opremljeni z zaporednimi številkami. V opombah pod črto so nekaterim besedam dodane istoznačnice; saj »besede so iz mnogo krajev nabrane, naj bi bile vsem Slovencom znane, kakor je jih pravica in naša dolžnost. Kdor jih ne razumi, naj se jih uči; za to v šolo hodi.«¹⁷¹

Izdaji 1852 in 1854 obsegata isto število strani in vse iste sestavke, le eden (XVII. Oko božje) je v izdaji 1854 nekoliko okrnjen. Odtod dalje se strani skladajo z izjemo dveh (113—114). Nekoliko se obe izdaji razhajata tudi v pravopisu, prvo (1852) pa poleg tega še kviri obilica tiskovnih pogrškov. Obe izdaji imata na začetku vsake pole spodaj oznako: »Malo Berilo.«

»Veliko berilo«¹⁷² je bilo namenjeno »drugemu odredu«, kjer da »naj se učencom glava izbistri, izjasni razum in razcveto blage dušne

¹⁶⁹ »Vel. berilo« 1856, 3 (pod črto).

¹⁷⁰ Prim.: Brinar, Slomšek, 74 sl.; Ilešič, »Popotnik« 1902, 107 sl., 378 sl.; 1903, 276; 1904, 87; Glaser, ČZN XXV (1930), 205 sl.; XXVII (1932), 104 sl.

¹⁷¹ »Malo berilo« 1854, 2 sl.

¹⁷² Veliko Berilo in Pogovorilo. V Beču, 1856. 8°. 269 str.

moči, naj mladina svoj sveti poklic spozna, in pa namen toliko in takih božjih stvari po svetu. V izobraženje glave, pa tudi obširnejši omiki serca naj služi ovo: Berilo in pogovorilo v naj potrebnejših rečeh.¹⁷³ Dočim je torej malo berilo hotelo služiti v prvi vrsti izobrazbi s r c a, je bil namen velikega berila zlasti izobrazba »g l a v e«. Temu primerna je tudi vsebina. Po treh uvodnih sestavkih (z daljšo opombo pod črto, ki sem jo pravkar citiral) vsebuje namreč v petih poglavjih »spoznavo sveta«, »spoznavo prirode«, »naravoslovje«, »spoznavo svetlega neba« in »spoznavo človeškega društva« ali po naše: zemljepis, prirodopis, prirodoslovje, zvezdoslovje in nekako »družboslovje« (sociologijo). Berivo tega berila je torej realistično in urejeno je docela sistematski. Vmes so bolj leposlovnosti sestavki, med njimi kakih 6 pesmi, a na takih mestih, kjer so v neki zvezi z glavnim, realističnim besedilom.

Tudi to berilo spominja v marsičem na »Blažeta in Nežico«, dasi tukaj vpliv ni tako viden ko pri malem berilu. Snov je namreč v tem berilu obdelana veliko obširneje in jo je moral avtor torej čisto na novo napisati. Kljub temu pa je rad sledil isti dispoziciji in je omenjal iste podrobnosti kakor v »Blažetu in Nežici«. To vidimo zlasti pri »spoznavi sveta«, n. pr. pri opisu evropskih držav ali morja. Manj se to vidi pri prirodoznanstvu. V celoti pomeni »Veliko berilo« razširitev realističnega beriva iz »Blažeta in Nežice«.

V tehničnem oziru je tudi to berilo tiskano z različnimi črkami. Odstavki so označeni s paragrafi. Pod črto ne vsebuje sinonimov, temveč vprašanja, ki se nanašajo na glavno besedilo in ga skušajo poglobiti. V začetku vsake pole spodaj nosi označbo: »Veliko berilo«.

Opomba. K poglavju o katekizmi dostavljam: G. ravnatelj dr. Šlebinger je našel v Vrhovnikovi zapuščini dva »Mala katekizma za prvošolce« z letnicama 1851 in 1858. Drž. stud. knj. v Ljubljani ima tudi izdajo z letnico 1863. Vsega skupaj poznam torej izvode Slomšekovega katekizma s sledečimi letnicami: 1850 (knjižnica JUU v Ljubljani), 1851 (Vrhovnikova zapuščina), 1852 (Mariborska študijska knjižnica (?) in Simonič), 1854 (Simonič), 1855 (Marib. štud. knjižnica), 1858 (Vrhovnik), 1863 (Ljublj. štud. knj.) in 1873 (Simonič). Ali pozna kdo še kako izdajo? Vsekakor se je knjiga mnogo uporabljala. (Dalje v prih. letniku.)

¹⁷³ »Vel. berilo« 1856, 3 (pod črto).

Prof. A. Klementina — uršulinka v Ljubljani

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

(Dalje.)

Slomškova doba je bila polna vraž, ker je bila obča ljudska omika še na nizki stopnji. Slomšek se je odločno boril zoper ostanke paganstva in praznoverja, ki je ljudem samo v škodo. A vse o priliki. O pustu pobija razuzdanost in krivo vero Kurentovega slavlja, ko ubije strela cerkvenika, uči, kako nespametno je zvoniti ali streljati ob hudi uri, udari s krepko

besedo po čarovnicah. Vero v strahove smeši v zgodbi o ciganu, ki je opeharil kmeta Belka v starem gradu; kako škodljiv je prazen strah, pripoveduje trideseto nedeljo, ko govori o Miklavževem, o otroških strašilih in mrtvih, ki ne hodijo nazaj, »ker so v božjih rokah«. — V vso to pestro vsebino knjige je vpletenih še dvoje vprašanj, ki imata še danes svoj pomen. Vsako leto prirejamo po šolah protialkoholni dan. Tudi Slomšek govori v svoji knjigi o »kugi«, ki ljudi kakor muho mori, o žganju, ki »požge ljudem premoženje in cele rodovine oslabi.« Pripoveduje tudi o abstinencijskih društvih, ki sta jih imeli že tisti čas Amerika in Angleška baje 1198. (Povzeto brez dvoma iz takratne statistike.)

Tihotapstvo poznamo še danes, kot ga je poznala doba Levstikova in Jurčičeva (Martin Krpan — Tihotapec) in Slomšekova. Kot sta se lotila prva dva tega vprašanja v literaturi, tako se ga je Slomšek v svoji metodični knjigi. Seveda, Levstikov Martin Krpan ni tihotapec v zlem pomenu besede; da uvaža morsko sol iz Trsta na svoji kobilici, to je le skromna odškodnina za neplačane zasluge, ki jih je imel Slovenec za dom in cesarja.

Slomšek pa pokaže tihotapstvo v drugi luči. Njegovi tihotapci, tobakarji, kot jih imenuje, so pravi zločinci; njih posel, »kontrabantija«, da deželo obuboža in nikogar ne obogati. (33 pogl.) Zato je tudi sovražnik Blažetovega očeta, Štefan Rakovčan, — tobakar, podel človek, požigalec in morilec, ki konča svoje življenje na vislicah.

H koncu se moramo dotakniti še verskega pouka. Prave veroučne snovi v knjigi ni, saj se krščanski nauk ni poučeval v šoli, ampak vsako nedeljo popoldne v cerkvi. Kljub temu je nekaj poglavij iz verskega področja, tako: Sveti božični prazniki, Kako se otroška spoved obhaja, Človeška duša, Vesela Aleluja.

V ozki zvezi s temi sta poglavji: Kako na božjo pot hoditi in Lepa nedelja — angelska bratovščina. Da govori Slomšek o božjih potih in bratovščinah, je čisto naravno, saj sta obe vprašanji vzeti iz tedanje, še močno janzenistično pobarvane dobe. Slomšku je bil mrzli janzenizem tuj, vendar razvidimo iz naukov, ki jih daje glede božjih poti, da za romanja tudi ni bil preveč vnet, preostro je bilo njegovo oko, da bi bil mogel prezreti grešne razvade na svetih krajih. Pač pa je bil ves navdušen za lepo organizirane cerkvene bratovščine, saj je sam ustanovil najbolj pomembno bratovščino sv. Cirila in Metoda in je s tem prvi zbudil pri nas cirilmetodijsko idejo. V knjigi Blaže in Nežica pa slišimo o »angelski bratovščini«, ki jo imajo v Slavini za poštena dekleta in fante.

Štirideseto nedeljo se udeleže šolarji še pogreba »poštene device« — Svetlinove Nanike. Kako modro je sestavljeno to poglavje!

»Kaj vam je Svetlinova Nanika izročila?« vpraša g. učitelj v šoli: »Meni svojo ‚Dušno pašo‘ (znameniti Baragov molitvenik) — odgovori Mlinaričeva Nežica. »Ali je kaj testamenta naredila?« — Tu zastavi učitelj, da pokaže, kako se lepo in pravilno sestavi oporoka. Prav ko so končali, se začuje pogrebno zvonjenje. »Sprejmimo rajno Naniko na zadnji poti

v večnost,« pravi učitelj. Nato se vrši pred našimi očmi pogrebno slavlje in poslušamo poslovenilni govor dušnega pastirja, ves prepleten z verzi cerkvene himne v čast rimski devici — mučenici sv. Agnezi: »Moj Zenin je lepši ko sonce, njegova ljubezen čistejša ko sončna luč; njegovi lepoti se čudita mesec in zvezde...«

Šolsko leto je odbrzelo, Šmihelska nedelja ga slovesno zaključi. Prav to nedeljo praznujejo v Slavini god farnegega patrona — zato je razpoloženje v fari še bolj veselo. Gospod dekan, šolski ogleda, pride, da prisostvuje javni izkušnji šolarjev. Uspehi so prav lepi. V svojem nagovoru šolarjem pa dé modri g. dekan: »Pa nikar ne mislite, da je dosti; le z a č e t e k nauka je to, ne pa k o n e c. Sami se morate zdaj gnati in poskušati, kar ste se v šoli naučili.« Tehtna beseda, ki jo da tudi danes lahko vsak učitelj svojim učencem na pot!

Sklepno slavlje izzveni v pesem: »Glejte, že sonce zahaja!«

Opis slavnostne prireditve — b sklepu šolskega leta je vzel naravnost iz življenja. Tako se je vse vršilo l. 1838. v špitaliču pri Konjicah, kjer je Slomšek kot vuzeniški dekan in šolski nadzornik prisostoval javni izkušnji šolarjev.

Če ni ob takih prilikah veliki učitelj in vzgojnik svojega naroda mislil na ono l. 1812., ko je Slomšekov Tonček prejel pod starim orehom v Ponikvi iz rok svojega učitelja Prašnikarja prvo nagrado: lepo vezan molitvenik v pisanih trakovih? (Kovačič, »Služabnik božji A. M. Slomšek«, str. 24.)

Pred nami so stale slike iz šolskega življenja resnične in žive, šle so mimo druga za drugo kakor v kinematografu. Kako bogata vsebina! Skoro o vsaki stvari, ki je mogla v tedanji dobi zanimati našega človeka ali biti važna zanj, smo slišali. Le o dveh predmetih današnje ljudske šole ni sledu v knjigi: o risanju in telovadbi. Risanje, ki je bilo Pestalozziju tako važno, da ga je postavil za temelje pisanja, je Slomšek prezrl. Morda tudi ne v škodo. Saj tisto risanje, kot ga je vpeljal Pestalozzi, ni bilo risanje po naravi, vsakemu otroku tako drago. V psihologijo otroškega risanja je šele naša doba globlje pogledala — takrat pa, v Slomšekovih časih, in še pozneje skoz tja do devetdesetih let se je risalo v naših ljudskih šolah le v risanke s pikami nekake preproste ornamente. (»Slov. Učitelj« 1933, s. 46.)

Pomena telovadbe pa Slomšek ni poznal. Telovadba se mu je zdela le »vojaško igranje«, ki se priporoča zato, ker hočejo imeti posvetni oblastniki predvsem dobre državljane in pogumne vojake. (Brinar, str. 60.)

Ali pa je morda Slomšek slutil težnje bodočnosti, ko bo telesni kult dobil tak razmah, da bo ogrožal »culturam animi«?

Kaj pa petje, ali se je poučevalo v nedeljski šoli? Kot poseben učni predmet, recimo tako kot računstvo ali nemščina, ne; vendar ima tudi petje v knjigi odlično mesto. Povsem naravno, saj je bil Slomšek sam pesnik in pevec, poznal je dušo svojega naroda, vedel je, da Slovenec mora peti, ko je vesel in ko je žalosten.

H. Kautz pravi v svojem delu »Im Schatten der Schlote«, kjer riše dušo in značaj industrijskega delavca, da je v njem, sužnju stroja, pesem zamrla. Le slovenski človek da je prinesel pesem, kot dediščino svojih staršev, tudi v tujino. Pri službi božji v sveti noči, ko je v cerkvi zbrana pisana množica ljudi iz vseh krajev, pretrga nenadoma tišino svetišča otožna mehka melodija — slovenska božična pesem. Skupina pojočih naraste, pesem postane jačja. Začudeno se dvigajo glave tistih, ki ne razumejo besed, a čutijo, da trkajo zvoki naše pesmi tudi na njih srca... Tako poje naš človek še danes tam gori v Porenju.

Slovenec poje doma in na tujem in je pel še rajši takrat, ko je žuborel studenec pesmi še glasneje med nami — v Slomšekovih časih. Zato se je naš veliki narodni vzgojitelj trudil, da je zadostil potrebi ljudske duše. Pravilno je pojmoval tudi pomen petja za estetsko izobrazbo ljudstva, saj je v zbirki »Šola veselega petja«, ki jo je sam izdal, zapisal, da »pesem lepša življenje, slajša veselje, lajša trpljenje.

Vendar bi v knjigi »Blaže in Nežica« zaman iskali kake posebne pevske ure, kjer bi kaj slišali o navodilih, kako naj se petje poučuje. Slomšek je sam še kot bogoslovec rad zbral tovariše, sedel h klavirju in pel z njimi pesmice, ki jih je sam zložil. Tako je bilo tudi v nedeljski šoli. To ni bilo petje po notah, ampak tisto preprosto petje po posluhu — nekdo ti zapoje en verz ali dva in ti ubiraš melodijo za njim.

Večkrat se zaključi pouk v nedeljski šoli s pesmijo, ali s tako, ki jo znajo učenci že od prejšnjega leta, ali pa zapiše učitelj besedilo nove pesmi na tablo, ki se ga učenci sproti uče, poskušajoč se tudi v novi melodiji.

Večina teh pesmi je vzeta iz Ahacelnove pesmarice, kot je v opombah povedano, tiste znane zbirke, ki ji je Prešeren posvetil enega izmed svojih Sršenov. Preproste pesmice so to, ljudstvu pa so se tako priljubile, da so nekatere postale skorajda narodne, kot n. pr. tista »Glejte, že solnce zahaja«, ki jo pojo v šoli 22. nedeljo in s katero se zaključi tudi šolsko leto na Šmihelsko nedeljo.

*

Če premotrimo k sklepu še enkrat s kratkim pogledom vso snov, nakopičeno v knjigi, bi skoraj dejali: Preveč je vsega.

A preden izrečemo to sodbo, preberimo rajši še enkrat prezanimivi uvod. Tam pravi Slomšek: »Je tebi preveč, kar se v teh bukvicah uči, izogni se; kar je premalo za tvojo mladino, pa dodaj.« To je umevanje svobode! Slomšek ni pedant, ki te drži na vrvi — mojster je, prijazno ti proži naproti roko, nudeč ti sejavnico, polno klenega semena. Ti sam sežaj vanjo in jemlji in sej, kar ti drago, le to glej: da bo ob tvoji setvi sonce sijalo. (»Slov. Učitelj« 1932, s. 179.)

**

Kaj bi bilo reči o formalni plati knjige? Kakšen je jezik v knjigi?

O Slomšku vemo, da se je vadil v lepi materinščini že v zgodnjih dijaških letih. Profesor slovenščine na celjski gimnaziji, Zupančič, mu je dajal

popbuje za to. Slomšek so brez dvoma ostale globoko v srcu besede, ki mu jih je dejal Zupančič o priliki, ko ga je presenetil s slovensko pesmijo: »Meni se zdi, da imate zmožnosti, storiti še kaj velikega v svojem materinem jeziku. Svetujem vam, da se ga poprimete z vso marljivostjo.« (Kosar, str. 8). Slomšek si je pilil jezik in likal svoj slog tudi, ko je popravljaval celovškim bogoslovcem prevode Kr. Šmida, ki so jih pisali pod njegovim vodstvom.

Prizadevanje, ogledati si kar najlepše svoj jezik, mu je bilo resno, saj je sprejel v svoj življenjski program med drugim: gojiti slovenščino, to se pravi, brati in pisati slovenske knjige, in sicer v čast božjo in v prid ljudstvu. (V zapisniku novomašnika Slomškega. Kovačič, str. 45.)

Za tisti čas je njegov jezik res prav lep, jedrnat, narodno krepak — pisal je, »kakor mu je zdrava slovnica in pa čedno uho velelo« — kakor pravi sam. (Pismo Vodušku, 23. II. 50.) Pomisliti pa je treba, da naš knjižni jezik takrat še ni bil enoten, to enotnost so šele Bleiweisove Novice pripravljale — Kranjci, Štajerci in Korošci so pisali vsak v svojem pokrajinskem narečju. Nič čudno torej, če je tudi v Slomšekovi knjigi Blaže in Nežica več takih izrazov, ki so vzeti iz štajerskega narečja. A to naj nas ne moti, tem manj, ker Slomšek ni imel namena, podpirati pokrajinsko narečje v knjižnem jeziku, ampak je bila njegova srčna želja, da se Slovenci kmalu združijo v skupnem jeziku. Takole je dejal že l. 1821. v uvodnem govoru, ko je začel svojim tovarišem bogoslovcem dajati pouk iz slovenskega jezika: »Velike reke tečejo skozi Rusijo, Poljsko, Češko in vse se stekajo v Črno morje; skozi naše dežele tečejo Sava, Drava, Mura, Savinja; daleč so narazen, pa se nazadnje prijazno snidejo. Našim rekam bodimo tudi mi podobni: Slovenec je Kranjec, Slovenec Korošec kakor Štajerc, bratje smo drug drugemu. Po poti omike se približujmo drug drugemu in srečen čas — ko bode v jeziku slovenstva ena hiša, eden rod, eno slovenstvo, en govor.« (Kovačič, str. 36, 37.)

Če pomislimo, da bo knjiga obhajala kmalu stoletnico svojega rojstva, se moramo le čuditi, da je še tako sveža. V teh stoletjih je naš jezik silno napredoval preko velikih mojstrov, ki so mu klesali obraz: Levstika, Cankarja, Zupančiča. Slomšek je vedel, da se mora vsak živi jezik izpreminjati, v predgovoru k Blažetu in Nežici je zapisal: »Vsaka slovniška oblika je kolo živega jezika, ki ne stoji nepremakljivo, dokler jezik živi, marveč se neprenehoma obrača in toliko hitreje premenjuje, za kolikor bolje omika ljudi in jezika napreduje.«

Seveda je Slomšek, kot vsi tedanji pisatelji — še sam Prešeren — v jezikovnem oziru marsikaj zagrešil. Pa saj so tudi vse tri izdaje njegove knjige Blaže in Nežica izšle, preden je še Levstik v svojih »Napakah slovenskega pisanja« povedal, kako se ne sme pisati.

Vzporedno s težnjo po enotnosti književnega jezika je šla pri nas tudi težnja po enotnem črkopisu. Slomšek se je izprva zavzel za Metelkov

črkopis, pozneje pa, ko je izprevidel, da je gajica primernejša, jo je l. 1847. sam vladi priporočil in jo uvedel tudi v Drobtnicah. Knjiga Blaže in Nežica je izšla v prvi izdaji l. 1842. še v bohoričici, druga izdaja l. 1848. pa je izšla že v gajici. Prva izdaja iz l. 1842. je izšla pri Andreju Leykamu v Gradcu in obsega 292 strani in 4 podobe. V dobi, ko se je tiskala knjiga v Gradcu, je pisal Slomšek prijatelju Stojanu: »Kakor Vaša Filoteja, tako tudi moj Blaže počasi napreduje. Radi bolezní g. Murka, ki je opravljal korekturo, se je tisk močno zavlekel. Težko, da bi bila knjiga pred Binkošti natisnjena. Celotna izdaja bo obsegala 4000 izvodov in bo stala nad 1100 goldinarjev. Vuzenica, 1. IV. 1842.« (Arhiv za zgodovino in narodopisje l. 1930—32, knjiga I.)

Pred naslovnim listom je v knjigi podoba dvanajstletnega Jezusa v templju z besedilom: Jezus je rasel v modrosti in starosti in milosti pri Bogu in pri ljudeh.

To je bilo običajno v Slomškovih spisih. Tudi letniki Drobtnic so imeli spredaj kako podobo. Prvi n. pr. sv. Modesta z razgledom na Gospo Sveto, drugi sv. Maksimilijana (Celje), tretji sv. Viktorina (Ptuj).

Dasi je izšla knjiga prvikrat v 4000 izvodih — za naše razmere in tisti čas zelo veliko število — je knjige že čez štiri leta primanjkovalo. Zato je izšla v drugi izdaji že l. 1848. in sicer v Celju, tiskal pa jo je ljubljanski tiskar Blasnik. Spredaj ima podobo sv. Maksimilijana.

Leta 1857. je izšla knjiga tretjič. Natisnil jo je celovski tiskar Janez Leon. Čisti dohodek je bil namenjen celjski glavni šoli, ki je pa založbo prodala tiskarju Leonu. Knjigo krasi slika celjskega zaščitnika — sv. Maksimilijana.

Knjiga je v drugi in tretji izdaji neizpremenjena, le nekatere slovniske oblike so v tretji izdaji prilagojene tedanjemu razvoju našega jezika.

*

Kakšen je bil uspeh knjige?

Smelo lahko trdimo, da ni še nobena naših pedagoških knjig imela takega uspeha kot to Slomšekovo delo, ki ga imenujejo »krono« vseh njegovih del. O tem uspehu priča že dejstvo, da je izšla knjiga v petnajstih letih trikrat. In kar je še več: salzburški nadškof in kardinal Schwarzenberg je dal Blažeta in Nežico prevesti celo na češki jezik. Njena slava je šla še dalje. Iz Moskve so takoj, ko je knjiga zagledala beli dan, naročili 80 izvodov. Na petrograjskem vseučilišču so knjigo dolgo rabili kot pomožno knjigo pri vzgojeslovju. (Kovačič, str. 151.) Te časti ni doživela pač nobena druga slovenska knjiga.

Ko je hotel dati natisniti Slomšek svojo prvo knjižico — neki molitvenik — je zaman iskal založnika. »Slovenskih knjig nihče ne kupuje,« — tak odgovor je dobil. Moral je knjižico sam založiti. A le nekaj let pozneje — in založniki so se dobesedno trgali za njegova dela — zakaj ena izdaja je sledila drugi. (Kosar, str. 21.) Po pravici je dejal S. Rudmaš, šolski svetnik in nadzornik na Koroškem, ki je leta 1851. prevzel vodstvo Družbe sv. Mohorja, da so bile Slomšekove knjige »balzam za skeleče rane«.

Kako je sprejelo slovensko ljudstvo to knjigo, o tem priča med drugim dogodek, ki ga pripoveduje Fort. Lužar v Slovenskem Učitelju l. 1932., stran 173.: »V Izlakah je obiskala 80 let stara žena mojega (pisateljevega) otroka. Pri tem obisku je nanasel pogovor na šolo in kaj iznenadila me je njena izjava, da zna ona čitati, ko vendar drugi tolikrat trdijo, da nekda ni bilo šol. »Seveda jih ni bilo, ko so bili ljudje tako slabi, da jih niso iskali in je šola morala ljudi iskati,« je rekla ženica, pa še pristavila, da pa ona vendar zna čitati, da ima veliko knjig, in da mi bo prinesla neko knjigo, po kateri se je ona učila in ohranila veselje do šole. Kmalu mi je res prinesla dobro ohranjeno knjigo »Blaže in Nežica« od Slomškega. Z željo, da bi se še drugi kaj po njej naučili, mi jo je celo podarila. Zame je bil to izreden občutek, da je ta knjiga tako dolgo pri srcu ostala osebi v visoki starosti. Nisem še našel, da bi kaka druga osnovnošolska knjiga imela tak vtis na preprostega človeka.«

Res je, kar trdi dr. Fr. Kovačič v Slomškovem življenjepisu: »Tisočeri so ob tej knjigi dobili veselje do uka, šole in knjige. Za splošno ljudsko omiko je bila neprecenljive vrednosti.« (Str. 151.) Oglejmo si sedaj njen kulturno-pedagoški pomen posebej!

(Dalje.)

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi¹

(Dalje.)

Slomškova velika naloga, v preprostem ljudstvu o b u d i t i s m i s e l i n s i m p a t i j e d o š o l e, je dobivala vedno ostrejši obris ožje in široke javnosti. Z neizprosno voljo je bilo Slomškovsko oko uprto v slovensko ljudstvo, naj se oklene in oprime svoje največje dobrotnice — domače šole.

Ce naj razumemo boj, ki ga je bil Slomšek za svojo vodilno idejo — šolo, moramo predvsem spoznati motiv, zaradi katerega se je Slomšek spuščal v ta boj ter s toliko vnemo, neutrudno delavnostjo, požrtvovalnostjo in nesebično ljubeznijo zasledoval svoj visoki cilj. Ta motiv, ki ima svoj vir v živem krščanstvu, je h u m a n i t a r n i m o t i v.

Na dnu duše je Slomškemu tlela in žarela ljubezen do človeka. Veliki mladino- in človekoljub Slomšek je bil v najožjem stiku z življenjem in delovanjem svojega ljudstva ter s srčno ljubeznijo z njim povezan, zato mu je pač najiskreneje želel socialnega, moralnega in kulturnega podviga. V domači šoli je videl tisto človečansko institucijo, ki bo našemu ljudstvu v močno oporišče tako v versko-nravnem kakor tudi v narodnem in kulturnem oziru.

¹ Popravek. V št. 9-10 »Slov. Učit.« se je v članku SLOMŠEK — PESTALOZZI zgodila neljuba tiskovna pomota.

Pomotoma se je vrnila snov, ki je spadala k predidóčemu članku A. Klementine Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli« v snov Slomšek — Pestalozzi od E. Deisinger.

Zadnji trije odstavki na str. 216 ter vsa snov na str. 217 in prvih sedem stavkov na str. 218 spadajo torej k članku prof. A. Klementine Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli« ter smo to, da bo njen spis celoten, ponovno pri njenem članku natisnili.

Uredništvo.

Vse važnejši se zdi Slomšku problem šole, vse nujnejša se mu zdi naloga, slovensko ljudstvo dodobra zbližati in sprijazniti z idejo šole, kajti šola mu je v nekem smislu nadčasna, metafizično poglobljena, ne samo občečloveška vzgojna oblikovalnica. Brez te Slomškove velike gorečnosti, brez njegovega vzpodbudnega, edinstvenega, neprecenljivega idealizma in požrtvovalne ljubezni bi slovenske šole ne bilo. Slovenski šoli, zrasli sredi trnja in osata, je Slomšek pripravljaj razmah. Volja našega velikega vzgojnega genija Slomškega je nadaljevala visoko stavbo slovenske prosvete navzlic najrevnejšim prilikam, v katerih se je naš narod tedaj pod Avstrijo nahajal. Slomšku je šlo za akcijo in za dejanje, zato mu ni bilo dovolj, da so se ponekod po župnijah ustanovljale vsaj tako zvane nedeljske šole, Slomšek je gledal naprej, v bodočnost, in tehtno povzdignil svoj glas do široke javnosti za razmah in povzdigo slovenskega šolstva vobče — najprvo pa je seveda moral slovenskemu ljudstvu vcepiti predvsem potrebo po šoli in izobrazbi. Tako se je Slomšek vse življenje vneto boril za šolo, ji inavguriral smer, pisal slovenske učne knjige, da je postala šola po duhu in vsebini res naša, slovenska.

Vcepiti ljudstvu potrebo po šoli in izobrazbi ni bila tedaj lahka stvar. Slomškova druga »šolska pridiga« staršem, l. 1826, je sekularno važna vprav zaradi ocenjevanja mišljenja ljudstva, ki je bilo do šole še vedno sovražno usmerjeno. Starši še vedno niso marali pošiljati svojih otrok v šolo in imeli za to svoje postopanje pripravljeno vse polno izgovorov in predsodkov, katere je moral Slomšek ovreči in izpodbiti.

Ta doslej še neobjavljena šolska pridiga², katero podajam v izvlečku, se glasi:

»Na XXVI nedeljo po Binkošti. 1826. LXVIII. — Uvod. — D. Že drugo krat vam k začetku navadne šole danes govorim ino se srčno veselim pohvaliti sebe in svoje predletne poslušavce, da moje besede lanskega govorjenja niso bile zastonj, čeravno so padle pri enih zani-karnih na suho zemljo, pri drugih v posvetno zakopanih, med trnje, pri velikih so padle vendar na dobro zemljo ino obrodile obilni sad, katerega smo pri naši šoli v pretečenem letu doživeli.

Iz dolžnosti do svojega pastirja vseh pastirjev v nebesih za svoje ovčice, posebno za mlada nedolžna jašnjeta skrbeti iz pokorščine do svojih duhovskih in deželskih višnikov, posebno pak tudi iz čiste ljubezni do vas, dokler ne iščem, kar je vašega, ampak le vaše zveličanje, naj tečejo tudi moje današnje besede, pokazat vam, da spoznate

I. kako potrebne so šole, ino kako dobrotne za nas.

II. Kakšne dolžnosti imate starši ino otroci do šole, katere zvesto dopolniti morate danes k začetku šolskega leta tukaj pred živim Bogom obljubo storiti, da bode tako božje kraljestvo na zemlji sejano, ino enkrat v nebesih dobljeno. »Kdor ušesa za poslušanje ima, veli Jezus, ta naj posluša, ino po taistem ravna.«

² To pridigo mi je dal na razpolago g. prelat dr. Kovačič v Mariboru iz Slomškove zapiščine, za kar se g. prelatsu iskreno zahvaljujem.

A. Človek, zlahtni kamen velikega stvarjenja ima dvojno življenje, telesno, kakor vsaka žival, ino tudi dušno, za to, ker je ustvarjen po božji podobi; ravno v tem človeška natura obstoji, da človek za dušno in telesno življenje skrbi.

Da je in pije, počiva in po zdravi snagi človeško truplo živi, — ravno to tudi neumna živina stori; ino ravno toliko neumnih človeških živali vidimo mi toliko med nami brez vsega duhovnega življenja, kateri se od neumnih živali drugače ne ločijo več kakor po zamujeni in zapuščeni duši, dokler niso več ljudje, tudi ne živali sami na sebi, ampak še grši od živine, ki mislijo, da za to samo živijo, da dobro jedo in pijejo, dobrega pak nič ne storijo.

Prava pamet bi takih bila, ako bi človek samo po truplu imel živinsko življenje; ali on nebeški rojak ima po duši tudi duhovno življenje. A koliko več vredne so od le-te zemlje nebesa, za toliko več vredno je od telesnega življenja duhovno. Za toliko večjo skrb mora tudi človek za svoje dušno življenje imeti. — — — Poglejte tukaj potrebo navadnih šol; zakaj kakor potrebno človeku je duhovno življenje, potrebne so tudi šole, v katerih se prvo živi.

V šoli zadobijo otroci najboljšo doto, katero jim nobena nesreča ne vzame, noben tat ne ukrade, tudi smrt taiste ne kruši; ona jih spremi, ko že človeka vse zapusti, v trpljenju kakor v žalosti, tudi gre z njimi v neznano večnost sv. raja. Kako lahko je za človeka toliko za večnost pridobiti.

Na šole preložijo starši eno leto svoje težke butare, svoje otroke ne le rediti, ampak zvesto podučiti, njih veliko dolžnost, katero jim dopolniti ali mogoče ni ali njih posel in stan ne pripusti, da bi se s svojimi otroci pečali. — Koliko veselje doživijo starši nad svojimi otroci, kadar jim že znajo kaj lepega brati, kaj hasnovitega zapisati — eno veselje nebeško, katero le skrbni starši občutijo, ki bi ga za denarje celega sveta ne zamenili.

Gospodarji dobijo iz šol pametne zastopne hlapce, gospodinje poštene in pridne deklet; — mati Kat. cerkev se veseli iz šol bogaboječih dušnih pastirjev, poštenih ženinov, brumnih nevest in zvestih staršev; le skoz šole dočakuje blaženih časov ves izvoljeni svet.

Kolike dobrote so vse te reči, kolika je tedaj tudi šola dobrota za vas, kjer se vse to godi! Kolika nehvaležnost je tedaj staršev se šolam ustavljati, kolika neumnost otrok, se braniti v šolo hoditi!

Zakaj pak vendar pri vsem tem vidimo iz šol le malo dobička? Ravno za to, ker starši in otroci svoje dolžnosti do šole le večidel malo dopolnijo.

Kakšne dolžnosti imate tedaj do šole starši vi? — — — Jezus je že prvič mladino v božje podučenje odločil. Apostoli so zategadelj sebi diakone za pomočnike izvolili, kateri so posebno skrb za mlade otroke imeli, da so jih lažje bolj zvesto učili. — Mati katoliška Cerkev je vsikdar imela posebno skrb za podučenje vernih otrok. V Aleksandrijskem mestu nam

pokažejo cerkvene zgodbе kmalu po Kristusu že krščanske šole, v katerih so tako imenitni učenci učili, da se še zdaj čudimo njihovim učenim bukvam, ino vidimo, koliko je morala takrat mladina znati. — — —

Odgovorite meni iz tega, vi šolski zoprniki! Ali so, kakor vi velite, sedanje šole v Kat. Cerkvi kaj na novo izmišljenega, kar je pred več ko 15 sto leti tako lepo slovelo ino toliko dobrega porodilo!

Potlej so se začenjali kloštri, ali ravno po kloštrih tudi šole; veliko brunnih menihov je sejalo v taistih seme božjega nauka na njivo mladih kristjanov, iz katerih je prirastlo toliko svetih mož, katere zdaj častimo, ali med nami ne najdemo.

Škofje so imeli po svojih sedežih ino farah svoje šole za krščansko mladino, eden izmed najimenitnejših mašnikov je bil njih šolski učenik. Dobro v vsem potrebnim poučeni, pač tudi poštene so bili ljudje, srečni ino blaženi časi.

Sicer so res pomalem vse te šole omağale ino celo prenehale, zato prav imate, da jih za našega vedenja^a ni bilo. Ali kaj se je iz te zanikrnosti spočelo? (Vide supra!)

II.

1. Vsemogočni večni Bog je Oče vsega sveta, oče tudi vsake hiše posebej, vsi otroci zategadelj so le njegovi otroci, starše je le Bog v vsaki hiši za namestnike svoje postavil, da morajo otroke lepo rediti in proti nebesom voditi, kjer on prebiva... Starši niso tedaj lastniki ino gospodje svojih otrok, da bi storili z njimi po svoji volji, ampak samo sorodniki, ki morajo po volji Gospodovi otroke rediti, katere bo enkrat kakor svoje najimenitnejše blago od njih terjati, terjati tudi račun, kako so to lepo prišlo, skoz šolo za podučenje otrok skrbeti, prav obrnili ali zanemarili.

Kaj je tedaj staršev večja dolžnost, kakor svoje mlajše radevoljno in skrbno v šolo pošiljati. — Starši, ki svojim otrokom v šolo hoditi kratijo, so nezvestemu hišniku podobni, ki je od svojega hiševanja odstavljen in zavržen bil.

2. Kako žalostno je gledati mlade otroke, le te sadeže nebeške za oglom doma svoja mladostna leta tratiti, na paši z živino vred brez vsakega nauka po živalsko rasti ino zlato jutro življenja zapravljati; še tožnejše starše poslušati, ki se za neumnost svojih otrok vlečejo. Taki starši so zanikrnim vinogradnikom podobni, ki svoj vinograd spomladi o pravem času ne obrežejo in ne okopajo; kaj priraste v taistih kakor divjačina, zel in trnje. Ravno tim so otroci podobni, ki rastejo brez vse šole in brez vsega nauka. — Kolika dolžnost je tedaj vsakega kmeta svoje polje in vinograd o pravem času spomladi skrbno obdelati, še večja dolžnost je staršev svojim otrokom v mladosti nauk preskrbeti ino jih pridno v šolo pošiljati. — — —

Vi se izgovarjate, da otroke za dom varovati ino za pašo potrebujete in brez njih opraviti ne morete. To je malovreden izgovor. Povejte meni,

^a Vedenje = znanje.

kako ste takrat brez njih gospodarili, ko so še čisto majhni in kilavi bili, ko ste jim morali še enega človeka za variha imeti? Kako bi živeli, ako bi vam Bog otroke odvzel? Ako ste z njimi potrpežljivi, da vam je na truplu odraslo, potrpite še toliko, da bode oživelo na duši skoz šolo, da vam ne bo samo živinče, ampak človek po pameti in modrosti. »Vse ima svoj čas,« s. Gregor Nac.; mladost je čas učenja; kakor se tukaj zastavi dan, k dobremu ali slabemu, tako bo celo življenje. Paša se tudi s šolarji lahko oskrbi.

Drugi se izgovarjajo z uboštvom, da ne zmorejo otrokom oblačila, ne šolskega plačila. Veliko je res takih staršev, ki imajo otrok veliko, premoženja pa malo, ali tudi večidel so si tega sami krivi, dokler so podobni dolžnikom, ki dolgove na dolgove delajo, brez vse skrbi poplačati jih. — Veliko jih samo iz skoposti tako govori. Ako bi pri vsaki reči tako na otroke gledali, ne bi enim bilo treba toliko čez revščino tarnati. — Ali naj bode uboštvo kakršno hoče, saj je vendar za nebeško kraljestvo le najpopreje treba skrbeti, ino nebeški Oče, ki vam je dal otročičkov, on, ki živi ptice pod nebom in oblači lilije na polju, bode tudi vas in vaše otroke s potrebnim preskrbel. Naj tudi se potroši vse posvetno premoženje, da le nebeškega zadobijo. Če jim beliča ne zapustite, samo da so otroci dobro podučeni, so bogatejši, kakor bi jezera⁴ erbali (dedovali). — Skušnja nas vsak čas uči, da je vselej več bogatih erbov ubožnih postalo, kakor revnih pak dobro podučenih v uboštvu zaostalo. — Tretji si svojo trmo izgovarjajo rekoč: Kako smo pak mi brez šole dorasli, zakaj bi tudi zdaj pri starem ne ostalo? Svet se obrača, vse se spremeni, tudi človek. — Zakaj v vaši noši pri starem ne ostanete?

Mi Slovenci pak le za pozemeljsko gledamo, — ino ravno za to tudi tako slabo izhajamo. — — —

Jaz zamolčim vaše hudobne izgovore, da se otroci nič dobrega, ampak le več hudega naučijo. Da se slabo zadržijo ter da so porednejši po šoli kakor pred njo, — zakaj vse besede pridejo iz hudobnega hinavskega srca, hinavce pak je zastonj učiti. Samo opominjam vas: Ako hočete pravi starši biti, morate jim potrebni nauk preskrbeti, zakaj vaša prva zapoved je ljubezen otrok. Kateri jih prav ne ljubijo, niso starši, ampak hujši kakor divja zverina. Prvi, najimenitnejši del je pak otroška duša, katera v šoli svoje duhovno življenje zadobi. Ako jih vi tedaj ljubite, morate jih iz prave ljubezni v šolo pridno pošiljati. Zadrževanje bi bilo zamujenje svojih dolžnosti ino veliko razžaljenje božje. —

Kaj pak imate vi za eno dolžnost do šole otroci?

III.

1. Najlepši čas vsega leta je ljuba pomlad, pa tudi najimenitnejša za kmeta, v kateri mora sejati ino orati, ako hoče v jeseni kaj žeti. Najlepši

⁴ Jezera = tisočake.

in najljubeznivejši čas za človeka v vsem življenju je draga mladost, v kateri se najdete zdaj vi, moji otroci. Ali tudi ravno zdaj morate v svojo mlado mehko srce sejati obilno naukov ino vrednosti, zdaj se vsega potrebnega naučiti, da se boste enkrat kot odraščeni možje in žene tega veselili, ino na svojo starost taistega vžili. »V svoji mladosti si išči obilo naukov,« veli Sir, »in ti boš do starosti moder.«

2. Vsemogočni večni Bog vam je po svojih namestnikih poskrbel najlepšo priliko — šolo, v kateri imate zlahtno priložnost se naučiti Boga prav spoznati, ino njemu dopasti, se po krščansko zadržati, se navaditi potrebnega pisanja in branja, računati in vsakemu odgovor dati; to je blago, čez vse posvetno drago. Kako veseli morate tedaj biti čez to srečo! Kako pridno morate tedaj v šolo hoditi ino se vseh teh reči pridno učiti.

3. Staršev vaših je sicer dolžnost vas v šolo pošiljati; ali vaša dolžnost, otroci, je starše za vse to prositi, priporočiti se jim, da vas v šolo radi pustijo ino z vsem potrebnim tudi preskrbijo. Vaša dolžnost je, starše za vse zahvaliti, biti jim pokorni, ubogati jih, kar je prav, ino doma pomagati, kolikor zamorete. — Ponižna prošnja za vse, kar potrebujete in vaša prva okorna zahvala za vse, kar ste prejeli, je vas otrok najiminitnejša dolžnost, zakaj »prosite,« veli Jezus, »in prejeli boste«. Luk.

4. Dolžnost je vaših učencikov, vas lepo skrbno učiti, ali dolžnost je tudi šolarjev, prav zvesto poslušati in se pridno učiti. Nikdar šole zamuditi, nikdar v šoli nepokojen biti, se ne ozirati okrog in poleg sebe druge motiti, ampak biti mlademu Jezusu v templju podoben, ki je lepo poslušal in učenikom odgovarjal, da so se vsi čudili. Hodite pošteno v šolo in iz šole, da ne bodejo hinavci se nad vami pohujševali, in zavoljo vaših otroških zjaskov šolo in šolske učenike grajali! —

5. Učite se zvesto ne le v šoli sami, ampak tudi doma, kar se vam pokaže, da ne bodete kakor malopridni šolarji Bogu svoje mlade dni in staršem potrošek kradli, svojim učenikom v sramoto, sebi pa največjo častno in večno škodo naredili. —

6. Hitro odteče blaženi čas človeške mladosti; kakor spomladno jutro rožnega cveta, prišlo bo skoraj vroče poletje vaših odraščenih let, kadar se vam vse to več učiti dalo ne bo, ampak bo le zorelo, kar ste se v mladosti zdaj naučili. Enkrat pride zrela jesen na starost vašega življenja; kakor se kmet svoje žetve veseli, veselili se boste takrat tudi vi, kar se boste zdaj naučili. —

Dim in megla je vse drugo posvetno veselje, katerega vsak piš razkadi, prah so vse posvetne reči, katere so in jih ni, v blato jih vsak dež spremeni, le nauki božjih resnic so stanovitni zakladi, kateri človeka že na zemlji veselega in srečnega storijo in mu za nebeško kraljestvo večno veselje preskrbijo. »Zemlja in nebo bode prešlo,« govori Jezus, »moje besede pak ne.«

Sklep. 1. Vi starši! Naj ogrejejo moje današnje besede vaše očetno in materino srce. Skrbite za nauk svojim otrokom, dokler živite, dobro

podučenje naj bo njih dota, katero jim zapustite: že dolgo bodo vaše kosti v črni zemlji počivale, še bo vaše ime v vaših poštenih, dobro podučениh mlajših slovelo. Že dolgo ne bo noben erb (dedič) na svoje bogate stare več mislil, še bodo vaši pošteni otroci vam nebesa prosili. Dobro podučeni otroci bodo najžlahtnejše kamenje vaše krone nebeške.

2. Ino vi otročiči, ljubčeki mojega srca, oj bodite pridni v svoji mladosti, v svojem rožnem cvetju! Nabirajte si sladek med lepih nauk, kakor marljiva čebelica za zimo svojega življenja, ker bodete sladko zavžili, kar se bodete zdaj naučili. Koliko fantičev in dekličev vzdihuje, ki bi radi v šolo hodili in se pridno učili, ali nobene priložnosti nimajo, kakor lačni otroci za kruhom oni jočejo, a nobenega ni, da bi jim ga lomil; vam se pak šola tako lepo ponuja. Gorje vam, ako jo zanemarite in kakor leni hlapec svoj talent, katerega imate od Boga, da bi si kaj pridobili, zakopljete! — (Dalje.)

Listek

Ema Deisinger

Genij volje

Kako je izgledal sv. Ignacij Loyola?

Zadnji čas je razgibana vedno bolj sovražna atmosfera proti jezuitom. Nešteto pamfletov se suče okrog njih, oz. njihove družbe, še več pa okrog družbinega ustanovitelja svetega Ignacija Loyole. Vedno znova se porajajo zlobni pisuni, ki bruhajo strupene klevete nad družbo in njenim ustanoviteljem. Pod odejo zlobnega namigovanja in sramotenja zasledujejo glavni cilj: umazati svetniški lik genialnega mojstra, čigar učenci še danes z neizprosno doslednostjo in vojaško odločnostjo ter energijo pobijajo izkrivljene, Cerkvi sovražne nazore, se bojujejo zoper protiverska duhovna stremljenja in proti vedno se povračajoči modi verske sovražnosti do Kristusove cerkve.

Življenje sv. Ignacija Loyole je bilo brezprimeren triumf človeške volje in popolne nadvlade nad seboj. Njegova svobodnost srca je dihala popolno

odreko vsemu posvetnemu. Zaradi svoje trde vojaške discipline in stroge pokorščine stoji visoko nad povprečnimi duhovnimi liki človeških otrok. Njegova poduhovljena osebnost je fascinirajoča. V njej je izkristalizirana tista nenavadna moč duha, ki ne sloni z nobenim delcem v pozemskih stvareh, ampak je ves osredotočen v metafizičnih strminah tako, da vse svetnikovo človeško bistvo doživlja apriornost onkrajnega življenjskega smisla, spričo katerega mora

vse tuzemsko življenje obmolkniti. — Njegova premišljevanja rode bogato notranje življenje (glej knjigo »Eksercicije«); njegova umikanja vase in poglabljanja v verske vrednote mu dajejo harmonični lik vzornega redovnika.

Njegova volja je prestopila zenit, se vzpela iz ozkega kroga bolečinske telesne občutljivosti in slabotno telo ovenčala s potezami najtršega asketizma.

Tako je polagoma trdi asketizem dovršil na sv. Ignaciju sintezo osebnosti in nadčasnosti. To že ni bilo več golo telesno mrtvičenje, ki je dnu še vedno človeško, ampak dinamična asketičnost duha, ki drvi venkaj iz omejenega krogotoka življenja v skrivnost večnosti.

Pa nikar ne mislimo, da je bil ta velikan volje telesno krepke konstrukcije! Telesno je bil šibak, ne preveč trdnega zdravja, postave bolj majhne, visok 1.58 m. Sv. Ignacij Loyola, s krstnim imenom Iñigo, se je v čistem ognju plemenite, vsepožrtovalne ljubezni tako pretapljal v vzor krščanske popolnosti, da ni zavibrirala v njegovem srcu nobena struna posvetne mikavnosti več.

Organizatorično visoko nadarjen je ustanovil jezuitsko družbo in svoji družbi dal tudi svojega asketičnega duha. Sv. Ignacij je bil do 30. leta svojega življenja španski častnik, odlikujoč se po železni disciplini in jekleni volji. Ta svoj vojaški značaj je vdahnil tudi svoji družbi, da se družbeni člani kot milites Christi, Kristusovi vojščaki boré za sv. Cerkev.

Z njegovega obraza na sliki razberemo sugestivno moč njegove volje. Njegov ozki, podolgovati obraz z ostrim, rahlo ukrivljenim nosom je pravi obraz asketa, ki se je v svoji notranjosti osvobodil vsega pozemskega in vseh nerednih nagnjenj srca ter dal svojemu življenju smotrni bojni program Kristusovega vojščaka in borca. Lobanja je lepo oblikovana, čelo visoko in značilno. Nekoliko globoko ležeče oči se nam zde na tej sliki črne. Barve las in brade na tej sliki ni mogoče spoznati.

Sv. Ignacij se za časa svojega življenja ni pustil slikati. Šele leta 1585., torej 29 let po njegovi smrti, ga je naslikal po priprošnji družbinega generala znameniti slikar Alfonz Sanchez Coëlllo, kateri je naslikal tudi Filipa II. Ta slikar je svetnika osebno poznal in je zatorej z veseljem ustregel prošnji generala družbe, Petra Ribadeneira, kateri je isto tako svetnika poznal še izza njegovega zemskega življenja in prvi spisal njegov življenjepis.

Omenjena slika je torej edini dokument svetnikove vnajstosti. Slika se nahaja v materinski hiši jezuitskega samostana v Madridu. Ta original izpričuje, da so bili svetnikovi lasje in brada temnorjavi, vmes pa vtkane srebrnobeledni. Obraz je blede, plemenit, trde poteze okrog usten in ustnih kotov pa pričajo o neupogljivi energiji asketa.

Družbe Jezusove, ki nosi te značilne in svojevrstne poteze njenega ustanovitelja, ne bo ljudstvo nikdar povsem razumelo, oziroma njenih članov, ki se vzgajajo v trdem vojaškem duhu sv. Ignacija ter se odlikujejo po strogi discipliniranosti, neupogljivi volji in po strogem samoobvladanju, kakor tudi po visoki učenosti. (Večina članov ima po dva doktorata.)

Tudi v slovenski književnosti so si jezuitje v nabožnem slovstvu stekli častno ime. Najlepše nabožne knjige, prvi slovenski katekizmi, kakor tudi učene znanstvene razprave so potekle in še potekajo izpod peresa članov Jezusove družbe.

Današnjemu razneženemu, mehkočutnemu in duhovno lenemu človeku pa so jezuitje težko umiljivi. Versko mlačni pa jih morejo še manj umeti, zlasti ne njihovega zares trdega življenja; jezuiteje bde dolgo v noč v molitvah in duhovnih premišljevanjih, medtem ko drugi verniki sladko spe. Njihov goreči apostolat ter vzorna duhovsko-pastirska služba, njihove zasluge za slovensko slovstvo v dobi protireformacije, širjenje raznih verskih pobožnosti (zlasti širjenje pobožnosti presv. Srca Jezusovega), njihova številna dobra dela, gimnazije (v Ljubljani so

ustanovili prvo gimnazijo) itd., nam morajo obuditi le tiho občudovanje, spoštovanje in strmenje.

Kakor visoka samotna drevesa, ali bolje, kakor vrhovi samotnih gora se vzpenjajo nad ničemurnim in igrivim svetom, nerazumljeni in zaradi njihove strme višine bolj osovraženi nego priljubljeni.

Karel Reiner.

Kronika mladinske glasbe

Prvi mednarodni kongres za glasbeno vzgojo

Praga, 12. aprila 1936.

Štirinajst držav odpira prvi mednarodni kongres za glasbeno vzgojo v Pragi. Ta kongres je močan kulturno-družabni in kulturno-politični dogodek v smislu mednarodne občestvenosti.

Že v začetku je sijajna skupnost in skupnostno delovanje. Živi prepričanje, da naj kongres zbudi glasbenost širokih mas in še posebej vse sile njene generacije. Na sejah pregledujejo glasbeni status quo, jasniro razna stremjenja in odnose, tako n. pr. od komponistov do glasb. pedagogov, in iščejo osnovo za smotno občestveno mednarodno delo. Referati so kar vsi najbolj odlični po vsebini in obliki in težko je reči, kateri kulminira; kajti metode in uspehi so tako obilo različni, kakor glasbena kultura dežela in narodov.

Amerikancu Smithu je imenitno pomagala kolosalna organizacija največje svetovne glasbene biblioteke v Newyorku. Jugoslovana dr. Miloje Milojevič in prof. Emil Adamič proročata o visokem nivoju petja jugoslovanske, odnosno slovenske (Adamičev referat!) kakor narodne tako umetne pesmi. V zvoku ju podpira Trboveljski Slavček, najboljši mladinski zbor na kongresu. Slično predstavlja Švico Fischer s svojo mlad. skupino. Lepe uspehe splošne glasb. vzgoje dosega ljudska glasbena šola g. Bentzona v Kopenhagenu. Gehrels iz Amsterdamu razvija na svojih učencih metodo mehanizacije in uspehi so prav tolikšni ko pri Dalcrozejevih učenkah (Francoz), namreč potencirana neživljenjska dresura. Predavanje in vaje prof. Breazula iz Bukarešte se odlikujejo po vsebini in obliki in je le škoda, da preveč poudarjajo posebnost romunske narodne glasbe. Pri vseh narodih so elementi glasbe enaki, le njih uporaba in obrati so različni. Olga Samarov-Stokovsky in prof. Sachs iz Pariza želita gramofonskih plošč in obsojata dejstvo, da so interesi vse gramofonske industrije vse doslej le gospodarski in prav nič pa kulturni; opozarjata države na ta kulturni postulat. Plošče so pomagale non plus ultra za poznavanje in ilustracijo prave nešlagerske ali jazzove glasbe. Karl Baltz iz Dunaja govori o naslonu glasb. vzgoje na nauke Rudolfa Steinera. Steiner je anthroposofist in postavlja glasbo za oblikovano silo duševne znanosti. Anglež prof. dr. Dent, Smith, ga. Ibberson in Mayer pripovedujejo o glasb. vzgoji na Angleškem. Kongres se zanima za angleške glasbene institucije, n. pr. za šolske opere, glasb. osnovne šole, koncerte za otroke in otroške koncerte. Ubi terrarum!

Kljub vsej tej izbiri govornikov sta ljubljenca kongresa prof. dr. Helfert in prof. Alois Hába. Prof. Helfert iz Brna razvija kolosalni program glasbene vzgoje na ČSR šolah. Alois Hába iz Prage pravi, da se vse glasbene sile, odnosno zmožnosti, budijo in oblikujejo pri otrocih ravno tako ko splošne zmožnosti pri modeliranju in risanju etc. On razstavlja glasbene proizvode, ki so jih napravili njegovi učenci popolnoma sami, namreč tekst in melodijo.

Ti glasbeni produkti so iz leta 1912., ko je bil Alois Hába še učitelj na osnovni šoli v Bilovicah na Slovaškem. Nadalje Hába debatira z Ernestom Krěnekom (Dunaj) o odnosu komponista do glasb. vzgoje. Krěnek postavlja komponista za glavnega faktorja glasb. vzgoje. Hába tega ne verjame, da bi komponist svoje osnove vedno objektivno poznal, in meni, da je centralni faktor za

glasb. vzgojo glasb. znanost. Prof. Kestenberg (Praga) se boji moderne, češ z moderno ne bo glasb. vzgoja nikdar ali pa zelo težko kdaj kulminirala glasb. umetnost in sploh je morda nesmisel se z njo ukvarjati, in se navdušuje za folkloro. Kongres negira to misel in akceptira tezo, da le produkcija postavlja cilj in mejo glasb. vzgoje. V glasbi naj ne bodo samo narodne pesmi, ampak kaj Schönberga. Glasb. pedagogi se zelo zanimajo za otroške skladbe izpod peresa mladinskih komponistov. Pedagogi pravijo, kar je tudi popolnoma res, da preprostost še ni nobeno odmaknilo od novih iznajdb. Tako n. pr. prav moderne in čisto preproste otroške pesmi so komponistov Aloisa Habé in Karla Reinerja. Nadalje kongres zelo ostro govori proti glasb. šundu ali plaži in z enako borbenostjo proti glasb. institucijam, ki zalagajo in prodajajo glasb. plažo. Kongres govori, da je vsa glasb. vzgoja sila odvisna od socialnega življenja in gospodarskih pojavov. Spremembe gospodarskih osnov kaj močno drugačijo glasbeno vzgojo.

Summa summarum:

1. Stojimo šele pred začetkom glasbene vzgoje.
2. Države se za vsa ta vprašanja prav nič ne zanimajo, še manj pa moralno ali pa celo materialno podpirajo.
3. Petje narodnih pesmi in privatne iniciative niso zadostna garancija za ilustracijo in razumevanje umetne glasbe.
4. Dolžnost je, da vsaj zdaj v dvajsetem stoletju vsak note čita, jih spozna in sliši; rithmus in melodiko in formo tako zna, kakor zna pisati in računati.
5. Centralno upanje glasbenega sveta je novo ustanovljeno Društvo za glasbeno vzgojo v Pragi.
6. Stremljenje tega društva na odločilnih in merilnih mestih podpirajmo in vsa mednarodna glasbena vprašanja, v kolikor je mogoče, poprostimo.

K. S.

Kaj moramo vedeti o koroškem plebiscitu?

1. Pri koroškem plebiscitu ni šlo za nemško, marveč za slovensko zemljo. Šlo je za ozemlje, ki bi bilo po razsulu stare monarhije po pravici moralo pripasti nam. Šlo je za slovensko Koroško ali za slovensko ozemlje na Koroškem, to je za ozemlje med Karavankami in med Osojskimi Turami (nad Vrbskim jezerom), Magdalensko goro (nad Gospodskimi poljem, oz. nad Celovško ravnino) ter Svinjo planino (za Velikovcem). Torej je že samo določitev plebiscita za to našo zemljo pomenila krivico za nas!

2. Brez plebiscita so na mirovni konferenci prisodili Nemcem našo Ziljsko dolino (Ziljska dolina je do Šmohorja slovenska) ter slovensko beljaško okolico. To je bila dvojna krivica za nas.

3. Kako je prišlo do plebiscita? — Storili smo veliko, obžalovanja vredno napako, da nismo takoj po razsulu stare Avstrije slovenske Koroške s Celovcem in Beljakom vred nemudoma zasedli. Nemci so to tedaj sami pričakovali. Govorili so: »Čez noč bodo Jugoslovani v Celovcu«. V Celovcu in Beljaku so nalepili lepake, naj prebivalstvo ostane mirno, kadar vkorakajo Jugoslovani. Brez boja bi bili lahko zasedli Celovec in Beljak. Šele 5. decembra 1918 so Nemci sklenili, da se bodo proti Jugoslovanom bojevali. 14. dec. 1918 so Nemci začeli boj pri Grabštajnu. Vsled bojev je svet postal pozoren na Koroško. Nemci so privabili v deželo ameriško komisijo (Milesovo) in na podlagi izpovedb te komisije je Wilson zahteval plebiscit.

4. Kaj je izpovedala Milesova komisija: — Nemci so povsod obvestili in zbrali svoje ljudi, kamor je prišla ameriška komisija, da so manifestirali za Avstrijo, zavedni Slovenci o prihodu Američanov često sploh vedeli niso. Z nemško

šolo so Nemci velikemu delu Slovencev že vcepili narodno brezbriznost ali n-ravnost nemško mišljenje. Vsi ti ljudje so se zdaj, v kolikor so prišli v stik z ameriškim odposlanstvom, izjavljali za nemško državo (Avstrijo). Na podlagi takih vtisov je ameriško odposlanstvo poročalo Wilsonu.

5. Plebiscitno ozemlje je segalo od Karavank do Osojskih Tur, Magdalenske gore (Sv. Helene) in Svinje planine. To ozemlje pripada Celovski kotlini. Plebiscitno ozemlje so razdelili v dva dela. Prvi del ali pas A je glasoval 10. okt. 1920. Prvo glasovalno ozemlje je segalo do Vrbskega jezera, na zapadu je bilo Baško jezero še v glasovalnem pasu. Od Vrbskega jezera je šla meja med obema glasovalnima conama po odtoku Vrbskega jezera v Gline pri Žrelcu, nato ob Glini do njenega izliva v Krko in potem ob Krki. Celovška ravnina vzh. od Krke je pripadala I. glasovalnemu ozemlju. Potem je šla meja I. glasovalnega pasa na Svinjo planino, nato preko Gruče in Gorenšice na Košenjak. — Drugo glasovalno ozemlje je obsegalo Celovec, Gosposvetsko polje, Celovško ravnino zapadno od Krke in ozemlje med Vrbskim jezerom in Osojskimi Turami.

Torej sama slovenska ali (severno od Celovca) ravnokar ponemčena zemlja. Celovec je po naravi slovensko mesto. Redi se s slovensko krvjo. Nemški so samo zato, ker nam v Celovcu vso deco tisočev in desetisočev slovenskih priseljencev ponemčijo. Če bi bil Celovec v slovanski državi, bi bil slovensko mesto kot je Maribor. Podobno bi bilo z Beljakom.

6. Zakaj smo pri plebiscitu propadli? Zato, ker smo morali! Nemci so nam po j a n i č a r i l i naše ljudstvo! Storili so to predvsem potom nemške šole, ki so jo našemu ljudstvu na Koroškem u s i l i l i. Vsi slovenski protesti proti nemški šoli (tzv. »utrakvistična« ali »dvojezična« šola je v resnici n e m š k a šola, saj v njej slovenščina ni ne učni jezik ne učni predmet in se slovenščina v njej uporablja samo v začetku kot pomožno, zasilno sredstvo) niso nič izdali. V z g o j i l i s o s i j a n i č a r j e! Vršili so to zločinsko delo že nad pol stoletja dolgo pred plebiscitom!

7. Pravico glasovati je imelo 39.291 oseb. Glasovanja se je udeležilo 37.304 osebe ali 94.94%. Število oddanih glasov za Jugoslavijo: 15.279 ali 40.96%, za Avstrijo: 22.025 ali 59.04%. Južno od Drave za Jugoslavijo 10.405 glasov, za Avstrijo 10.083.

8. Glasovalno ozemlje obeh con je obsegalo 2079 km² s 130.136 prebivalci. Prvo glasovalno ozemlje, cona A, je merilo 1727 km² z 72.136 prebivalci, drugo glasovalno ozemlje, cona B, pa je merilo 342 km² z 58.000 prebivalci. Slovensko beljaško okolico ter slovensko Ziljsko dolino do Šmohorja so brez glasovanja priklopili Avstriji, Kanalsko dolino pa Italiji. Vse to ozemlje, obenem z glasovalnim ozemljem, meri kakih 3000 km² ter ima nad 150.000 prebivalcev. — Toliko smo torej izgubili na Koroškem!

Književne vesti

NAŠI MLADINSKI LISTI.

Naša mladina se je zopet zbrala po šolah, zopet je iz prostosti, ki jo je v poletnih mesecih uživala v preprosti naravi, na polju in ob vodah, sedla h knjigam, k viru omike in izobrazbe in vzgoje.

Pa danes ta dan nikakor ni zadosti, da bi bile te knjige samo šolski učbeniki. Današnja doba je namreč taka, da terja že od mladine, da živi z njo, da se briga za napredek in kulturo, ki pa ju ne more črpati

samo iz prečesto zastarelih, še večkrat pa celo suhoparnih šolskih knjig. Podobnih kulturnih, zlasti umetniških tokov naj mladina išče ne toliko v učbenikih, kolikor v svojih mladinskih listih. Če je naloga prvih predvsem ta, da mladino znanstveno izobrazuje, je pa nasprotno glavni namen mladinskih listov, da jo vzgajajo k lepemu in plemenitemu, da ji kažejo pot v umetnost, ki igraje vzgaja, da jo seznanjajo z najnovejšimi iznajdbami in odkritji prav v vseh področjih današnjega bujnega in hitrega življenja, da

ji torej nudijo zanimivosti in skrbe za njeno dobro voljo.

Temu namenu ustrežata za našo mladino lista »Vrtec« in »Luč«. Ker se nam zdi, da premnogi ne razumejo povsem pomena dveh naših mladinskih listov, moramo na tem mestu poudariti, da je »Vrtec«, ki letos kot najstarejši slovenski mladinski list stopa že v 67. leto svoje starosti, namenjen po svoji vsebini predvsem dečkom in deklicam od 9. do 14. leta, torej mladini v višji narodni šoli, meščanski šoli in v prvih dveh razredih naših gimnazij, medtem ko je »Luč« pisana za otroke od 7. do 11. leta. »Vrtec« je urejevan sedaj predvsem leposlovno, »Luč« nabožno. Iz prvega in drugega je jasno, da sta oba lista naši mladini potrebna, življenjsko opravljena. Zato vabimo slovenske katoliške starše, da takoj zdaj, še v začetku šolskega leta, naroče svojim otrokom ta dva lista, mlajšim »Luč«, odraslejšim »Vrtec«, saj je naročnina smešno nizka: »Vrtec« stane za vse leto 15 Din, »Luč« pa samo 5 Din. Mislimo, da bodo starši to malenkost že utrpeli, saj bodo za bore nizko ceno nudili svojim mal kom prav lepo, vzgojno in zabavno berilo. Posebej opozarjamo na zanimivo uvodno povest »Tonca iz lonca«, ki jo bo prinašal »Vrtec« izpod peresa pisatelja in pesnika dr. Jože Lovrenčiča, pa še na popis letošnje olimpijade v Berlinu, ki ga bo vse leto pisal učitelj Janko Sicherl. Uredništvu bosta tudi poskrbeli, da bosta oba lista lepo in bogato ilustrirana. Poleg staršev želimo, da se za širjenje naših listov zavzamejo tudi vzgojitelji naše mladine, duhovniki-kateheti in učitelji-stvo! Saj so dolžni tudi ti, da skrbe za pravo, plemenito razvedrilo slovenski mladini. In to nudita vprav naša lista »Vrtec« in »Luč«. — H koncu naj povemo še to, da tisti, ki želi podrobneje spoznati ta dva lista, utegne dobiti pri upravi vse zadnje letnike, lepo vezane, »Vrtec« po 20 dinarjev, »Luč« pa po 10 Din posamezen letnik. Na to zlasti opozarjamo šolska upraviteljstva in šolske knjižničarje.

Glas nedužnih. Časopis za pedopatologijo in pedagogiko specialnih šol. Organ udruženja nastavnika šola za defektnu decu Kraljevine Jugoslavije. Beograd. — V tem časopisu so razni temeljiti članki o defektni deci. Med sotrudniki so tudi slo-

venski strokovni učitelji in učiteljice. Taki članki so: F. Grum: »Studij fonetike«. Angela Vode: »Kdo ima dolžnost skrbeti za duševno zaostale otroke?«. Anica Lebar: »Pomožnosolski otrok« (poskus karakteristike z ozirom na praktično delo). Rudolf Dostal: »Nekoliko osnovnih misli o zemljepisnem pouku« in več drugih. Vsebina člankov je na kratko označena tudi v nemškem jeziku. »Glas Nedužnih« izhaja mesečno, naročnina je 40 Din. Redakcija je v Zemunu, Kraljice Marije 4.

II. Evharistični kongres za Jugoslavijo v Ljubljani 1935. Sestavil Ivan Martelanc. Tiskala in založila Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Poročilo je sestavljeno v pregledni obliki s 113 slikami. Vsebina na 128 straneh je naslednja: Uvodna beseda škofa dr. Gr. Rožmana, Evharistični kongresi, Priprava za kongres, Prva kongresna zaria. Marija z Brezij, Papežev odposlanec med nami, Praznik slovenske mladine, Noč naših mož in fantov, Stanovska zborovanja, Slavnostna zborovanja, Slovesna maša na Stadionu, Glavna kongresna procesija, Ljubljana ob kongresu, Za obletnico v Stični, Zaključna beseda. — Ta knjiga je izšla poleg druge velike knjige in je prav lep ljudski spomin na ta kongres. Stane samo 15 Din.

Misijonski Koledar 1937. Izdala Misijonišče v Grobljah, p. Domžale. Osemnajsti letnik. — Ta koledar ima prav pestro vsebino in ga krasi o mnogotere slike. Opisana je v njem Severna Amerika, Dr. Lambert Ehrlich je predstavil članek »Pogled v vero in kulturo Indijancev«. Dr. I. L. Zaplotnik navaja »Drobce iz življenja škofa Barage«. Objavljenih je še več člankov iz drugih misijonskih krajev. Misijonski koledar obsega 128 večjih strani in stane 10 Din.

NOVO IZVIRNO LEPOSLOVNO DELO.

Proti božiču izide knjiga »Živi izviri«, ki bo nekaka epopeja slovenski zemlji in n' nemu rodu. Delo je široko zasnovano in vsebuje napore, podvige in poraze tega rodu od pokojne davnine do današnjih burnih dni. Knjiga bo obsegala okrog 400 strani ter stane v prednaročni broši. Din 50, vez. Din 60, plačljivo tudi v obrokih. Naroča se pri Založbi knjige »Živi izviri«, Ljubljana, Marmontova 11. — Nabavo knjiže priporočamo šolskim in učiteljskim knjižnicam, kakor tudi posameznikom.

Beleške

† **Ravnatelj Anton Črnivec.** Dne 13. oktobra je umrl v Ljubljani ravnatelj državnega učiteljskega in vladni svetnik v p. A. Črnivec. Rojen je bil l. 1856 v Št. Vidu pri Stični. Služboval je na Proseku, v Kopru, v Pulju in v Ljubljani.

Pokojnik je uredil za osnovne šole petdelno računico, in sicer od l. 1902 dalje, k l. delu je napisal tudi navodilo. L. 1927 je izšlo njegovo »Navodilo pri pouku računstva« in ga je založila Državna založba šolskih knjig. Tudi je napisal »Geo-

metrijo» za učiteljska, njegova »Aritmetika« je ostala v rokopisu. Bodi mu ohranjen časten spomin!

† **Mici Kratnarjevi v spomin.** Na njen vesel smeh, dobro besedo in prijateljsko srce sem se spomnila, ko sem dobila vest, da je umrla naša Mici. Tedaj mi je leglo hudo v dušo.

Toliko lepih vezi nas je vezalo, toliko lepih dni smo preživele tri »Kamničanke« skupaj in ona je bila naš smeh in dobra volja; sedaj pa vsega tega nikoli več ne bo. Skoraj bi se vdala malodušnosti, pa sem se spomnila, da bi bila Mici, huda, če bi me videla in mi zažugala, češ, da ne znam žalost prenašati tako, kot jo mora oni, ki veruje, da je volja božja vedno prava!

Na zborovanju Slomškove zveze sem jo spoznala in takoj naju je povežalo prijateljstvo, ki je postajalo vedno bolj trdno in iskreno, čim dalje sem jo poznala. Pa saj so jo imeli radi vsi, ki so jo poznali! Za vse je imela prijazno besedo, nikogar ni žalila in za vsakogar, ki je bil v stiskah, je imela tolažilno in pravo besedo. Kajti Mici je znala biti vesela, pa tudi čudovito življenjsko resnoba in modra; bila je namreč v sebi popolnoma uravnotežena. Za nas, ki smo jo poznali, ni bila to nobena skrivnost, saj smo vedeli, da je njeno življenje temeljilo v globokem religioznem življenju. Poznali smo njeno prvo jutranjo pot v cerkev, da ni bilo kongregacijskega praznika, kjer ne bi bila ona zraven da je ne bi nobena stvar odvrnila od vsakoletnih duhovnih vaj. Še na letošnje se je veselila in pripravljala, češ, »k duh. vajam bom gotovo prišla, bom pa manj hodila, da ne bo noža trpela«, pa čeprav je bila vsa slaba in čeprav je že lansko leto slutila, da je prihodnje leto več znamí ne bo. Res je ni bilo, zato smo pa me vse molile, da bi svoje veliko trpljenje lažje prenašala.

Skozi božjo prizmo je motrila življenje, skozi njo je gledala na svoj učiteljski poklic, ki ga je že pojmovala silno resno. 27 let je učila kamniške rodove

in jih vzgajala v polnem pomenu besede. Svojim učencem ni hotela posredovati samo umske modrosti, temveč jim je skušala dati pravi duhovni temelj, na katerem naj bi si gradili življenje. To poslanstvo je čutila v učiteljskem poklicu in gotovo ji je danes marsikdo za to hvaležen.

Dobro se je zavedala, kolike važnosti je za slovenski narod čvrsta falanga katoliških učiteljev in je bila zato zvesta in odločna Slomškarica. V onih težkih časih je često dejala in vzpodbujala: »Tu pa moramo skupaj držati!« Vsem je bila iskrena tovarišica, ker hinnanšine ni poznala. — Njena vesela narava jo je vsaki družbi priljubila, pa nikoli ni hotela biti v ospredju. Njen lahki zvonki glas smo občudovali vsi. Dolgo vrsto let je pela v kamniški farni cerkvi; kolikokrat je vsa cerkev nemo prisluškovala njenemu »Ave«, ona pa se je vedno branila potem naše hvale, češ, »saj je samo za Boga«.

Njeno dobro srce pa v dobroti meja ni poznalo. Nikoli ni storila dovolj, vedno ji je bilo hudo, da ne more storiti v dobre namene toliko, kot bi rada. Mislila je na one, ki delajo v misijonih, na vse, ki strežejo revnim in bolnim bratom in sestrám in pri tem sama delila dobrote na vse strani, češ »ko pa ne morem nič narediti«. Mici je bila prava in velika dobrotnica in vsa njena dobra dela so znana le Bogu in revežem, ki jim jih je delila. Same sva odšle s Tončko od groba, kjer spi najina Mici in hudo nama je bilo kot malokdaj poprej. Vendar naju je tolažila misel, da ji je sedaj samo dobro, da pri Bogu prosi za naju in za vse.

Lojzka Verbic.

O p o m b a. Kratnar Marija, učiteljica v p. je umrla 7. sept. 1936.

Cankar in učiteljstvo. (Ob 18-letnici smrti.) Da, poznal je slovenskega učitelja in njegovo križevno pot do zadnje postaje, poznal vso mizerijo naše šole prav od blizu, saj se je vedno rad gibal med učiteljstvom. Zanimal se je vedno za vsako podrobnost v učiteljstvu in njegovi organizaciji, v šoli in v šolstvu sploh. Kakor je sovražil in zaničeval hlapčevstvo današnjega učiteljstva, tako je globoko umeval vse njegovo gorje in

vedno izredno cenil tisti neskaljeni idealizem, ki je bil lasten večini našega učiteljstva v najtežjih časih. Sam mi je pogosto omenil, da je ono storilo za kulturo svojega naroda več kot pa vsak drugi stan. (Po Franu Erjavcu iz članka »Cankar in Kačurji« v »Demokraciji« 1918.)

Hitler v otroških ustih. Nedavno je izšla knjiga v »Verlag des Hauslehrers« v Berlinu-Lichtenfelde, ki naj bi bila prav posebno priporočilno darilo mladini. Naslov knjige je: »Zgodbe Adolfa Hitlerja. Nemškim otrokom pripoveduje Annemarie Stiehler.« Naj čitavci bero nekaj stavkov in odstavkov iz te knjige:

»Na Dunaju mu je bilo vedno manj všeč. Tam je bilo obilo Judov vsepo vsod in imeli so vedno največ denarja... Tedaj je Hitler vedno bolj zahrepenel po domovini Nemčiji...«

»Hitler je bil sila strumen vojak.« »Nemčija je bila ravno da zmagala. Tedaj se je pa zgodilo nekaj prestrašenega, kar je sovražnika močno učvrstilo. In krivi vsega tega pa so bili nemški socialni demokratje in prava pravcata sramota je, da se mora to pripovedovati...«

»Komaj štiri tedne je bil Hitler državni kancler in tedaj je nenadoma zagorel parlament v Berlinu. Neki komunist je podtaknil ogenj. Taisti komunist je kanil vžgati tudi berlinski grad in mu ni uspelo, ker so ga poprej opazili. Ko se je vse to in pa še marsikaj razvedelo, so uvideli ljudje, da je že skrajni čas, da je postal toli energičen mož državni kancler...«

»Hindenburg se je hudo veselil vsega, kar je napravil Hitler...«

»Nato so bili tujinski narodi sila presenečeni in so dejali: »Da, da, to pa že! Kaj vse je nenadoma v Nemčiji.« Peter Mislej.

Popravek v poročilu o občnem zboru Slomškove družbe na Brezjah. V poročilu v št. 9-10, na str. 224 je tiskovna pomota, da dela mariborski krožek uspešno z učiteljskimi. Popraviti je, da dela le z abiturienti.

Pravica za kaznovanje šoli. V Berlinu je uradna komisija za kazensko pravo v zakonskem načrtu letos julija odklonila, da bi kaj odločila o priznanju

ali omejitvi kaznovanju v šoli. Izjavili so se, da ne more več biti merodajna odločba državnega sodišča o prestopku kaznovanja in je to nadomestiti s prostostjo preudarka posameznih oseb. Tako juristi. Listi pa niso bili teh misli in »Frankfurter Zeitung« razpravlja, da je vendar blagodejno vplivalo, ko so v šolah določili »pedagoške ovire«, da se ne sme pretepati mladina v šolah. F. F. L.

8000 manj šolskih otrok. Število šolobiskujočih otrok na Dunaju je letos padlo za 8000. Povprečno zneso to 3% na osnovnih in meščanskih šolah. A. Č.

Opozorilo. Starše in osebe, ki imajo predsodke proti šolskemu obisku, opozarjamo na pridigo, ki jo je govoril leta 1826, torej pred več ko 100 leti, A. M. Slomšek in je sedaj natisnjena v pričujoči številki »Slovenskega učitelja« na strani 273.

Število poštних nabiralnikov. V Avstriji je 17.541 poštних nabiralnikov, v Nemčiji 157.622, v Franciji 100.000, v Angliji 91.000. V Jugoslaviji jih je bilo l. 1934 8.662, v dravski banovini jih je pa 2.369. — Po svetu sodijo narodno izobrazbo približno tudi po številu poštних nabiralnikov. E. D. in R. L.

Vprašanje. G. urednik! Ne vem, če smem s to-le rečjo na dan. Že večkrat me je zgrabilo, ko sem bral o prevajanju trboveljskih šolskih otrok, ki nastopajo kot pevci tudi po oddaljenih mestih; celo na Češkoslovaško so jih bili poslali.

Nikar me ne imejte za starokopitneža, če odkrito povem svoje misli. Za lepo petje sem bil vsekdar vnet, saj sem sam veljal kot fantič-prvošolec za »primadono« mešanega zbora (brez ženskih glasov) na frančiškanskem koru v Ljubljani, in se še danes ukvarjam ponekoliko z glasbo. — Kot bivški »šolnik« in kot človek, ki sem pregledal marsikatero pedagoško knjigo, se pa ne morem iznebiti misli, da to pretirano proslavljanje mladostnih šolarjev in šolarčkov, in to romanje iz kraja v kraj ne more biti vzgojno; utegne imeti še celo kvarne posledice.

Večinoma se te ekspedicije vrše v šolobveznih dneh: otroci zanemarjajo šolski pouk, izgube pa tudi dosti drago-

cenega časa s pripravo, vežbanjem. Zbegani in raztreseni so prej in poslej. Poleg tega se čez mero razvajajo in zavajajo v neko namišljeno veličje in v domišljavost, češ, mi pa mi, jaz pa jaz!

Dvomim dalje, če vzgojno vplivajo na te sicer povečini siromašne otroke sijajno opremljene koncertne dvorane, pretirano ploskanje, prisiljeno proslavljanje po dnevnem časopisu, cvetje, gostitve itd.

Vprašam: Kaj bodo te daljne ekskurzije koristile za bodoče življenje? Petje jim ne bo dalo kruha! Bog varuj, da bi kaj ugovarjal negovanju ubranega

petja in lepe glasbe. Toda vse, kar je prav. Koliko je vnetih učiteljev in učiteljic, ki dosegajo prav tako krasne uspehe pri vežbanju nežnega petja v šoli, pa otrok ne razvajajo, ne odtegujejo šoli in glavnemu smotru šole: vzgoji in pouku za življenje in srečno bodočnost.

Če se v počitnicah napravi pevski izlet v drugo mesto, naj bi že bilo. Toda vse le kot izjema.

Ker sem prepričan, g. urednik, da soglašate z menoj, dovoljujem, da smete dati to vprašanje v listku na razpravo. A. Č.

Razglednik

Svetovni mladinski kongres. Dne 31. 8. t. l. je svečano otvoril v Ženevi, v palači Elektoriat, belgijski senator in univ. prof. Rolin prvi svetovni mladinski kongres, katerega se je udeležilo 36 narodov po svojih zastopnikih.

Smoter tega kongresa je bil:

1. dati mladini priliko, da medsebojno izmenja svoje misli glede narodnostnega vprašanja ter glede skupnega načrta obrambe in ohranitve svetovnega miru;

2. stvoriti med mladino posameznih narodov most do prijateljstva in medsebojnih sporazumov;

3. porazgovoriti se o mladinskih organizacijah v različnih državah in stvoriti med njimi in Zvezo narodov dobre odnose ter se medsebojno podpirati v prizadevanju za ohranitev evropskega miru;

Na kongres je prispelo nad 600 raznih delegatov mladinskih organizacij in društev. Na tem kongresu so poročali zastopniki mladinskih organizacij o karakteristnih posebnostih posamezne organizacije in podali sliko mladinske organizacije v posameznih deželah in državah. Nato so sledila razna predavanja, kakor na primer o organizaciji svetovnega miru, o kolektivu, njegovem varstvu ter razoroževanju, o gospodarski in socialni organizaciji v posameznih

državah in deželah ter o mednarodnem delovnem trgu. Končno je sledilo še nekaj predavanj o verskih, нравnih in filozofskih osnovah miru, kjer so govorili protestanti, katoliki in komunisti, seveda vsak iz svojega svetovno-nazorskega gledišča.

Največjo pozornost je vzbudila delegacija iz Španije, ki je dospela na kongres zadnji dan, t. j. 1. septembra. Delegacija mladinskih zastopnikov Španije je štela 15 članov, med njimi je bila tudi mlada, 18 letna Španka, ki je prišla na kongres direktno s fronte, kjer je bila lahko ranjena. E. D.

Lep naslov za domove za nezaščiten mladino. V Nemčiji je zadnji čas bilo ustanovljenih mnogo novih dijaških sirotinjskih domov, zlasti domov za nezaščiten deco. Te nove domove je Hitler imenoval z novim, bolj prijetnim naslovom: »N. S. Kameradschaftsheime«. Čemu poniževati mladino v njenem sirotinstvu in bedi? Čemu dati domovom za nezaščiten deco naslov, kakor n. pr. zavetišče, sirotišnica i. p.? Zato je te domove za mladino Hitler preimenoval v narodno socialistične tovariške domove (»Kameradschaftsheime«), v katerih domovih se bo mladina vzgajala v tovariškem in narodno socialističnem duhu; v treh domovih bo preskrbljeno kar najbolje tudi za zdrav telesni razvoj mladine, obenem pa bodo

domovi mladeničem in mladenkam posredovali tudi za službo in jim namesto družine nudili pomoč in varstvo. E. D.

Važno poslanstvo radio-zvočnika v šolah. Da lahko vrši radio v šoli važno in pomembno vzgojno in izobraževalno službo pri mladini v šoli, je najprej in najbolj dojela Nemčija. Vsaka mestna nemška šola ima radio, nad polovica oddaljenih vaških šol ima isto tako že radio, a prav kmalu bo dobila radio sleherna in najbolj oddaljena vaška šola nemškega rajha.

Poseben program nemškega šolskega radia tvori »Bürgerkunde« in reportaže iz narodnega, socialnega in gospodarskega življenja. Poleg zemljepisja in domoznastva, zgodovine itd. poučuje radio šolsko dečo tudi o stvarnih temah, kakor: o jeseni, o alpah, o vrstah sadja, o živalih itd. Ta stvarni nauk podaja v prijetni pravljici obliki. Dalje poučuje otroke, kako naj se varujejo prometnih nesreč, kako naj se obnašajo zunaj šole, jih uči lepega vedenja in olike, jim v kramlajočem tonu podaja slike iz vojaškega stanu itd. Posebno lepe govore prinaša radio za šolske otroke za narodne praznike, na materinski dan, na dan miru (Friedenstag), na dan svetovnega varstva živali (Welttierschutztag) itd. Velik del programa zavzema tudi glasbena vzgoja.

Nemški radio na srednjih šolah uči mladino tudi tujih jezikov, zadnji čas tudi češki jezik. Nemški šolski radio je v tesni zvezi s češkim šolskim radijem, s katerim izmenjujeta svoj program glede stvarnega pouka, reportaže in tujih jezikov. E. D.

Nove vrednote v zgodovinskem pouku. Na zborovanju nemških zgodovinarjev se je izdelal program, po katerem bi se v zgodovinskem pouku vzpostavile nove vrednote.

Voditelj zborovanja Alfred Rosenberg je začel s poglavjem o germanskih življenjskih vrednotah v svetovnonazorskem boju, nato so sledila predavanja, kakor: Družina in zadruga kot podlaga germanske države, Severnonemško poslanstvo južne Nemčije, Nemška predzgodovina kot podlaga narodno-socialistične vzgoje itd. — Važen del zgo-

vinskega pouka naj zlasti tvori domoznastvo.

Ker primanjkuje v zgodovinskem pouku vprav domoznastvenega gradiva, je Nemčija razpisala ogromne nagrade za najboljše povesti, kjer se opisuje samobitnost nemškega kmeta in njegovo življenje; 16.500 RM za domodolni roman, ki bi zajel življenje in svojevrstnost draždanskega in lipskega kmeta, njegove šege in navade. Visoke nagrade se obetajo nemškimi pisateljem, ki bi zgodovinsko opisali domače kraje ter obravnavali domačo snov. E. D.

Sprejemni izpiti na meščanskih šolah v Č. S. R. Po zadnji odredbi prosv. ministrstva v Č. S. R. morajo učenci, ki žele vstopiti v prvi razred meščanske šole, napraviti sprejemni izpit. S tem hočejo preprečiti dotok nezrelih učencev v meščanske šole. Oni učenci (učenke), ki tega izpita ne napravijo, pa so 5. razred osnovne šole z dobrim uspehom končali, se morajo pripravljati v posebnem razredu, tako zvanem pripravljalnem razredu za meščanske šole, na ta izpit. Tak posebni razred se otvori na ljudski šoli.

Ugled meščanske šole je v Č. S. R. zelo velik.

Tudi pri nas bi bilo umestno, vpeljati take sprejemne izpite na meščanski šoli. E. D.

Katoliška univerza v Pekingju, ki jo vodijo očetje misijonske družbe v Steylu, je med vsemi 14 univerzami v najlepšem in najhitrejšem razvoju. Meseca maja sta dva državna uradnika nadzorovala vse visoke šole na Kitajskem in bila pozorna zlasti na učno metodo; zanimala sta se pa tudi za sestavo učiteljskega osebja, za finance i. dr. Uspeh je bil na katoliški univerzi kar najboljši; nadzornika sta bila nadvse zadovoljna in sta se prav pohvalno izrazila o fizikalnem in kemičnem oddelku in prav izredno pa o mikrobiološkem kabinetu. Kot priznanje sta uradnika izjavila, da ima univerza upanje na državno podporo.

Zahteve katoliških učiteljev in vzgojiteljev v Švici. Katoliška sekcija za vzgojo in pouk pri »Ljudski družbi« v Švici je imela zborovanje od 8. do 10.

avgusta v Schwyz-u. Navzočih je bilo nad 200 duhovnih in svetnih učiteljev in vzgojiteljev. Med resolucijami, ki so bile odobrene, omenjamo samo nekatere:

3. Zborovanje priporoča vzgojno vplivanje na mladino v prostem času kot važno nalogo sodobnosti. Tej nalogi naj se posvečajo predvsem katoliške mladinske organizacije. 4. Katoliško učiteljsko osebje je poklicano, da sodeluje pri Katoliški akciji; specialno torišče učitelstvu bodi: vodstvo mladine v prostem času. 6. Zelo važna je skrb, da katoličani v Švici pomagajo pri organizaciji počitniških kolonij in izletih mladostnikov, da se mladi ljudje ne bodo odtujili verskemu vplivu. 7. Dragocena pomoč pri vzgoji ob prostem času je primerno mladinsko berivo... Prosimo mladinske pisatelje, naj posvete svoje zmožnosti v povečani meri vprav temu namenu in vzgoji katoliške mladine. 8. Večjo pozornost in obzir na vzgojo zahtevajo zborovalci tudi na polju filma in radija.

A. Č.

Na Romunskem pa tudi drugod.

Urad za vzgojo romunske mladine je zahteval od naučnega ministra, naj poskrbi, da bo dobila policija po mestih ukaz in navodila za nadzorstvo šolske mladine, predvsem za pažnjo nad onimi dijaki in dijakinjami, ki se po osmih zvečer potikajo in zasledujejo po ulicah in raznih zakotjih. Po tej uri naj bi smelo dijaštvo iti na ulico samo v spremstvu staršev ali upravičenih vzgojiteljev. Prav posebno bi bilo treba paziti na one dijake, ki hodijo h kinopredstavam.

A. Č.

Novi zakonski predlog o šolstvu na Angleškem je bil nedavno v zbornici sprejet. Katoličani so s svojimi zahtevami zopet deloma prodrli. Vendar so njih zastopniki v zbornici izjavili, da vztrajajo pri zahtevi, da ohranijo za svoje katoliške otroke katoliške učitelje v katoliških šolah, četudi imajo sedaj pri nastavljanju učiteljstva odločilno besedo krajevni šolski odbori. — Po sedanjih statistiki imajo sedaj 1. oktobra katoličani na Angleškem (Škotska ni všeta) 89 katoliških srednjih šol s 26.780 učenci. (Pred 20 leti 47 in 7088 učenec.) — Število osnovnih, od države

podpiranih katoliških šol, se je v istem času dvignilo od 1089 do 1240; število učencev in učenk od 342.870 na 393.652.

A. Č.

Bramba svobodne šole. V »La Libre Belgique« je objavljeno odločno pismo, naslovljeno na prorektorja brüsselske univerze, ki se je na javnem zborovanju izrekel proti katoliškim šolam. V pismu beremo med drugim:

»Gospod prorektor! Vi ste član zavračanja, ki bi moral po svoji dolžnosti pospeševati resnico in to, kar je dobro. Vaš govor pa ni imel drugega smotra kot uničevati svobodne šole, o katerih Vam mora biti znano, da delajo za vzgojo in omiko naroda prav tako, kakor javne šole... Vi vodite usodo univerze, Vaš govor pa spričuje duha, ki je poln predsodkov, strankarske strasti in slepe pristranosti. Vam je poverjena stolica za modroslovje in pravoznanstvo. Elementarna načela te vede bi Vam morala prepovedovati kričečo krivico, ki z njo ovirate pomoč države svobodnim šolam, ko veste, da brez te pomoči ne bi mogle izhajati. Te šole obiskuje več ko polovica belgijske šolske mladine. Svobodno šolstvo prihrani državi vsako leto ogromne vsote in so prava korist naroda.

Ne napadam državnih šol, odrekanje pa državi pravico, da bi vsiljeval krščanskim staršem tako zvano »nevtralno šolo«... Ta »nevtralnost« prepoveduje učiteljstvu, da bi govorilo v šoli o Boгу in o neumrljivi duši; daje pa otrokom popolnoma materialistično pojmovanje življenja in docela naturalistične pojme o morali. Čut naše odgovornosti nam ne dopušča, da bi se naš mladi rod, ki od njega zavisi bodočnost našega naroda, tako vzgajal...!« A. Č.

Nekaterim naročnikom. Vsak list mora plačati tiskarske stroške, zato naj tudi naši zaostali naročniki poravnajo svoje obveznosti. Vsako številko moramo plačati takoj po izitju in ne šele božvekdej, a zato je treba odšteti za vsako številko dokaj tisočakov. Uredništvo ne bo gledalo, da bi dolg v tiskarni naraščal zaradi nerednosti članov. Ako je komu pretežko vse naenkrat plačati, naj naroči več položnic in vse odplača.

